

Tutkimuksia
N:o 63

Undersökningar

Studies

Kansantalouden tilinpito

HELSINKI 1980

Heikki Sourama – Olli Saariaho

Rakenne, määritelmät ja luokitukset

**Tilastokeskus
Statistikcentralen
Central Statistical Office of Finland**

Kansantalouden tilinpito

Heikki Sourama–Olli Saariaho
Rakenne, määritelmät ja luokitukset

ISSN 0355-2071
ISBN 951-46-5038-7

Helsinki 1980. Valtion painatuskeskus

ALKUSANAT

Tässä julkaisussa kuvataan vuosina 1973 - 1979 uudistetun Suomen kansantalouden tilinpidon käsitteitä ja luokituksia sekä taloudellisten ilmiöiden kirjaustapoja. Uudistettu tilinpito perustuu YK:n vuonna 1968 julkaisemaan kansainväliseen suositukseen A System of National Accounts, Studies in Methods, Series F, No. 2, Rev. 3, joka on tarkoitettu sovellettavaksi kaikissa markkinatalousmaissa. Suomen vanha tilinpito perustui YK:n aiempaan suositukseen vuodelta 1953. Uusi tilinpito korvaa vanhan tilinpidon mukaiset aikasarjat siten, että uusien käsitteiden mukaisia lukuja on vuositietoina saatavissa vuodesta 1960 lähtien ja suppeammalla tietosisällöllä neljännesvuositietoina vuodesta 1970 lähtien.

Julkaisun tekstin ovat laatineet Heikki Sourama ja Olli Saariaho. Tekstin laadintaa ovat avustaneet Leena Söder, Seppo Varjonen, Matti Virkkunen sekä Kalevi Ahti. Kommenteillaan julkaisun sisältöön on vaikuttanut kansantalouden tilinpidon toimiston koko henkilökunta.

Helsingissä marraskuussa 1980

Olavi E. Niitamo

1.	JOHDANTO	1
2.	KANSANTALouden TILINPIDON RAKENNE	3
3.	FUNKTIONAALINEN TILINPITO	9
3.1.	YLEISTÄ	9
3.2.	TALOUSYKSIKÖLUOKITUKSET	10
3.2.1.	Funktionaalinen sektoriluokitus	10
3.2.2.	Toimialaluokitus	11
3.2.3.	Julkisen toiminnan tehtäväluokitus	13
3.3.	TUOTANTO JA TYÖLLISYYS	13
3.3.1.	Yrittäjätoiminnan tuotantotili	14
3.3.2.	Julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotantotili	14
3.3.3.	Kotitalouspalvelutoiminnan tuotantotili	16
3.3.4.	Vanhan ja uuden tilinpidon eroista	16
3.3.5.	Tuotantolukujen kansainvälinen vertailtavuus	19
3.3.6.	Tuotanto kiinteisiin hintoihin	20
3.3.7.	Työllisyys	21
3.4.	KULUTUSMENOT	22
3.4.1.	Yksityiset kulutusmenot	22
3.4.1.1.	Kotitalouksien kulutusmenot	22
3.4.1.2.	Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen ku- lutusmenot	25
3.4.2.	Julkiset kulutusmenot	26
3.5.	PÄÄOMAN BRUTTOMUODOSTUS	27
3.5.1.	Varastojen lisäys	27
3.5.2.	Kiinteän pääoman bruttomuodostus	28
3.6.	TAVAROIDEN JA PALVELUSTEN VIENTI JA TUONTI	30
4.	INSTITUTIONAALINEN TILINPITO	31
4.1.	YLEISTÄ	31
4.2.	INSTITUTIONAALISET TILIT	31
4.2.1.	Tulo- ja tulonkäyttötili	32
4.2.2.	Pääoman rahoitustili	34
4.2.3.	Tileiltä muodostuvat kansantalouden keskeiset aggregaatit	35
4.3.	INSTITUTIONAALISET SEKTORIT	36
4.4.	TALUSTOIMIVIRRAT TULO- JA TULONKÄYTTÖTILEILLÄ	39
4.4.1.	Tuotannontekijätulot	40

4.4.1.1.	Palkansaajien työtulot	40
4.4.1.1.	Toimintaylijäämä	40
4.4.2.	Vastikkeelliset tulonsiirrot	43
4.4.2.1.	Omaisuuksien tulot ja yrittäjätulon otot	43
4.4.2.2.	Vahinkovakuutus	44
4.4.3.	Vastikkeettomat tulonsiirrot	45
4.4.3.1.	Sosiaalivakuutus	45
4.4.3.2.	Muut vastikkeettomat tulonsiirrot	47
4.5.	TALOUSTOIMIVIRRAT PÄÄOMAN RAHOITUSTILEILLÄ	48
4.5.1.	Varallisuuden bruttomuodostus ja sen rahoitus	48
4.5.2.	Rahoitusvarat ja velat	50
5.	KANSANTALouden TILINPIDON TULEVAISUUDEN NÄKYMISTÄ	52

LIITTEET

1.	Institutionaalinen sektoriluokitus	54
2.	Funktionaalinen sektoriluokitus	56
3.	Toimialaluokitus	58
4.	Julkisyhteisöjen toiminnan tehtäväluokitus	60
5.	Reaalitilinpäidon taloustoimiluokitus	62
6.	Kotitalouksien kulutusmenojen luokitukset	77
7.	Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen tavaratyypiluokitus	81
8.	Rahoitusvaateiden luokitus	83

1. JOHDANTO

YK:n vuonna 1968 julkaisemassa kansantalouden tilinpidon suosituksessa on havaittavissa kaksi yleistä kehityspiirrettä. Ensinnä on nähtävissä tilinpidossa sovellettavien käsitteiden täsmentyminen sekä käytettävien luokitusten yksityiskohtaistuminen. Toiseksi kuvauskohteita on laajennettu siten, että järjestelmä käsittää integroidusti sekä kansantalouden virrat että varannot.

Merkittävimmin suosituksessa on laajentunut talouden institutionaalisten olosuhteiden kuvaus. Vanha tilinpidosuositus keskittyi suurelta osin toimipaikkatyypisten yksiköiden toimintojen kuvaukseen. Tällöin painopisteinä olivat tuotanto, tuotantokustannukset sekä tuotannon käyttö. Tätä tarkastelukulmaa uudessa suosituksessa täydennetään kuvaamalla yksityiskohtaisesti tuotannontekijätulojen sekä yleensäkin tulojen uudelleenjakoon liittyviä tapahtumia. Uudessa suosituksessa keskeisenä tilastoyksikkönä on toimipaikan lisäksi ns. institutionaalinen yksikkö, joka määritelmällisesti pitää täydellistä kirjanpitoa ja jolla on itsenäinen päätösvalta rahoitusvarojensa suhteen. Tällaisen yksikön systemaattinen käyttöönotto on mahdollistanut kuvauskohteiden laajentamisen. Tulonjakoa koskevien ilmiöiden lisäksi tämä on mahdollistanut varallisuuden muodostuksen kuvauksen yksityiskohtaistamisen sekä rahoitusvaateita koskevien tietojen liittämisen tilinpitojärjestelmään. Rahoitusvarojen ja velkojen muutoksia kuvaava rahoitusvirtatilinpito on suosituksessa ensisijaisena, mutta käsittelytapa tarjoaa mahdollisuudet myös kansantalouden varantojen kuvaukselle - varallisuustilinpidolle.

Myös tuotannon kuvausta ehdotetaan suosituksessa merkittävästi yksityiskohtaistettavaksi. Hyödykkeiden tarjontaan ja käyttöön liittyvät ilmiöt suositetaan kuvattavaksi koko tilinpitoon integroituja panos-tuotostauluja käyttämällä. Vastaavasti kiinteähintaisten tietojen laatimista tarkastellaan panos-tuotoskehikon pohjalta. Myös työllisyyttä koskevien tietojen estimointi on liitetty ensimmäistä kertaa tilinpidosuositukseen.

Kaikkia vuoden 1968 tilinpidosuosituksen esittämiä laajennuksia ei toistaiseksi missään maassa ole pystytty tilinpitojärjestelmään liittämään. Pelkästään tarvittavien perustilastojen kehittäminen vie yleensä useita vuosia. Suomessa institutionaalinen tilinpito on uudistettu täydellisesti; tulo- ja tulonkäyttötilinpito sekä rahoitusvirtatilinpito vastaavat

tilinpitosuosituksen esittämiä vaatimuksia. Myös tuotantoon ja sen käyttöön liittyvät käsitteet ja luokitukset on muutettu tilinpitosuosituksen mukaisiksi. Vuosittaisia panos-tuotostauluja ei toistaiseksi ole integroitu järjestelmään. Niitä koskeva kehittämistyö on kuitenkin käynnissä, ja panos-tuotostilinpito tulee olemaan seuraava merkittävin laajennuskohde. Pääomakantalaskelmien¹⁾ aloittamisella on otettu ensi askeleita myös varallisuustilinpiton suuntaan.

1) Vihavainen - Valppu - Suokko - Björk: Kansantalouden tilinpito, Pääomakanta vuosina 1965 - 1977, Tilastokeskus, Tutkimuksia N:o 58, Helsinki 1980

2. KANSANTALOUDEN TILINPIDON RAKENNE

Kansantalouden tilinpito on tilijärjestelmä, jonka avulla kuvataan koko kansakunnan taloudellista toimintaa yhtenäisen tilikehikon puitteissa.

Kuvauksen kohteena tilinpidossa ovat

- tuotanto ja sen käyttö,
- tulot ja niiden käyttö,
- varallisuuden muodostus ja sen rahoitus sekä
- Suomen ja ulkomaiden väliset taloustoimet.

Tilinpidon tarjoama tieto tiivistyy ns. kansantalouden sulautettuihin tileihin. Näillä tileillä tarkastellaan koko kansantaloutta ja sen suhteita muuhun maailmaan. Tilejä on neljä, ja kukin niistä kuvaa yhtä edellä mainituista ilmiöalueista.

Kansantalouden tuotannon määrää mitataan tuotannossa syntyneellä arvonlisäyksellä - bruttokansantuotteella. Tili 1 määrittelee tarjonnan ja kysynnän yhtäsuuruusidentiteetin, minkä mukaan bruttokansantuote on yhtä suuri kuin kulutuksen, pääoman muodostuksen ja viennin (vähennetty tuonnilla) summa.

Tilillä 2 tarkastellaan kansantalouden tuloja ja niiden käyttöä. Kotimaisesta tuotannosta syntyneet tulot lisättyinä ulkomailta saaduilla nettotuotannontekijätuloilla ja -tulonsiirroilla muodostavat kansantalouden käytettävissä olevan tulon. Tämä tulo voidaan käyttää kulutukseen ja säästämiseen.

Tilillä 3 kuvataan pääoman muodostusta ja sen rahoitusta. Tili on kaksiosainen. Yläosassa tarkastellaan reaaliomaisuuden hankintaa ja sen rahoitusta. Alaosassa taas esitetään rahoitusvaateiden hankinnat.

Tilillä 4 näytetään kaikki Suomen ja ulkomaiden väliset taloustoimet. Myös tämä tili on kaksiosainen: yläosan kuvauskohteena ovat juoksevat taloustoimet ja alaosan pääomataloustoimet.

Sulautettujen tilien tarjoama informaatio hajoitetaan kansantalouden tilinpidossa edelleen osiin. Tällöin tilejä disaggregoidaan eri talousyksiköiden muodostamiin luokkiin. Toisaalta disaggregoidaan taloustoimia.

KANSANTALouden SULAUTETUT TILIT

Tili 1. BRUTTOKANSANTUOTE JA SEN KÄYTTÖ

1. BKT markkinahintaan	2. Kulutusmenot
	3. Pääomanmuodostus
	4. Vienti
	5. Miinus tuonti

BKT MARKKINAHINTAAN

BKT:N KÄYTTÖ

Tili 2. KANSANTALouden KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO JA SEN KÄYTTÖ

2. Kulutusmenot	1. BKT markkinahintaan
6. Säästö	7. Miinus kiinteän pääoman kuluminen
	8. Tuotannontekijätulot ulkomailta, netto (=13 miinus 15)
	9. Tulonsiirrot ulkomailta, netto (=14 miinus 16)

KANSANTALouden KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAN TULON KÄYTTÖ

KANSANTALouden KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO

Tili 3. KANSANTALouden PÄÄOMATALOUSTOIMET

3. Pääoman muodostus	6. Säästö
10. Nettoluotonanto ulkomaille	7. Kiinteän pääoman kuluminen
	10. Pääomansiirrot ulkomailta, netto

VARALLISUUDEN BRUTTOMUODOSTUS

VARALLISUUDEN BRUTTOMUODOSTUKSEN RAHOITUS

11. Rahoitusvarojen nettohankinta	12. Velkojen nettohankinta
	10. Nettoluotonanto ulkomaille

RAHOITUSVAROJEN NETTOHANKINTA

VELKOJEN NETTOHANKINTA JA NETTOLUOTONANTO

Tili 4. ULKOMAISET TALOUSTOIMET

4. Vienti	5. Tuonti
13. Tuotannontekijätulot ulkomailta	15. Tuotannontekijätulot ulkomaille
14. Tulonsiirrot ulkomailta	16. Tulonsiirrot ulkomaille
	17. Vaihtotaseen ylijäämä

JUOKSEVAT TULOT

JUOKSEVIEN TULOJEN KÄYTTÖ

17. Vaihtotaseen ylijäämä	19. Rahoitusvarojen nettohankinta ulkomailta
10. Pääomansiirrot ulkomailta, netto	(=11 miinus 12 plus 18)
18. Velkojen nettohankinta ulkomailta (=12 miinus 11 plus 19)	

TULOT

MENOT

Kansantalouden tilinpidon perusjakona on funktionaalisen ja institutionaalisen tilinpidon erottaminen. Funktionaalisen tilinpidon kuvauskohteena ovat hyödykkeiden tuotanto ja niiden kysyntä. Tulot, niiden jako ja käyttö sekä varallisuuden muodostus ja rahoitus ovat tarkasteltavina institutionaalisisessa tilinpidossa. Näin ollen funktionaalinen tilinpito syventää sitä kuvaa, minkä bruttokansantuotetta ja sen käyttöä kuvaava sulautettu tili tarjoaa. Institutionaalisisessa tilinpidossa yksityiskohtaistetaan muita sulautettuja tilejä.

Tilinpidon osa-alueiden erottamiseen on vaikuttanut kaksi aspektia. Ensimmäkin pyrkimyksenä on kuvata tuotannon rakennetta riittävän yksityiskohtaisesti. Toisaalta halutaan seurata sellaisten yksiköiden toimintaa, joissa tulojen jakoa ja rahoitusta koskeva taloudellinen päätöksenteko tosiasiasa tapahtuu. Institutionaalisen tilinpidon yksiköjä ovat esimerkiksi yritys ja valtion koko budjettitalous. Funktionaalisisessa tilinpidossa nämä kummatkin jaetaan edelleen toimipaikkoihin, mikä mahdollistaa tuotannon toimialoittaisen kuvaamisen. Sen sijaan toimipaikkayksikön osalta ei voida havainnoida esimerkiksi saatuja tai maksettuja osinkoja ja välittömiä veroja tai osakkeiden hankintaa ja myymistä. Tulot ja niiden jako sekä rahoitus ovat kuvattavissa vain koko institutionaalisen yksikön puitteissa.

Lähdettäessä funktionaalisisessa tilinpidossa disaggregoimaan sulautetun tilin tuotannon kuvausta yksiköiden pääjakona on funktionaalinen sektoriluokitus. Sektorit ovat

- yrittäjätoiminta,
- julkinen toiminta,
- voittoa tavoittelematon toiminta ja
- kotitalouspalvelutoiminta.

Luokitus perustuu toiminnan tarkoituksperään sekä tapaan, jolla talousyksiköt osallistuvat tavaroiden ja palvelusten tuottamiseen. Luokitusta käsitellään lähemmin luvussa 3.2.1. sekä liitteessä 2. Kunkin funktionaalisen sektorin sisällä tuotantoa tarkastellaan edelleen toimialoittain.

Tuotannon käyttökohteet ovat kulutus, pääoman muodostus ja nettomääräinen vienti. Näitä kutakin funktionaalisisessa tilinpidossa yksityiskohtaistetaan erilaisiin luokituksiin.

Kulutusmenot jaetaan ensinnäkin kotitalouksien, voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen sekä julkisyhteisöjen kulutusmenoihin. Kotitalouksien kulutusmenoja tarkastellaan sekä käyttötarkoituksen (elintarvikkeet, vaatteet, asuminen, jne.) että kestävyysperusteella (kestokulutustavarat, puolikestävät kulutustavarat, lyhytikäiset tavarat ja palvelukset). Julkiset kulutusmenot luokitellaan tehtävittäin sen mukaan, mikä on tämän kulutuksen tarkoituksiperä (esim. yleishallinto, maanpuolustus, koulutustoiminta).

Pääoman muodostuksen alaryhmiä ovat varastojen lisäys ja kiinteän pääoman bruttomuodostus. Kiinteän pääoman bruttomuodostusta tarkastellaan investoivan funktionaalisen sektorin sekä toimialan mukaan. Lisäksi se kuvataan pääomatavaratyypeittäin (esim. asuinrakennukset, kuljetusvälineet).

Bruttokansantuote jaetaan edelleen kustannuskomponentteihinsa. Tällöin erotetaan ensinnäkin kotimaiset tuotannontekijätulot, joita ovat palkan- saajien työtulot sekä toimintaylijäämä. Muut komponentit ovat kiinteän pääoman kuluminen sekä välilliset verot vähennettyinä tukipalkkioilla.

Määrällisten muutosten kuvaamiseksi funktionaaliossa tilinpidossa esitetään tietoja myös kiintein hinnoin mitattuina. Näitä volyymitietoja määritetään arvonlisäyksestä sektoreittain ja toimialoittain sekä kysyntäeristä käypähintaisen tilinpidon luokituksia vastaavasti.

Kiintein hinnoin mitattuja arvolukuja täydentävät työllisyyttä koskevat tiedot. Tilinpidossa on ensivaiheessa otettu käyttöön työllisyyskäsite, joka kuvaa työllisten lukumääriä. Tulevaisuudessa tullaan tietoja esittämään myös tehdyistä työtunneista.

Institutionaalisen tilinpidon pääsektorit ovat

- yritykset,
- rahoituslaitokset,
- julkisyhteisöt,
- voittoa tavoittelemattomat yhteisöt sekä
- kotitaloudet.

Luokituksessa on pyritty muodostamaan tulonmuodostukseltaan ja rahoituskäyttäytymiseltään mahdollisimman homogeenisiä luokkia. Sektoriluokitusta käsitellään tarkemmin kappaleessa 4.3. ja liitteessä 1.

Tulo- ja tulonkäyttötilinpidossa yksityiskohtaistetaan kansantalouden käytettävissä olevaa tuloa ja sen käyttöä laatimalla disaggregoitua taloustoimiluokistusta käyttäen tili kullekin institutionaaliselle sektorille. Tällöin tuotannontekijätulot jaetaan kullekin sektorille tuloksi sekä kuvataan vastikkeellisten ja vastikkeettomien tulonsiirtojen muodossa tapahtuva sektoreiden välinen tulojen uudelleenjako. Näin päädytään sektoreiden käytettävissä olevaan tuloon, jonka vastinpareina tilien menopuolella ovat kulutusmenot ja säästö.

Pääoman rahoitustilinpidossa tarkastellaan sulautettua tiliä 3 vastaavasti institutionaalisten sektoreiden pääomataloustoimia. Kunkin sektorin tili on kaksiosainen: yläosassa kuvataan varallisuuden muodostus ja sen rahoitus sekä alaosassa rahoitusvarojen ja velkojen hankinnat. Sektoreiden pääoman muodostamisen tulorahoituslähteitä ovat säästö, kiinteän pääoman kuluminen sekä muilta sektoreilta saatavat pääomansiirrot. Tulorahoituksen riittävyttä pääoman muodostamiseen mittaavat sektoreiden nettoluotonannot, jotka kuvaavat sektoreiden hallussa olevien rahoitusvaateiden nettomuutosta. Nettoluotonannon ollessa positiivinen sektori voi siirtää saamia tuloja toisten sektoreiden käytettäväksi. Tilin alaosassa esitettävästä vaateittaisesta tarkastelusta nähdään, miten tämä tapahtuu joko rahoitusvaroja lisäämällä tai velkoja lyhentämällä.

3. FUNKTIONAALINEN TILINPITO

3.1. YLEISTÄ

Funktionaalinen tilinpito käsittää hyödykkeisiin - tavarat ja palvelukset - liittyvät taloustoimet. Hyödyketileillä tarkastellaan, miten hyödykkeiden tarjonta koostuu kotimaisesta tuotannosta ja tuonnista sekä miten hyödykkeet kysytään toisaalta välituotteiksi toisten hyödykkeiden valmistamiseen ja toisaalta lopputuotteiksi kulutukseen, pääoman bruttomuodostukseen ja vientiin. Hyödyketilejä voi laskentatasosta riippuen olla muutamasta kymmenestä jopa useaan tuhanteen. Tuotantotileillä hyödykkeiden tuotantoa kuvataan toimialoittain luokiteltujen tuottajien - toimipaikkojen - kannalta. Tilin tuottopuolella on tuotettujen tavaroiden ja palvelusten summana muodostuva kokonaistuotos. Tämän ja tuotannossa käytettyjen välituotteiden erotuksena saadaan arvonlisäys, joka käsittää tuotannossa syntyneet tulot.

Hyödyketilien ja tuotantotilien informaatio yhdistetään panos-tuotostaulukoissa. Panos-tuotostaulukoista ilmenee, miten eri toimialojen tuotannon ja tuonnin muodostama hyödyketarjonta käytetään eri toimialojen välituotteina ja eri lopputuotekäyttöihin. Hyödykkeiden käyttäjän kannalta tarkasteltuna taulukoista ilmenee kunkin toimialan välituotekäytön sekä eri lopputuotekäyttöjen rakenne. Tietojen ollessa riittäviä voidaan hyödykevirrat selvittää erikseen kotimaisten ja tuontihyödykkeiden osalta.

Suomen kansantalouden tilinpidon uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa ei ollut mahdollisuuksia noudattaa YK:n vuoden 1968 suositusta, että panos-tuotostilinpito integroidaan kansantalouden tilinpitoon. Tavoitteena on kuitenkin lähivuosina päästä vuosittaisten panos-tuotostaulukoiden laadintaan. Tätä silmälläpitäen uudistuksen yhteydessä pyrittiin ottamaan huomioon tulevan panos-tuotostilinpidon tarpeet käsitteissä, luokituksissa ja laskentamenetelmissä.

Funktionaalisen tilinpidon osalta tilinpidon uudistus ei oleellisesti muuttanut tietosisältöä. Käsitteisiin ja luokituksiin on tehty joukko YK:n vuoden 1968 tilinpitosuosituksen edellyttämiä muutoksia, mutta itse tilinpidon laadintaan sisältyvät ilmiöalueet ovat samat kuin vanhassa tilinpidossa. Panos-tuotostilinpidon toteuttamisen siirtyminen myöhempään vaiheeseen merkitsee sitä, että kansantalouden kysynnän ja tarjonnan

umpeenmenevyyttä on mahdollista tarkastella vanhaan tapaan vain talous-toimiaggregaattien puitteissa kansantalouden huoltotaseen perusteella.

3.2. TALOUSYKSIKKÖLUOKITUKSET

Funktionaaliossa tilinpidossa kuvataan kotimaan alueella tapahtuvaa taloudellista toimintaa. Maan poliittisten rajojen sisällä olevan alueen lisäksi siihen luetaan kotimaisten talousyksiköiden kokonaan tai ensisijassa käyttämät laivat, lentokoneet ja kalastusalukset sekä maan ulkomaila sijaitsevat lähetystöt.

Funktionaalisen tilinpidon pääluokituksena käytetään funktionaalista sektoriluokitusta. Luokitus perustuu tapaan, jolla talousyksiköt osallistuvat tavaroiden ja palvelusten tuottamiseen. Kussakin funktionaaliossa sektorissa käytetään alaluokituksena toimialaluokitusta. Talousyksikön toimiala määräytyy sen tuottamien hyödykkeiden perusteella. Julkisiin kulutusmenoihin sovelletaan julkisen toiminnan tehtäväluokitusta, jossa luokittelukriteerinä on toiminnan tarkoituksperä.

Juridisesti itsenäiset talousyksiköt eivät sovellu funktionaalisen tilinpidon tilastoyksiköiksi silloin, kun ne harjoittavat useanlaatuista taloudellista toimintaa. Tällaiset yritystyyppiset yksiköt pyritäänkin funktionaaliossa tilinpitoa varten jakamaan toimipaikoiksi, joista edellytetään saatavan riittävän yksityiskohtaisia tietoja sekä tuotannosta että sen aikaansaamiseksi käytetyistä panoksista.

3.2.1. Funktionaalinen sektoriluokitus

Funktionaalinen sektoriluokitus jakaa talousyksiköt sen mukaan, mitkä ovat niiden ominaispiirteet tavaroiden ja palvelusten tuottajina ja käyttäjinä. Yrittäjätoimintaan luetaan talousyksiköt, jotka yleensä myyvät tuottamansa tavarat ja palvelukset markkinoilla tuotantokustannukset kattavaan hintaan. Julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan talousyksiköiden tuotanto käytetään pääasiassa julkiseen tai yksityiseen kulutukseen, ja vain pieni osa niiden tuotannosta myydään markkinoilla, eikä tästäkään yleensä peritä tuotantokustannukset kattavaa hintaa. Kotitalouspalvelutoiminnalla tarkoitetaan kotitalouksien toisilleen palkkaa vastaan tekemiä palveluksia. Funktionaaliset sektorit on määritelty tarkemmin liitteessä 2.

Funktionaalisen ja institutionaalisen sektoriluokituksen suhde on seuraava:

- yritykset harjoittavat vain yrittäjätoimintaa,
- rahoituslaitokset harjoittavat vain yrittäjätoimintaa,
- julkisyhteisöistä erotetaan yrittäjätoimintaan tämän tyyppinen toiminta,
- voittoa tavoittelemattomista yhteisöistä erotetaan kaupallinen toiminta ja asuntopalvelusten tuottaminen yrittäjätoimintaan,
- kotitaloudet harjoittavat pääasiassa yrittäjätoimintaa; poikkeuksena on kotitalouspalvelutoiminta, joka muodostaa oman funktionaalisen sektorinsa.

Vanhan tilinpidon yritysmuodoista yksityisyrietykset, yksityiset yhtiöt, julkiset yhtiöt ja julkiset liikelaitokset sisältyvät yrittäjätoimintaan. Julkinen hallinto vastaa suurinpiirtein julkista toimintaa. Yritysmuoto osuuskunnat, yhdistykset, säätiöt tms. hajoaa uudistetussa tilinpidossa yrittäjä-, voittoa tavoittelemattomaan sekä kotitalouspalvelutoimintaan.

3.2.2. Toimialaluokitus

Uudistetussa tilinpidossa sovelletaan Tilastokeskuksen vuoden 1972 toimialaluokitusta¹⁾ (TOL), joka perustuu YK:n tilastotoimiston vuoden 1968 ISIC-toimialastandardiin. Vanhassa tilinpidossa sovellettiin ISIC:n vuoden 1958 versiota. Merkittävimmät muutokset toimialaluokituksen perusrakenteessa ovat moottoriajoneuvo- ja kumikorjaamojen siirtäminen tehdasteollisuudesta kotitalouksia palvelemaan toimintaan sekä eräät palvelutoimialoilla suoritettut uudelleenryhmittelyt. Kansantalouden tilinpidon laadinnassa käytettävissä perustilastoissa sovelletaan yleensä jo vuoden 1972 TOL:ta.

Funktionaalisisessa tilinpidossa käytetään kahta toimialaluokitusta. Tiedot arvonlisäyksestä, kotimaisista tuotannontekijätuloista ja työllisyydestä julkaistaan yksityiskohtaisella luokituksella. Kiinteän pääoman bruttomuodostukseen sovelletaan suppeampaa luokitusta. Toimialaluokituksissa ei ole noudatettu mitään tiettyä TOL:n numerotasa. Tavoitteena on ollut toimialojen taloudellisen merkityksen huomioivien tasapainoisten luokitusten muodostaminen, joiden vertailtavuus vanhan tilinpidon toimialaluokituksiin

1) Tilastokeskus, Käsikirjoja n:o 4, Toimialaluokitus (TOL), Helsinki 1972

on pyritty säilyttämään kohtuullisen hyvänä. Yksityiskohtainen toimialaluokitus on esitetty liitteessä 3.

Vanhan ja uudistetun tilinpidon toimialaluokitusten vertailu on suoritettu ohessa suuntaa antavasti ns. vanhan tilinpidon suppean toimialaluokituksen pohjalta. Teollisuustoimialojen osalta vanhan ja uuden toimialaluokituksen eroista on selvitys vuoden 1971 Teollisuustilaston I osassa (SVT XVIII A:92).

Vanha toimiala	Uusi toimiala	
	TOL-koodi	
Maatalous	111, 112	Maatalous
Metsätalous	12	Metsätalous
Metsästys ja kalastus	13, 113	Kalatalous ja metsästys
Kaivannaisteollisuus	2	Kaivos- ja muu kaivannaistoiminta
Tehdasteollisuus	3	Teollisuus
Sähkö-, kaasu-, vesijohtoyms. laitokset	4	Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto
Talonrakennustoiminta	51	Talonrakennustoiminta
Maa- ja vesirakennustoiminta	52	Maa- ja vesirakennustoiminta
Tukkukauppa	61	Tukkukauppa ja agentuuritoiminta
Vähittäiskauppa	62	Vähittäiskauppa
Ravitsemus- ja majoitusliikkeet	63	Ravitsemis- ja majoitustoiminta
Liikenne	7	Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne
Pankit ja vakuutuslaitokset	81, 82	Rahoitus- ja vakuutustoiminta
Asuntojen omistus	831	Asuntojen omistus
Yleinen hallinto ja maanpuolustus	91	Julkinen hallinto
Opetus	931, 932	Opetus ja tutkimustoiminta
Terveystenhoito	933	Lääkintä- ja eläinlääkintäpalvelu
Muut palvelukset (Virkistys ja huvittelu, henkilökohtaiset palvelukset, muut palvelukset)	831-833, 92, 935-94, 95	Muut palvelukset (Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta, puhtaanapito, järjestö-, aatteellinen, virkistys- ja kulttuuripalvelutoiminta, kotitalouksia palveleva toiminta)

3.2.3. Julkisen toiminnan tehtäväluokitus

Julkisen toiminnan tehtäväluokitusta käytetään luokiteltaessa julkisia kulutusmenoja käyttötarkoituksen mukaan. Luokitus suppeine määritelmineen on esitetty liitteessä 4. Luokitusta on yksityiskohtaisemmin esitelty Tilastokeskuksen vuoden 1979 yhteisöjen tehtäväluokituksessa¹⁾.

Tehtäväluokituksen suhde vanhan tilinpidon käyttötarkoituserluokitukseen on likimain seuraava:

Vanha käyttötarkoitus	Uusi tehtäväluokka
Yleinen hallinto	Yleishallinto Yleinen järjestys ja turvallisuus Asuminen ja yhdyskunnat Elinkeinot Muut tehtävät
Maanpuolustus	Maanpuolustus
Opetus	Koulutustoiminta Virkistys-, kulttuuri- yms. palvelukset
Terveydenhoito	Terveydenhuolto
Muut sosiaaliset palvelukset	Sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut
Liikennettä palveleva toiminta	Liikenne

Vanhassa tilinpidossa eri käyttötarkoituksiin liittyvä hallinto erotettiin sisältyväksi käyttötarkoituserluokkaan yleinen hallinto. Uudistetussa tilinpidossa tällaista erottamista ei tehdä, vaan eri tehtäviin liittyvä hallinto sisältyy vastaavaan tehtäväluokkaansa.

3.3. TUOTANTO JA TYÖLLISYYS

Perusteet tuottajien luokittelemiseksi joko yrittäjätoimintaan tai muihin funktionaalisiin sektoreihin kuuluviksi ilmenevät havainnollisesti näille laadittavien tuotantotilien eroavuuksista. Tilimallit on esitetty oheisessa taulukossa. Taloustoimikäsitteet on määritelty liitteessä 5.

1) Tilastokeskus, Käsikirjoja n:o 10, Yhteisöjen tehtäväluokitus, Helsinki 1979

3.3.1. Yrittäjätoiminnan tuotantotili

Yrittäjätoiminnan tuotannon kuvauksen lähtökohtana on aikaansaatu kokonaistuotos, joka koostuu ajanjakson aikana tuotetuista markkinahyödykkeistä. Kokonaistuotos arvostetaan tuottajahintaan, jolla tarkoitetaan tuottajalle hyödykkeestä maksettavaa hintaa: ts. hyödykkeelle asetettuja hyödykeveroja ei hintaanlisätä eikä huomioida hyödyketukipalkkioiden hintaa alentavaa vaikutusta. Tuotannon tulosta mitataan syntyneellä arvonlisäyksellä, joka saadaan vähentämällä kokonaistuotoksesta välituotteina käytetyt markkinahyödykkeet. Välituotekäyttö arvostetaan ostajan hintaan.

Arvonlisäys sisältää korvaukset eri tuotannontekijöille. Kansantalouden tilinpidossa luetaan palkansaajien työtuloihin varsinaisten palkkojen ohella työnantajain palkansaajiensa hyväksi suorittamat sosiaalivakuutusmaksut. Nämä molemmat erät kirjataan kotitaloussektorin tuloiksi sektorin tulo- ja tulonkäyttötilillä.

Kiinteän pääoman käyttöä tuotannossa kuvataan kiinteän pääoman kulumisella. Kansantalouden tilinpidon kulumisluvut eroavat liikekirjanpidon mukaisista poistoista toisaalta jälleenhankintahintaisen arvostuksen, toisaalta pääomakannan suhteellisen kaavamaisen kulumisikä- ja kulumisen jakottumisolettamusten vuoksi. Kiinteän pääoman kuluminen siirtyy institutionaalisten sektoreiden pääoman rahoitustileille varallisuuden bruttomuodostuksen rahoituseräksi.

Tuotantotileillä huomioidaan julkisyhteisöjen suora vaikuttaminen tuotannon tuloksiin välillisen verotuksen ja subventioiden avulla. Muiden kuin hyödykeperusteisten välillisten verojen ja tukipalkkioiden välitön vaikutus tuottajien tulonmuodostukseen esitetään tuottajahintaisen arvonlisäyksen yhteydessä, edelliset pienentävät toimintaylijäämää kun taas jälkimmäiset lisäävät sitä. Toimintaylijäämä saadaan arvonlisäyksen residuaalina. Se siirtyy institutionaalisten sektoreiden tuloksi tulo- ja tulonkäyttötileille. Välillisten verojen ja tukipalkkioiden vastakirjaukset tehdään julkisyhteisöjen tulo- ja tulonkäyttötileille.

3.3.2. Julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotantotili

Julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotannossa aikaansaatua kokonaistuotosta ei voida välittömästi mitata tuotettujen tavaroiden ja

TUOTANTOTILIT

YRITTÄJÄTOIMINTA

VÄLITUOTEKÄYTTÖ OSTAJAN HINTAAN

Tuotannossa käytetyt markkinahyödykkeet ostajan hintaan

Tuotetut markkinahyödykkeet tuottajahintaan

ARVONLISÄYS TUOTTAJAHINTAAN

Tuotannontekijätulot

Palkat

Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut

Toimintaylijäämä

Kiinteän pääoman kuluminen

Välilliset verot pl. hyödykeverot

Miinus tukipalkkiot pl. hyödyketukipalkkiot

TUOTANTOKUSTANNUKSET

KOKONAISTUOTOS TUOTTAJAHINTAAN

JULKINEN JA VOITTOA TAVOITTELEMATON TOIMINTA

VÄLITUOTEKÄYTTÖ OSTAJAN HINTAAN

Ostetut hyödykkeet ostajan hintaan

Myydyt hyödykkeet tuottajahintaan

Tuotanto omaan käyttöön

ARVONLISÄYS TUOTTAJAHINTAAN

Tuotannontekijätulot

Palkat

Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut

Kiinteän pääoman kuluminen

Välilliset verot pl. hyödykeverot

TUOTANTOKUSTANNUKSET

KOKONAISTUOTOS TUOTTAJAHINTAAN

KOTITALOUSPALVELUTOIMINTA

ARVONLISÄYS TUOTTAJAHINTAAN

Tuotannontekijätulot

Palkat

Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut

Myydyt hyödykkeet

TUOTANTOKUSTANNUKSET

KOKONAISTUOTOS TUOTTAJAHINTAAN

palvelusten arvolla, koska pääosa niiden tuotannosta tarjotaan käyttäjille ilmaiseksi. Laskelmien lähtökohtana on tuotannon mittaaminen tuotantokustannusten perusteella. Arvonlisäyserät ovat muutoin samat kuin yrittäjätoiminnassa, mutta toimintaylijäämää ja tukipalkkioita ei määritelmällisesti esiinny. Arvonlisäys saadaan summaamalla palkat, työnantajain sosiaalivakuutusmaksut, kiinteän pääoman kuluminen ja välilliset verot pl. hyödykeverot. Kun arvonlisäykseen lisätään välituotteiksi ostetut tavarat ja palvelukset päädytään kokonaistuotokseen.

Periaatteessa tulisi julkisyhteisöjen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen toiminnasta erottaa yrittäjätoimintaan kaikki markkinahyödykkeiden tuotanto. Käytännössä ei kaikkea tämänlaatuista toimintaa voida erottaa, joten julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotantotileillä esiintyy vähäisessä määrin markkinahyödykkeiden myynnistä saatuja tuloja. Tämän ohella osasta tuotantoa peritään tuotantokustannukset alitettava korvaus, jolloin on kyse markkinattomien hyödykkeiden myynnistä. Kun nämä tuotettujen tavaroiden ja palvelusten myynnistä saadut tulot vähennetään tuotantokustannusten summasta - kokonaistuotoksesta - jää jäljelle tuotanto omaan käyttöön. Tämä, käytännössä valtaosan julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan kokonaistuotoksesta muodostava erä katsotaan niiden itsensä kuluttamaksi - kulutusmenoiksi. Kulutusmenot siirtyvät julkisyhteisöjen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tulo- ja tulonkäyttötileille tulonkäyttöeräksi.

3.3.3. Kotitalouspalvelutoiminnan tuotantotili

Kotitalouspalvelutoiminta käsittää kotitalouksien toisilleen palkkaa vastaan tekemät palvelukset. Tuotantotilille kirjataan kustannuksiksi ainoastaan palkat ja työnantajain sosiaalivakuutusmaksut, jotka muodostavat arvonlisäyksen. Koska välituotekäyttöä ei esiinny, on kokonaistuotos arvonlisäyksen suuruinen. Se siirtyy kulutusmenona kotitalouksien tulo- ja tulonkäyttötileille.

3.3.4. Vanhan ja uudistetun tuotantotilinpidon eroista

Erot vanhan ja uudistetun tilinpidon tuotannon laskemisessa eivät ole kovinkaan merkittäviä. Toimialoittaisia bruttokansantuote-eriä vastaavat nyt likimain toimialoittaiset arvonlisäykset ja nettokansantuote-eriä niinkään likimain kotimaiset tuotantotekijätulot.

Vanhassa tilinpidossa ei vuokria asuntovuokria lukuunottamatta käsitelty hyödykkeinä, vaan ne sisältyivät maksettujen vuokrien ja saatujen vuokratuottojen erotuksen suuruisina nettokansantuote-eriin. Nyt sen sijaan myös muiden talonrakennusten ja huoneistojen, koneiden, laitteiden sekä kuljetusvälineiden vuokrat käsitellään hyödykkeinä, ts. vuokratuotot luetaan kokonaistuotoksiin ja maksetut vuokrat välituotekäyttöihin. Maanvuokrat käsitellään edelleenkin omaisuustuloina tulo- ja tulonkäyttötileillä.

Toinen merkittävä ero vanhan ja uudistetun tilinpidon välillä on välillisten verojen ja tukipalkkioiden käsittelyssä. Vanhassa tilinpidossa kaikki tukipalkkiot kirjattiin tuotannon bruttoarvoon; nyt vain hyödyketukipalkkiot kirjataan tuottajahintaiseen kokonaistuotokseen muiden tukipalkkioiden sisältyessä tuottajahintaiseen arvonlisäykseen etumerkiltään negatiivisena, ts. toimintaylijäämää korottavina. Vastaavasti vanhassa tilinpidossa kaikki toimialojen tuotokustannuksiin sisältyvät välilliset verot kirjattiin välituotekäyttöön, kun tähän nyt kirjataan vain välituotteisiin liittyvät hyödykeverot muiden välillisten verojen sisältyessä tuottajahintaiseen arvonlisäykseen.

Palkat käsitellään vanhassa ja uudistetussa tilinpidossa samalla tavoin. Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut sen sijaan eroavat aiemmasta kahdessa suhteessa. Mukaan luettavat maksut on nyt määritelty aiempaa yksikäsitteisemmin, joten osa vanhassa tilinpidossa työnantajain sosiaalikuluihin sisältyneistä muista sosiaalikulusta kirjautuu nyt välituotekäyttöön. Merkittävämpi muutos on kuitenkin tapahtunut työeläkkeisiin liittyvien taloustoimien käsittelyssä. Uudistetussa tilinpidossa sovelletaan laskennallista työeläkevakuutusmaksuprosenttia ilman rahastointia toimivien työeläkejärjestelmien alaisiin palkkoihin, esim. VEL, KVTEL ja KiEL. Menettelyn tavoitteena on saattaa työvoimakustannukset vertailukelpoisiksi riippumatta sosiaalivakuutuksen käytännön järjestelyistä. Ajanjakson aikana maksetut eläkkeet käsitellään uudistetussa tilinpidossa tulonsiirtoina tulo- ja tulonkäyttötileillä. Vanhassa tilinpidossa ajanjakson aikana maksetut eläkkeet kirjattiin sellaisinaan työnantajain sosiaalikuluisiksi.

Kiinteän pääoman kulumisen osalta on tapahtunut muutos siinä suhteessa, että nyt arvioidaan myös julkisen toiminnan koneille, laitteille ja kuljetusvälineille kulumisestimaatit, kun vanhassa tilinpidossa näin tehtiin ainoastaan talonrakennusten osalta. Uudistuksen ensivaiheessa julkistettuihin tilinpitolukuihin on tulossa muutoksia siinä yhteydessä, kun siirrytään täysin pääomakantalaskelmien perusteella arvioitujen kulumisestimaattien käyttöön. Toistaiseksi kulumisestimaatit on johdettu investointikertymämenetelmällä lasketuista pääomakannoista ainoastaan maa- ja metsätaloudessa sekä julkisessa toiminnassa, jolloin

kertymämenetelmän soveltaminen on uutta kuntien osalta vanhaan tilinpitoon verrattuna. Muut kulumisluvut ovat toistaiseksi liiketaloudellisten poistojen perusteella tehtyjä estimaatteja.

Kansantalouden kokonaistuotantoa kuvaa uudistetussakin tilinpidossa bruttokansantuote. Vastinparit muodostavat toisaalta vanhan tilinpidon tuotantokustannushintainen ja uudistetun tuottajahintainen BKT sekä toisaalta molempien markkinahintainen BKT. Tuottajahintainen BKT saadaan toimialoittaisten tuottajahintaisen arvonlisäysten summana. Erona aikaisempaan on, että summasta vähennetään korkotuottojen ja -kulujen erotuksena laskettava laskennallinen pankkipalvelumaksu, joka muodostaa osan rahoitustoiminnan tuotannosta. Periaatteessa tämän tulisi sisältyä toimialojen välituotekäyttöön, mutta koska sen jakaminen eri toimialoille olisi varsin arvionvaraista, on tilinpitosuosituksessa päädytty keinotekoisen toimialan muodostamiseen, joka siis ostaa laskennallisen pankkipalvelumaksun. Tällä toimialalla ei ole tuotantoa, joten sen arvonlisäys ja toimintaylijäämä ovat laskennallisen pankkipalvelumaksun verran negatiivisia. Vanhassa tilinpidossa laskennallinen pankkipalvelumaksu jaettiin yritysten välituotekäyttöön ja kotitalouksien kulutusmenoihin pankkien ottolainauksen suhteessa.

Vanhan tilinpidon pohjoismaisesta BKT:sta on uudistuksen yhteydessä luovuttu. Tämähän sisälsi varsinaisen BKT:n lisäksi pääomaesineiden korjaus- ja kunnossapitokustannukset.

Tiivistäen voidaan vanhan ja uudistetun tilinpidon käsitteellisiä eroja tarkastella uuden tuottajahintaisen ja vanhan tuotantokustannushintaisen bruttokansantuotteen perusteella. Tällöin uusi BKT on vanhaa BKT:tta

- suurempi välillisten verojen pl. hyödykeverojen verran,
- pienempi tukipalkkioiden pl. hyödyketukipalkkioiden verran,
- suurempi siltä osin kuin kotitaloudet vuokraavat koneita, laitteita ja kuljetusvälineitä,
- pienempi sen verran kuin laskennallista pankkipalvelumaksua sisältyi vanhassa tilinpidossa kotitalouksien kulutusmenoihin,
- pienempi sen verran kuin julkisella hallinnolla aikaisemmin oli laskennallista korkoa talonrakennuksista,
- suurempi sen verran kuin julkisen toiminnan koneilla, laitteilla ja kuljetusvälineillä on nyt arvioitu kiinteään pääoman kulumista,

- pienempi sen verran kuin työnantajain sosiaaliturvamenoissa aikaisemmin oli suoraan maksettuja eläkkeitä sekä
- suurempi sen verran kuin julkiselle ja voittoa tavoittelemattomalle toiminnalle nyt arvioidaan laskennallisia työnantajain sosiaalivakuutusmaksuja.

Vanhan ja uudistetun tilinpidon markkinahintaiset BKT:t eroavat muutoin samoin, mutta välillisten verojen ja tukipalkkioiden osalta ei eroa synny.

3.3.5. Tuotantolukujen kansainvälinen vertailtavuus

YK:n vuoden 1968 tilinpitosuositus edellytti tuotantotilinpidon ensisijaisena hintakäsitteenä käytettäväksi toimitushintaa - at producers' values. Tämän mukaisesti tuotetut hyödykkeet ja niinmuodoin myös toimialojen kokonaistuotokset sekä arvonlisäykset tulisi arvostaa hyödykeveroineen ilman hyödyketukipalkkioita. Näin menetelläänkin useassa tilinpitosuositusta soveltavassa maassa. Jotkut maat, esim. Ruotsi, ovat kuitenkin pitäneet tuottajahintaista arvostusta itselleen paremmin soveltavana. Viimeaikaisissa YK:n ja OECD:n kansantalouden tilinpidon kyselyissä tuottajahinta - at approximate basic values - onkin hyväksytty vaihtoehtoiseksi hintakäsitteeksi.

Toimitushintaan päädytään, kun tuottajahintaan lisätään hyödykeverot ja siitä vähennetään hyödyketukipalkkiot. Tilinpidon laadinnan kannalta toimitushintainen arvostus on suhteellisen vaivattomasti toteutettavissa maissa, joissa on yleinen arvonlisävero. Suomessa liikevaihtoverotus etenkin vuoteen 1978 saakka oli kannon organisoinnin vuoksi varsin hankalasti toimitushintaiseen arvostukseen soveltuva. Kun myös panos-tuotostilinpito joka tapauksessa suositellaan laadittavaksi arvostaen hyödykevirrat tuottajahintaan, päädyttiin tilinpidon uudistuksessa Suomen osalta tuottajahintaiseen arvostukseen.

Verrattaessa eri maiden toimialoittaisia arvonlisäyslukuja on siis syytä panna merkille, kumpaa hintakäsitettä kussakin maassa sovelletaan. Hintakäsitteiden ero ilmenee myös toimialojen arvonlisäysten summana saatavan toimitushintaisen/tuottajahintaisen BKT:n sekä markkinahintaisen BKT:n välissä. Markkinahintainen BKT saadaan toimitushintaisesta BKT:sta lisäämällä jälkimmäiseen tuonnista kannetut hyödykeverot. Tuottajahintaiseen BKT:een on sen sijaan lisättävä kaikki hyödykeverot ja siitä on vähennettävä hyödyketukipalkkiot markkinahintaista BKT:ta laskettaessa. Eri maiden markkinahintaisten BKT:iden vertailtavuuteen ei em. hintakäsite-erolla ole vaikutusta.

3.3.6. Tuotanto kiinteisiin hintoihin

Tuotannon arvosta ja tuotantokustannuksista saadaan yleensä välittömästi tietoa kunakin ajanjaksona vallitseviin eli käypiin hintoihin. Tuotannon reaalisen kehityksen selvittämiseksi joudutaan käypähintaisista arvoluvuista eliminoimaan hintatasossa tapahtuneet muutokset. Kansantalouden tilinpidossa hintatason muutoksen vaikutus poistetaan arvostamalla hyödykkeet jonkin kiinteän perusvuoden hintoihin, jolloin kiinteähintaiset luvut kuvaavat suoraan volyymin muutoksia. Vanhassa tilinpidossa kiinteähintaisten lukujen perusvuosi oli 1964 ja uudessa 1975.

Perusvuosi pitäisi valita siten, että se olisi taloudellisilta olosuhteiltaan mahdollisimman normaali, sillä jos hyödykkeiden hinta- ja määräsuhteet olisivat hyvin poikkeukselliset, ei vertailu tällaiseen vuoteen olisi mielekäästä eikä tällaisen poikkeuksellisen vuoden hintojen käyttäminen kiinteähintaisissa luvuissa olisi myöskään järkevää. Vuoden 1975 valinta perusvuodeksi ei tässä suhteessa liene paras mahdollinen ratkaisu, sillä öljykriisin aiheuttamat suhteellisten hintojen muutokset ja niihin sopeutuminen saattoivat vielä vaikuttaa talouselämän käyttäytymiseen kyseisenä vuotena. Vuosi 1975 valittiin kuitenkin perusvuodeksi, koska sekä kansainvälisesti että kansallisesti on haluttu pitäytyä samoihin 0- ja 5-loppuisiin perusvuosiin.

Laskettaessa esim. jonkin toimialan kokonaistuotosta voidaan kiinteähintaiset luvut tehdä periaatteessa kolmella tavalla. Ensinnäkin hyödykkeiden perusvuoden arvoja voidaan "viedä" eteenpäin hyödykkeen määrän tai määräindikaattorin avulla. Toinen tapa laskea kiinteähintaiset luvut on kertoa laskentavuoden määrät perusvuoden yksikköhinnoilla, kuten menetellään maataloudessa ja talonrakennustoiminnassa. Kolmas ja samalla yleisin tapa on jakaa eli deflatoida käypähintaiset luvut hintaindekseillä. Tässä tapauksessa hintaindeksien hyödykepainojen tulisi olla laskentavuodelta, jotta volyymit tulisivat painotetuiksi perusvuoden perusteella. Volyymien muutokseen tulisi periaatteessa sisältyä määrän muutoksen ohella myös laadun muutos. Mainituista kolmesta menetelmästä viimeinen, deflaation menetelmä, täyttää parhaiten tämän edellytyksen. Käytännössä laskentamenetelmää ei useinkaan voida valita, vaan se määräytyy käytettävissä olevan tilastoaineiston perusteella.

Kiinteähintaisten lukujen perusteella laskettavat tilinpidon volyyymi-indeksit ovat tyypiltään Laspeyresin indeksejä eli indeksin painot määräytyvät

perusvuodelta ja käypähintaisten sekä kiinteähintaisten lukujen jakolaskun tuloksena saatavat implisiittiset hintaindeksit ovat Paaschen indeksejä eli painot määräytyvät laskentavuodelta.

Laskettaessa jonkin toimialan tuotannon arvoa tuotannon mittana käytetään toimialan arvonlisäystä, joka saadaan kokonaistuotoksen ja välituotekäytön erotuksena. Vastaavasti kiinteähintainen arvonlisäys voitaisiin laskea vähentämällä kiinteähintaisesta kokonaistuotoksesta kiinteähintainen välituotekäyttö. Tätä menetelmää kutsutaan kaksoisdeflatoinniksi. Tilinpidossa menetelmää käytetään kuitenkin vain maataloudessa ja metsätaloudessa, sillä muilla toimialoilla ei ole tarpeeksi tietoa välituotekäytön hyödykekoostumuksesta. Vasta, kun tulevaisuudessa on saatu kokemuksia panos-tuotostilinpidon soveltamisesta, myös kaksoisdeflatoinnin käyttö tulee ajankohtaiseksi. Useimmilla toimialoilla sovelletaan toistaiseksi oletusta, että välituotekäytön volyyymi kehittyy samalla tavalla kuin kokonaistuotoksen volyyymi. Oletuksesta seuraa, että myös arvonlisäyksen volyyymi noudattaa kokonaistuotoksen volyymin kehitystä. Tämä menettely on kansainvälisesti tarkasteltuna hyvin yleistä, sillä kaksoisdeflatoinnin soveltamiseksi vaadittavaa panos-tuotostilinpitoa ei ole monessakaan maassa käytössä.

Edellä kuvattuja toimialoittaisia menetelmiä sovelletaan yrittäjätoiminnassa. Sen sijaan julkisessa toiminnassa, voittoa tavoittelemattomassa toiminnassa ja kotitalouspalvelutoiminnassa, joissa kokonaistuotosta ei lasketa tuotettujen hyödykkeiden perusteella, vaan laskemalla yhteen tuotantokustannukset, joudutaan volyymilaskelmissa soveltamaan erilaisia ratkaisuja. Myös joillakin yrittäjätoiminnan toimialoilla kuten pankki- ja vakuutus-toiminnassa on vaikeuksia kokonaistuotoksen hyödykkeiden määrittelyssä. Näissä sektoreissa ja toimialoissa arvonlisäys ja kokonaistuotos lasketaan deflatoimalla kukin kustannuskomponentti omalla kustannus- tai hintaindeksillään. Palkat deflatoidaan ansiotasoindeksillä, työnantajain sosiaalivakuutusmaksujen oletetaan kehittyvän kuten palkkojen volyyymi, kiinteän pääoman kuluminen arvioidaan pääomakantasarjojen avulla ja välituotekäytölle on konstruoitu omat hintaindeksinsä.

3.3.7. Työllisyys

Uudistetun tilinpidon työllisyystiedot eroavat jossain määrin vanhan tilinpidon vastaavista tiedoista. Vanhassa tilinpidossa työllisyyttä mitattiin ns. normaalityövuosina. Yksikkönä oli tällöin vuosityöntekijä, jolloin osa-aikatyötä tekevät muunnettiin kokovuotisiksi. Normaalityövuosi ei reagoanut vuotuisen työajan lyhenemiseen. Toisaalta se ei myöskään kertonut työllisten lukumäärää.

Tilinpidon uudistuksen yhteydessä asetettiin tavoitteeksi tilinpitosuosituksessa ehdotettu työllisyyden mittaaminen kahdella tavalla, toisaalta työvoimatase-tarkasteluun liittyvällä työllisten lukumäärällä ja toisaalta työn virtaa - työpanosta - kuvaavalla tehtyjen työtuntien määrällä. Jälkimmäisen työllisyys-käsitteen mukaisten lukujen estimoinnissa ilmeni sen verran vaikeuksia, ettei niitä uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa voitu julkaista. Myös julkais-tavien työllisten lukumääriä koskevien tietojen suhteen on esitettävä jonkin verran varauksia. Osa luvuista on lähinnä vanhan tilinpidon perustilastoille asettamien toivomusten mukaisesti edelleen lähempänä normaalityövuosikäsitettä. Tavoitteena on kuitenkin päätyä virallisen työvoimatiedustelun mukaiseen yhte-näiseen työllisten määrittelyyn, jolloin viiteajanjakson ollessa esim. viikko luokitellaan työlliseksi 15 vuotta täyttänyt henkilö, joka tänä ajanjaksona

- teki työtä palkkaa tai voittoa saadakseen,
- työskenteli perheenjäsenensä yrityksessä vähintään kolman-neksen alan normaalityöajasta tai
- oli työpaikastaan tilapäisesti poissa (sairaana, lomalla jne.).

Vuosittain kansantalouden tilinpito kuvaa tilannetta keskimäärin vuoden aikana.

3.4. KULUTUSMENOT

3.4.1. Yksityiset kulutusmenot

Vanhassa tilinpidossa käsiteltiin kotitalouksien ja yksityisten voittoa tavoit-telemattomien laitosten kulutusmenot yhdessä. Uudistetussa tilinpidossa koti-talouksille ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille laaditaan erilliset tu-lo- ja tulonkäyttötilit, joten kulutusmenot on selvitettävä erikseen. Myös las-kentatavat eroavat toisistaan, sillä kotitalouksien kulutusmenoja voidaan ha-vainnoida välittömästi kotitalouksien tavaroiden ja palvelusten ostojen perus-teella, kun taas voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot johdetaan tuotantotilinpidon yhteydessä.

3.4.1.1. Kotitalouksien kulutusmenot

Kotitalouksien kulutusmenoihin sisältyvät kotitalouksien kuluttajien ominaisuudessa hankkimat tavarat ja palvelukset. Kotitalouksien yrittäjien ominaisuudessa suorittamat hankinnat käsitellään tuotantotilinpidon yhteydessä. Asuntohankinnat

luetaan toimialan Asuntojen omistus kiinteään pääoman bruttomuodostukseen. Kotitalouden käyttäessä hyödykettä sekä yrittäjätoiminnassaan että kuluttajana, esim. auto, pyritään tämä hankintameno jakamaan kiinteään pääoman bruttomuodostukseen ja kulutusmenoihin sekä käyttökustannukset välituotekäyttöön ja kulutusmenoihin käytön suhteessa.

Valtaosa kotitalouksien kulutusmenoista on markkinahyödykkeitä. Näistä pääosa ostetaan normaalisti markkinoilta, ja ne kirjataan kotitalouksien kulutusmenoihin ostoajankohdan ostajan hintoihin. Myös osamaksulla ostetut tavarat kirjataan kokonaisuudessaan kulutusmenoihin hankinta-ajankohtana. Menojen jaksotusta ei myöskään suoriteta kestävien tavaroiden osalta, joten useita vuosia käytettävät tavarat, esim. autot, kirjataan kokonaan hankintavuoden kulutusmenoihin.

Kotitalouksien kulutusmenoihin sisältyy laskennallisuutta alkutuotteiden ja omistusasuntojen osalta. Maa-, metsä- ja kalatalouden sekä metsästyksen tuotannosta tuottajien omaan kulutukseen käyttämä osa sisältyy kulutusmenoihin. Sen arvostusperustana käytetään vastaavan hyödykkeen normaalia tuottajahintaa. Omistusasuntojen tuottamat asuntopalvelukset, jotka sisältyvät asuntojen omistus-toimialan tuotantoon vastaavista asunnoista perittyjen markkinavuokrien mukaan arvostettuina, sisältyvät näin arvostettuina myös kulutusmenoihin. Lääkkeet kirjataan kotitalouksien kulutusmenoihin sairausvakuutuskorvauksilla vähentämättömiin hintoihin. Sairausvakuutuskorvaukset käsitellään tulonsiirtoina tulo- ja tulonkäyttötileillä. Menot henki- ja vahinkovakuutuksista käsitellään vakuutustoiminnan tuotantoa vastaten vakuutusmaksujen ja -korvausten erotuksena laskettavan vakuutuspalvelumaksun suuruisena.

Vanhaan tilinpitoon verrattuna ovat kotitalouksien kulutusmenoihin tulleet lisää markkinattomat hyödykkeet. Nämä julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotantokustannukset alittavaa korvausta vastaan myymät hyödykkeet, esim. erinäiset hoitomaksut, opiskelumaksut sekä virkistys- ja kulttuurilaitosten sisäänpääsymaksut käsiteltiin vanhassa tilinpidossa tuottajasta riippuen joko tulonsiirtoina julkiselle hallinnolle tai sitten ne jo silloin sisältyivät yksityisiin kulutusmenoihin kuten voittoa tavoittelemattomien laitosten varsinaiset kulutusmenotkin. Uutta on lisäksi koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden vuokrien käsittely markkinahyödykkeinä. Näin ollen esim. autojen vuokraus ilman kuljettajaa sisältyy nyt kotitalouksien kulutusmenoihin.

Uudistetussa tilinpidossa ei kotitalouksien kulutusmenoihin enää sisälly

laskennallista pankkipalvelumaksua. Vanhassa tilinpidossa tämä pankkien laskennallinen tuotto jaettiin kotitalouksien kulutusmenoihin ja yritysten välituotekäyttöön pankkien ottolainauksen suhteessa valtaosan sisältyessä käytännössä kotitalouksien kulutusmenoihin. Kotitalouksien saamat lahjat ulkomailta sisältyvät yksityisiin kulutusmenoihin. Tulo- ja tulonkäyttötileillä ne käsitellään tulonsiirtoina.

Kotitalouksien kulutusmenot luokitellaan kuten vanhassakin tilinpidossa sekä kestävyysluokituksen perusteella. Luokitukset on esitetty liitteessä 6.

Muutoksena vanhaan tilinpitoon on kestävyysluokitukseen muodostettu oma luokkansa markkinattomille hyödykkeille. Käyttötarkoituseroissa on niinkään tapahtunut joitakin muutoksia. Elintarvike- ja juomamenoihin kuuluvat vain kotitalouksien suorat ostot, kun niihin aikaisemmin sisältyivät myös ravintoloissa, ruokaloissa jne. ostettujen aterioiden ja juomien materiaalin osuus. Vastavasti vanhassa tilinpidossa ainoastaan palveluksen sisältäneet ravintolamenot kattavat nyt niiden valmistamisessa käytettyjen ruoka-aineiden ja juomien arvon. Vastaava siirtymä ilmenee myös kestävyysluokituksessa muista tavaroista palveluksiin. Vanhassa tilinpidossa asuntomenot käsittivät ainoastaan ns. kylmävuokran, kun uudistetussa tilinpidossa asuntojen bruttovuokrat sisältävät myös lämmityksen yms. yhteiskustannukset osakehuoneistojen osalta. Vastaava muutos ilmenee lämmössä, valossa ja voimassa. Tähän sisältyvät nyt vain lämmitysmenot omakotitalojen osalta. Valmistamattomista on muodostettu oma menoryhmänsä, joka sisältää pakettina myytyjen kuljetuksen, majoituksen ja aterioiden arvon. Luokituksen rakenteeseen on tehty muutoksia siirtämällä henkilökohtainen puhtaus terveydenhoidon yhteydestä muihin tavaroihin ja palveluksiin omaksi menoryhmäkseen sekä henkilökohtaiset esineet vaatetuksen yhteydestä muihin tavaroihin. Uusina menoryhminä käsitellään ostot julkiselta ja voittoa tavoittelemattomalta toiminnalta. Näihin sisältyvät sekä markkina- että markkinattomat hyödykkeet.

Kotitalouksien kulutusmenojen menoryhmittäisiin tietoihin ei enää sisälly yritysten ja julkisen hallinnon välituotteita, joten vanhan tilinpidon mukaista eroa toisaalta menoryhmittäisten lukujen summan, toisaalta kotitalouksien tulo- ja tulonkäyttötilin ja huoltotaseen aggregaatin välillä ei enää esiinny.

Tiedot kotitalouksien kulutusmenoista tuotetaan sekä käypiin että kiinteisiin vuoden 1975 hintoihin. Pääosin kiinteähintaiset luvut laaditaan deflatoimalla

käypähintaiset luvut sopivalla hintaindeksillä, joka useassa tapauksessa on jokin kuluttajahintaindeksin alasarja. Joissakin tapauksissa laskelmat suoritetaan kertomalla perusvuoden yksikköhinnoilla kunkin vuoden kulutusmäärät. Näin menetellään elintarvikkeiden osalta.

3.4.1.2. Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot

Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot lasketaan voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotantotilinpidoon yhteydessä. Kulutusmenot käypiin hintoihin saadaan, kun tuotantokustannusten summana muodostuvasta kokonaistuotoksesta vähennetään tavaroiden ja palvelusten myynnistä saadut tulot. Käypähintaiset kulutusmenot siirtyvät voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tulo- ja tulonkäyttötilille. Kulutusmenot vuoden 1975 hintoihin saadaan vähentämällä kiinteähintaisesta kokonaistuotoksesta kokonaistuotoksen hintaindeksillä deflatoidut hyödykemyynnit. Kiinteähintainen kokonaistuotos lasketaan summaamalla erikseen deflatoidut palkat ja työnantajain sosiaalivakuutusmaksut, kiinteän pääoman kuluminen sekä välituotekäyttö.

Vanhassa tilinpidossa yksityisten voittoa tavoittelemattomien laitosten kulutusmenojen laskentamenettely oli samanlainen kuin uudistetussa tilinpidossa. Kun voittoa tavoittelemattomien laitosten ja kotitalouksien kulutusmenot käsiteltiin yhdessä, sisältyivät sekä myynnit kotitalouksille että voittoa tavoittelemattomien laitosten kulutusmenot yksityisiin kulutusmenoihin.

Kansantalouden tilinpidossa on poikettu voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen rajauksessa Tilastokeskuksen käsikirjoissa Institutionaalinen sektoriluokitus sekä Yhteisöjen tehtäväluokitus ehdotetuista rajauksista¹⁾. Mainituissa luokituksissa edellytetään julkisyhteisöihin luettavaksi yleishyödylliset yhteisöt silloin, kun ne ovat valtion tai kuntien kokonaan tai pääasiassa rahoittamia ja valvomia. Tätä kahtiajakoa ei kansantalouden tilinpidossa kuitenkaan sovelleta, vaan kaikki voittoa tavoittelemattomat yhteisöt käsitellään yhtenä sektorina. Ratkaisuun on päädytty em. kriteerien mukaisten rajausten käytännön vaikeuksien vuoksi. Toisaalta julkinen sektori on haluttu käsitellä selkeästi rajattuna.

1) Tilastokeskus, Käsikirjoja n:o 5, Institutionaalisten sektoreiden luokitus, Helsinki 1975 ja Tilastokeskus, Käsikirjoja n:o 10, Yhteisöjen tehtäväluokitus, Helsinki 1979

3.4.2. Julkiset kulutusmenot

Julkiset kulutusmenot lasketaan julkisen toiminnan tuotantotileillä vähentämällä tuotantokustannusten summana saatavasta kokonaistuotoksesta hyödykkeiden myynnistä kertyvät tulot. Valtio, kunnat ja kuntainliitot sekä sosiaaliturvarahastot luokitellaan kulutusmenolaskelmia varten toiminnan tarkoituksensa mukaisesti tehtävittäin, ja kulutusmenot lasketaan tehtävittäisillä tuotantotileillä. Tehtäväluokitus on esitetty liitteessä 4. Käypähintaiset kulutusmenot siirtyvät vastaavien julkisyhteisöjen tulo- ja tulonkäyttötileille.

Kiinteisiin vuoden 1975 hintoihin kulutusmenot saadaan, kun kiinteähintaisesta kokonaistuotoksesta vähennetään kokonaistuotoksen hintaindeksillä deflatoidut hyödykkeiden myynnit. Kulutusmenot noudattavat siis kokonaistuotoksen hintakehitystä. Kiinteähintainen kokonaistuotos saadaan erikseen deflatoitujen palkkojen, työnantajain sosiaalivakuutusmaksujen, kiinteän pääoman kulumisen sekä välituotekäytön summana.

Vanhaan tilinpitoon verrattuna on kulutusmenoihin vaikuttavia muutoksia tapahtunut seuraavasti:

- Vanhassa tilinpidossa työnantajain sosiaalikuluihin kirjattiin valtion, kuntien ja kuntainliittojen sekä Kansaneläkelaitoksen suoraan maksamat eläkkeet. Uudistetussa tilinpidossa nämä kirjataan menoiksi vasta tulo- ja tulonkäyttötileillä. Tuotantotileillä työnantajain sosiaalivakuutusmaksuihin kirjataan laskennalliset työeläkevakuutusmaksut.
- Kiinteän pääoman kuluminen laskettiin vanhassa tilinpidossa ainoastaan talonrakennuksille, mutta uudistetussa tilinpidossa myös koneille, laitteille ja kuljetusvälineille.
- Vanhan tilinpidon nettokansantuote-erään sisältynyttä laskennallista korkoa, joka kuvasi julkisen hallinnon omassa käytössä olevien rakennusten laskennallista tuottoa, ei uudistetussa tilinpidossa enää esiinny.
- Sekä välituotekäyttöön että markkinahyödykkeiden myyntiin sisältyvät uudistetussa tilinpidossa rakennusten, koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden vuokrat. Vanhassa tilinpidossa maksettujen vuokrien ja saatujen vuokratuottojen erotus sisältyi nettokansantuote-erään.
- Markkinattomien hyödykkeiden myynti kotitalouksille koostuu

tuotantokustannukset alittavaa korvausta vastaan kotitalouksille myydyistä hyödykkeistä. Vanhassa tilinpidossa nämä maksut käsiteltiin tulonsiirtoina. Yksittäisiä muutoksia vanhan ja uudistetun tilinpidon välillä on tapahtunut myös tilinpäätöstietojen luokittelemisessa taloustoimiluokkiin.

Suomen sosiaaliturvajärjestelmää hoitavista yksiköistä ainoastaan pieni osa sisältyy sosiaaliturvarahastoihin. Esimerkiksi työeläkkeiden ja lakisääteisen tapaturmavakuutuksen hoito tapahtuu kokonaisuudessaan yksityisessä sektorissa ja toiminta luokitellaan yrittäjätoiminnaksi. Yrittäjätoiminnan vakuutustoimialan kokonaistuotokseen sisältyy järjestelmien toimintakustannusten, voiton ja tehtyjen varausten perustella laskettu erä, jonka sosiaaliturvarahastot ostavat välituotteekseen. Näin ollen sosiaaliturvarahastojen kulutusmenoihin sisältyy myös yksityisen sektorin hoitama sosiaalivakuutuksen osuus. Tämän laskennallisen hyödykkeen myynnin kumoaa laskennallinen tulonsiirto tulo- ja tulonkäyttötileillä.

Julkisista kulutusmenoista julkaistaan tiedot tähänastista monipuolisemmin luokiteltuina. Vanhan tilinpidon kustannuslajiluokitusta vastaa nyt menolajiluokitus ja käyttötarkoitukseluokitusta tätä yksityiskohtaisempi tehtäväluokitus. Organisaatiomuotoja vastaavat funktionaaliset alasektorit on nyt ryhmitelty aiemmas- ta poikkeavasti: kunnat ja kuntainliitot on yhdistetty ja toisaalta valtio ja sosiaaliturvarahastot erotettu. Samalla on sosiaaliturvarahastoihin sisällytetty uusia yksiköitä. Uudistetussa tilinpidossa ristiintaulukoidaan tehtävä- ja alasektoriluokitukset, menolaji- ja alasektoriluokitukset sekä tehtävä- ja menolajiluokitukset. Vanhassa tilinpidossa kukin luokitus oli saatavissa erikseen.

3.5. PÄÄOMAN BRUTTOMUODOSTUS

3.5.1. Varastojen lisäys

Varastojen lisäys käsittää pääasiassa yrittäjätoiminnan omistamien raaka-ainesten ja tarvikkeiden, valmisteiden, keskeneräisten töiden (pl. keskeneräiset rakennustyöt), kauppatavaroiden sekä karjan varastojen lisäyksen. Erään luetaan myös julkisen toiminnan varmuusvarastojen lisäys. Varastojen lisäykseen ei lueta kotitalouksien ostamien kulutushyödykkeiden varastojen lisäystä, mutta muilta osin ajanjakson varastojen lisäys muodostuu periaatteessa kansantalouden hyödyketarjonnan ja -käytön erotuksena.

Yleiskäsityksen varastojen lisäyksen sisällöstä ja niistä periaatteista, joita

varastojen lisäyksen arvostamisessa tulee noudattaa, saa ottamalla huomioon, että erän tulee sopia huoltotaseeseen. Näin ollen varastojen lisäys voi koskea vain hyödykkeitä, jotka esiintyvät tarjonnassa, eli tuotannossa tai tuonnissa. Varastojen lisäyksen arvostus tulee suorittaa ajanjakson keskihintaan ja laskennan tulee perustua aliarvostamattomiin varastotietoihin.

Vaatus, että varastojen lisäys saa kattaa ainoastaan tuotetut ja tuodut hyödykkeet, on huomionarvoista erityisesti tarkasteltaessa alkutuotteiden varastojen lisäystä. Viljan ja puuston kasvua ei lueta tuotantoon eikä siten myöskään varastojen lisäykseen. Tuotantoon kirjataan ajanjakson aikana korjattu sato ja suoritettavat hakkuut, joten varastojen lisäyksen tulee näiltä osin koostua korjatun viljan ja pinopuutavaran varastoista. Toisena esimerkkinä mainittakoon karjakannan lisäys. Sitä mitataan laskemalla elävään karjaan sitoutuneen lihamäärän lisäys, joka kirjataan sekä tuotantoon että varastojen lisäykseen.

Varastojen lisäyksen arvostaminen vuoden keskihintaan merkitsee sitä, että varastokannan ollessa tiedossa vuoden alussa ja lopussa kantatiedot muunnetaan sopivin hintaindeksien vuoden keskimääräisen hintatason mukaisiksi ja tämän jälkeen vähennetään toisistaan. Varastojen arvostamisessa käytettävä hintakäsite riippuu varastotyypistä. Pääsääntönä on, että raaka-aineet ja tarvikkeet sekä kauppatavarat arvostetaan ostajan hintaan ja muut varastotyypit tuottajahintaan. Verotusjärjestelmästä johtuen tässä sovellettavat periaatteet eivät ole täysin SNA:n suositusten mukaisia.

Itsenäisen varastojen lisäys-estimaatin laadinta on mahdollistunut uudistetussa tilinpidossa, koska varastojen tilastointi on parantunut olennaisesti 1970-luvulla. Vanhassa tilinpidossa ilmoitettiin huoltotaseen tarjonnan ja muiden kysyntäerien erotus, varastojen lisäys ja tilastovirhe, yhtenä lukuna. Uudistetussa tilinpidossa tarjonnan ja kysynnän erotuksena ilmenevä tilastollinen ero kirjataan erikseen huoltotaseen kysyntäpuolelle.

Varastojen lisäys lasketaan käypiin ja vuoden 1975 hintoihin. Huoltotaseen ohella käypähintainen varastojen lisäys esiintyy institutionaalisten sektoreiden pääoman rahoitustileillä varallisuuden bruttomuodostuksena.

3.5.2. Kiinteän pääoman bruttomuodostus

Periaatteessa kiinteän pääoman bruttomuodostukseen luetaan tavarat, joita käytetään tuotannossa vuotta pitemmän ajan. Käytännössä rajanvetoa välituotekäyttöön, johon luetaan ajanjakson tuotannossa kokonaan käytetyt tavarat, ei ole

mahdollista suorittaa täsmällisesti, sillä luvut perustuvat melkoisessa määrin yritysten ja toimipaikkojen kirjanpilotietoihin ja siis näiden kirjanpitokäyttöön.

Vastaava rajausongelma ilmenee perus- ja vuosikorjausten välillä, edelliset luetaan kiinteään pääoman bruttomuodostukseen, kun taas jälkimmäiset katsotaan välituotekäyttöksi. Käytännössä peruskorjauksiin tulevat sisällytetyiksi yritysten kirjanpidossaan jaksottamat tämäntyyppiset menot.

Kiinteään pääoman bruttomuodostukseen ei lueta tutkimus- ja kehittämistoimintaan, kuten esim. mineraalien etsintään, uusien hyödykkeiden kehittämiseen tai tuotantoprosessin teknologian parantamiseen käytettyjä menoja, jotka sen sijaan käsitellään kunkin ajanjakson välituotekäyttönä. Sen sijaan viljelmien, metsien, kaivosten tms. kehittämis- ja laajennuskustannukset luetaan kiinteään pääoman bruttomuodostukseen.

Funktionaalisen tilinpidon yhteydessä kiinteään pääoman bruttomuodostus luokitellaan funktionaalisen sektorin ja toimialan mukaan, kun taas institutionaalisessa tilinpidossa luokittelu tapahtuu institutionaalisen sektorin mukaan pääoman rahoitustilillä varallisuuden bruttomuodostuksessa. Kiinteään pääoman bruttomuodostus kirjataan uudistetussa tilinpidossa pääomaesineitä hankkivien eli omistavien talousyksiköiden mukaisesti, kun vanhassa tilinpidossa kirjaus tapahtui niitä käyttävien talousyksiköiden mukaisesti. Tästä seuraa mm., että asuntopalveluksia funktionaalisesti tuottava toimiala 'Asuntojen omistus' kysyy kaikki asuinrakennusinvestoinnit, kun vanhassa tilinpidossa työsuhdeasuntoinvestoinnit sisältyivät ao. toimialoihin. Vanhaan tapaan tuotetaan tiedot myös pääomatavaratyypeittäin. Luvut laaditaan sekä käypiin hintoihin että vuoden 1975 hintoihin (institutionaalisessa tilinpidossa vain käypiin hintoihin).

Vanhan tilinpidon yritysmuotojakoa ei uudistetussa tilinpidossa enää ole. Toimialaluokituksen suhteen voidaan todeta aiemmin muihin palveluksiin sisältyneen ravitsemis- ja majoitustoiminnan liittäminen nyt kaupan yhteyteen sekä aiemmin teollisuuteen sisältyneiden moottoriajoneuvo- ja kumikorjaamoiden sisältyminen nyt yhteiskunnallisiin ja henkilökohtaisiin palveluksiin. Pääomatavaratyypeittäisistä juoksevia korjaus- ja kunnossapitokustannuksia koskevasta laskelmasta on uudistuksen yhteydessä luovuttu, mikä johtuu siitä, että eri toimialojen tuotantotileillä ei enää estimoida korjaus- ja kunnossapitopalveluksien ostoja ja muuta välituotekäyttöä erikseen.

3.6. TAVAROIDEN JA PALVELUSTEN VIENTI JA TUONTI

Tavaroiden ja palvelusten vienti ja tuonti käsittävät pääasiassa markkinahyödykkeitä. Markkinattomia hyödykkeitä ovat ulkomaisten kotitalouksien suorat ostot Suomessa sekä julkisen toiminnan ja suomalaisten kotitalouksien suorat ostot ulkomailla. Tavarat tulisi kirjata vientiin ja tuontiin silloin, kun omistusoikeus siirtyy kotimaisten ja ulkomaisten talousyksiköiden välillä. Käytännössä kirjaus tapahtuu, kun tavarat ylittävät tullirajan. Palvelukset tulisi tuotannon ajoitusta vastaten kirjata suorittamisjankohdana, mutta myös tältä osin kirjautuminen poikennee tavoitellusta maksuajankohdan suuntaan.

Tavaratuonti arvostetaan cif-hintaan. Onkin syytä todeta, että kaikki tuonnista perityt hyödykeverot, kuten tuontitullit, tasausvero sekä liikevaihto- ja valmistusverot sisällytetään sulautetuilla tileillä markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen.

Tavaroiden ja palvelusten viennissä ja tuonnissa ei vanhaan tilinpitoon verrattuna ole tapahtunut kokonaisuuden kannalta merkittäviä muutoksia lukuun ottamatta vakuutuksen käsittelyä. Vakuutustoiminnan tuotantoa vastaten kirjataan vakuutuspalvelukset nyt vakuutusmaksujen ja -korvausten erotuksen suuruisina vakuutuspalvelumaksuina, kun vanhassa tilinpidossa käsittely oli bruttoinen. Suomen maksutase -julkaisun¹⁾ luokkaan Tavarat nähden uudistetun tilinpidon tavaroiden vienti ja tuonti poikkeavat siten, että nyt tavaroihin luetaan kansainvälisessä liikenteessä olevien laivojen ja lentokoneiden polttoainetäydennykset. Aiemmin nämä sisältyivät kuljetustuloihin ja -menoihin.

Tavaroiden ja palvelusten vienti ja tuonti esiintyvät uudistetussa tilinpidossa käypiin hintoihin huoltotaseessa ja ulkomaisten taloustoimien sulautetulla tilillä sekä kiinteisiin vuoden 1975 hintoihin niinikään huoltotaseessa. Tavarakaupan deflatointi suoritetaan kuten ennenkin viennin ja tuonnin yksikköarvoindekseillä.

1) Tilastokeskus, Tilastotiedotuksia, sarja KT.

4. INSTITUTIONAALINEN TILINPITO

4.1. YLEISTÄ

Institutionaalisen tilinpidon kuvauskohteena ovat talousyksiköt, joilla on itsenäinen päätösvalta rahoitusvarojensa suhteen ja jotka pitävät täydellistä kirjanpitoa. Tällainen yksikkö on esimerkiksi osakeyhtiö, ja sellaiseksi luokitellaan myös mm. kotitaloudet.

Funktionaalisisessa tilinpidossa kuvauskohteena taas ovat lähinnä itsenäisiä, tuotantoa koskevia päätöksiä tekevät yksiköt, joista tyypillisenä esimerkkinä voidaan mainita toimipaikka. Tällöin institutionaalinen yksikkö - osakeyhtiö - voi muodostua useasta toimipaikasta.

Tuotantoa, kulutusmenoja sekä pääoman muodostusta voidaan kuvata funktionaalisten yksiköiden tasolla. Sen sijaan tuloja ja niiden käyttöä sekä rahoitusta pystytään seuraamaan vasta institutionaalisten yksiköiden osalta.

Uudistetussa tilinpidossa on merkittävimmin laajentunut taloudellisten toimintojen institutionaalinen tarkastelu. Vanha tilinpitojärjestelmä oli varsin funktionaalispainotteinen, ja sen institutionaaliset tiedot johdettiin pääasiassa tuotannosta saatavien tietojen perusteella. Uudistettu tilinpito jakautuu kahteen osajärjestelmään, jotka kumpikin - sekä funktionaalinen että institutionaalinen - ovat käyttämiensä perusaineistojen suhteen verraten itsenäisinä. Tarkastelukulman erilaisuuden vuoksi uuden institutionaalisen tilinpidon taloustoimien ja talousyksiköiden luokittelu poikkeaa merkittävästi vanhasta. Samoin taloustoimien kirjauksissa on paljon muutoksia.

4.2. INSTITUTIONAALISET TILIT

Institutionaalinen tilinpito muodostuu kahdesta tiliasetelmasta. Nämä ovat tulo- ja tulonkäyttötili sekä pääoman rahoitustili. Pääoman rahoitustili jakautuu edelleen kahteen osaan, joista toisessa kuvataan varallisuuden muodostus ja sen rahoitus sekä toisessa rahoitusvarojen ja -velkojen nettohankinta. Vanhassa järjestelmässä tulo- ja tulonkäyttötilin pito oli varsin suppeaa ja perustui yleensä taloustoimien nettotarkasteluun. Uudessa tilinpidossa on toteutettu täydellisesti kahdenkertaisen

kirjanpidon periaate; jonkin sektorin tulo näkyy aina toisen sektorin menona. Varallisuuden muodostuksen rahoitustilinpidoissa ei periaatteessa ole tapahtunut suuria tilitekniisiä muutoksia. Taloustoimien luokitus on hie- man yksityiskohtaistunut, jolloin uusia ilmiöitä on saatu kuvauksen pii- riin. Rahoitusvarojen ja velkojen tilinpito osana kansantalouden tilin- pitoa on uutta. Tilastokeskus on tosin aiemmin julkaissut rahoitustilin- pitoa, mutta se ei ole ollut laadintateknisesti eikä taloustoimien tasol- taan kansantalouden tilinpitoon integroitu. Lisäksi vaadejako nyt noudat- telee vahvistettua vaadeluokitusta (Tilastokeskus, Käsikirjoja n:o 6, Ra- hoitusvaateiden luokitus, Helsinki 1975).

4.2.1. Tulo- ja tulonkäyttötili

Tulo- ja tulonkäyttötileillä kuvataan tuotannontekijätulojen kulkeutumis- ta eri sektoreihin sekä tulojen uudelleenjakoon liittyviä sektoreitten vä- lisiä vastikkeellisia ja vastikkeettomia tulonsiirtoja. Tuotannontekijä- tulot - palkat, työnantajain työntekijöidensä hyväksi suorittamat sosiaa- livakuutusmaksut sekä yrittäjätoiminnan harjoittamisesta syntyvä toiminta- ylijäämä - muodostavat tärkeimmän yhtymäkohdanfunktionaalisen ja instituti- onaalisen tilinpidon välillä. Kun funktionaalinen tilinpito kuvaa näiden tulojen muodostumista tuotannon toimialan mukaan, niin institutionaalinen tilinpito tarkastelee näiden tulojen kulkeutumista tulojen uudelleen ja- koa koskevia päätöksiä tekeviin institutionaalisiin sektoreihin. Kun sek- torin tuotannontekijätuloista ja saaduista vastikkeellisista ja vastik- keettomista tulonsiirroista vähennetään sektorin maksamat tulonsiirrot, on tulo- ja tulonkäyttötilillä määritetty sektorin käytettävissä oleva tulo. Tätä tuloa käytetään kulutukseen, ja jäljelle jäävää osaa kutsu- taan säästöksi. Kulutusmenot muodostavat toisen yhtymäkohdan tulo- ja tu- lonkäyttötilinpidon ja funktionaalisen tilinpidon välillä.

TULO- JA TULONKÄYTTÖTILI

TULONKÄYTTÖ

TULOT

TUOTANNONTEKIJÄTULOT

Palkat

Työnantajain sosiaalivakuutus- maksut (todelliset ja lasken- nalliset)

Toimintaylijäämä

VASTIKKEELLISET TULONSIIRROT

Omaisuuustulot
 Korot
 Osingot
 Muut
 Yrittäjätulon otot
 Vahinkovakuutusmaksut, netto
 Vahinkovakuutuskorvaukset

VASTIKKEELLISET TULONSIIRROT

Omaisuuustulot
 Korot
 Osingot
 Muut
 Yrittäjätulon otot
 Vahinkovakuutusmaksut, netto
 Vahinkovakuutuskorvaukset

VASTIKKEETTOMAT TULONSIIRROT

Välittömät verot
 Tukipalkkiot
 Pakolliset maksut ja sakot
 Sosiaalivakuutusmaksut (todelliset)
 Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut
 Vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksut
 Sosiaalivakuutusetuudet
 Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut
 Rahastoimattomat sosiaalivakuutusetuudet
 Sosiaaliavustukset
 Muut tulonsiirrot

VASTIKKEETTOMAT TULONSIIRROT

Välilliset verot
 Välittömät verot
 Pakolliset maksut ja sakot
 Sosiaalivakuutusmaksut (todelliset)
 Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut
 Vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksut
 Sosiaalivakuutusetuudet
 Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut
 Rahastoimattomat sosiaalivakuutusetuudet
 Sosiaaliavustukset
 Muut tulonsiirrot

KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO

KULUTUSMENOT

S Ä Ä S T Ö

Sosiaalivakuutusrahastojen lisäys
 Kotitalouksien osuus vapaaehtoisista
 sosiaalivakuutusrahastoista
 Muu säästö

TULONKÄYTTÖ YHTEENSÄ

TULOT YHTEENSÄ

4.2.2. Pääoman rahoitustilit

Säästö varallisuuden muodotuksen rahoituksen lähteenä on tulo- ja tulonkäyttötilien ja rahoitustilien yhdistävä tekijä. Muut rahoituksen lähteet pääoman rahoitustilin yläosassa ovat kiinteän pääoman kuluminen sekä saadut nettopääomansiirrot. Varallisuuden muodostuksen komponentteina ovat varastojen lisäys, kiinteän pääoman bruttomuodostus sekä maan ja aineettomien varojen netto-ostot. Kun nämä varallisuuden komponentit vähennetään käytettävissä olevista rahoituksen lähteistä, on määritelty sektorin nettoluotonanto. Mikäli nettoluotonanto on positiivinen; sektorin tulo-rahoitus on ollut varallisuuden muodostamiseksi riittävää, voi sektori siirtää syntyntä säästöään toisten sektoreiden käytettäväksi. Nettoluotonannon ollessa negatiivinen sektori tarvitsee joko ulkopuolista rahoitusta tai sen on turvaututtava edellisinä periodeina syntyneen säästönsä avulla hankittujen rahoitusvarojensa vähentämiseen.

Pääoman rahoitustilin alaosan kuvauskohteena on sektorin nettoluotonannon kanavoituminen eri rahoitusvaateiden muodossa muiden sektoreiden käytettäväksi. Tilillä esitetään vaateittain toisaalta rahoitusvarojen ja toisaalta velkojen nettohankinnat. Ylä- ja alaosan yhdistävänä tekijänä on nettoluotonanto. Nettoluotonannon ollessa positiivinen sektori voi esimerkiksi tallettaa säästöstään jäänyttä osuutta pankkiin, ostaa osakkeita tai vaihtoehtoisesti lyhentää velkojaan. Näin ollen nettoluotonanto on määriteltävissä myös rahoitusvarojen ja velkojen nettohankintojen erotukseksi.

Kansantalouden reaali- ja rahoituspuolen tarkastelut yhdistyvät pääoman rahoitustilillä ylä- ja alapuolelta muodostuvien nettoluotonantojen välityksellä. Tiliteknisesti kummankin nettoluotonannon on oltava yhtä suuri, mutta aineistojen puutteellisuuksien vuoksi ne poikkeavat. Tällöin reaali- puolelta lasketut nettoluotonannot on katsottu luotettavammiksi ja rahoitusvarojen ja velkojen nettohankintojen erotuksena syntyvät nettoluotonannot on saatettu näiden kanssa yhtäsuuriksi tilastollista eroa käyttämällä.

4.2.3. Kansantalouden keskeiset aggregaatit

Institutionaalisilta tileiltä voidaan johtaa keskeisiä koko kansantaloutta koskevia aggregaattitaloustoimia. Kansantalouden käytettävissä oleva tulo saadaan tulo- ja tulonkäyttötileiltä kotimaisten sektoreiden käytettävissä

PÄÄÖMAN RAHOITUSTILI

VARALLISUUDEN MUODOSTUS JA SEN RAHOITUS

VARALLISUUDEN BRUTTOMUODOSTUS	VARALLISUUDEN BRUTTOMUODOSTUKSEN RAHOITUS
Varastojen lisäys	S Ä Ä S T Ö
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	
Maanostot, netto	Kiinteän pääoman kuluminen
Aineettomien varojen ostot, netto	Pääoman siirrot, netto
NETTOLUOTONANTO	

VARALLISUUDEN BRUTTOMUODOSTUS YHTEENSÄ	VARALLISUUDEN BRUTTOMUODOSTUKSEN RAHOITUS YHTEENSÄ
--	--

RAHOITUSVAROJEN JA VELKOJEN NETTOHANKINTA

RAHOITUSVAROJEN NETTOHANKINTA	VELKOJEN NETTOHANKINTA JA NETTOLUOTONANTO
Kulta ym.	Kulta ym.
Käteisraha	Käteisraha
Shekki- ja postisiirtotalletukset	Shekki- ja postisiirtotalletukset
Muut talletukset	Muut talletukset
Shekkitalililuotto	Shekkitalililuotto
Vekselit	Vekselit
Kauppaluotot ja -ennakot	Kauppaluotot ja -ennakot
Velkakirjalainat	Velkakirjalainat
Muut lainat	Muut lainat
Joukkovelkakirjalainat	Joukkovelkakirjalainat
Osakkeet ja osuudet	Osakkeet ja osuudet
Siirtosaamiset	Siirtovelat
Kotitalouksien osuus vapaaehtoisista sosiaalivakuutusrahastoista	Kotitalouksien osuus vapaaehtoisista sosiaalivakuutusrahastoista
Omistajien sijoitukset yhteisömäisiin yrityksiin	Omistajien sijoitukset yhteisömäisiin yrityksiin
	NETTOLUOTONANTO

RAHOITUSVAROJEN NETTOHANKINTA YHTEENSÄ	VELKOJEN NETTOHANKINTA JA NETTOLUOTONANTO YHTEENSÄ
--	--

olevien tulojen summana. Vastaavasti kotimaisten sektoreiden säästöjen summa on kansantalouden säästö. Myös kansantulo on määritettävissä tulo- ja tulonkäyttötileiltä. Sisällöltään se on käytettävissä olevaa tuloa suppeampi siten, että kansantuloon luetaan ainoastaan kotimaan kansalaisille jaetut tuotannontekijätulot ja omaisuustulot. Tällöin kansantulo muodostuu tulo- ja tulonkäyttötilien taloustoimista seuraavan lausekkeen mukaan.

$$\begin{aligned}
 \text{kansantulo} &= \text{palkat} \\
 &+ \text{työnantajain sosiaalivakuutusmaksut} \\
 &+ \text{kotimaisten sektoreiden toimintaylijäämä} \\
 &+ \text{kotimaisten sektoreiden saamat omaisuustulot, netto} \\
 &+ \text{kotimaisten sektoreiden yrittäjätulonotot, netto} \\
 &+ \text{välilliset verot} \\
 &- \text{tukipalkkiot.}
 \end{aligned}$$

Pääoman rahoitustilillä kotimaisten sektoreiden nettoluotonantojen summa määrittelee kansantalouden nettoluotonannon ulkomaille. Kun näin saatuun nettoluotonantoon lisätään aineettomien varojen netto-ostot ulkomailta ja siitä vähennetään ulkomailta saadut nettopääomansiirrot, päädytään vaihtotaseen ylijäämään.

Tilinpidon julkaisun luvuissa kotimaisten sektoreiden nettoluotonannot eivät kuitenkaan summaudu kansantalouden nettoluotonantoon ulkomaille, joten tässä yhteydessä esitetään taulukoissa tilastollinen ero. Tämä aiheutuu huoltotaseen tilastollisesta erosta. Tilinpidon laadinnassa sekä funktio-naalisella että institutionaalisella puolella yhteisesti esiintyvien taloustoimien aggregaattitasot saatetaan yhtäsuuriksi. Tällöin huoltotaseen tilastollinen ero siirtyy kotimaisten sektoreiden nettoluotonantoon. Toinen tilastollinen ero aiheutuu reaali- ja rahoituspuolen poikkeamista. Näin ollen tilinpitojärjestelmässä esiintyy kaksi käsitteellisesti erilais-ta tilastollista eroa.

4.3. INSTITUTIONAALISET SEKTORIT

Institutionaalisia sektoreita muodostettaessa pyrkimyksenä on luokitella yksiköitä niin, että ne tulonmuodostukseltaan ja rahoituskäyttäytymiseltään

ovat homogeenisia. Tältä pohjalta on laadittu vahvistettu SNA:han perustuva institutionaalisten sektoreiden luokitus (Institutionaalisten sektoreiden luokitus, Tilastokeskus, Käsikirjoja n:o 5, Helsinki 1975), jota uudistetussa tilinpidossa pieniä poikkeuksia lukuunottamatta käytetään. Kotimaisia sektoreita erotetaan kaikkiaan seitsemän. Nämä ovat:

- yritykset,
- rahoituslaitokset,
- julkisyhteisöt,
 - valtio,
 - kunnat ja kuntainliitot,
 - sosiaaliturvarahastot,
- voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja
- kotitaloudet.

Yritysektoriin luetaan varsinaisten yhteisöyritysten lisäksi myös ns. yhteisömäiset yritykset. Näillä tarkoitetaan ensinnäkin sellaisia liikkeenharjoittajia, joiden toiminnan laajuus lähenee yhteisöyritysten toimintaa. Laajuutta mitataan henkilökunnan määrällä siten, että liikkeenharjoittajat, joiden palveluksessa olevien henkilöiden keskimääräinen luku ylittää sovitun rajan, katsotaan yhteisömäisiksi yrityksiksi. Sovellettavaa rajaa ei ole voitu määrittellä yksikäsitteisesti, vaan se vaihtelee liikkeenharjoittajan toimialan mukaan. Vaihtelu on seurausta perustilastoissa sovellettavista perusjoukkojen määrittelyeroista. Yleensä raja on 1-2 henkeä.

Toisen yhteisömäisten yritysten luokan muodostaa osa julkisista liikelaitoksista. Uudessa tilinpidossa liikelaitokset jaetaan kahteen ryhmään sen mukaan palvelevatko ne yleisöä vai julkisyhteisöjä itseään. Yleisöä palvelevia liikelaitoksia pidetään yhteisömäisinä yrityksinä ja ne luetaan yrityssektoriin. Vaikka näitä ei voida katsoa institutionaalisessa mielessä itsenäisiä päätöksiä tekeviksi yksiköiksi, niin niiden tuotannollinen toiminta on laajuudeltaan verrattavissa yhteisöyrityksiin, mistä syystä SNA:ssa on suositettu tätä ratkaisua.

Rahoituslaitokset muodostuvat pankeista, yksityisistä vakuutuslaitoksista sekä muista kotimaisista talousyksiköistä, joiden pääasiallisena tehtävänä on rahoitusvaateiden hankkiminen. Yksikön suuruudella ei tällöin ole merkitystä. Rahoituslaitosten tilinpitoa laaditaan osittain yksityiskohtaisempaa luokitusta käyttämällä. Pääoman rahoitustilien erillisjulkaisuissa

rahoituslaitokset on jaettu kahdeksaan alasektoriin.¹⁾

Julkisyhteisöihin kuuluvat valtion sekä kuntien ja kuntainliittojen budjettilaitos ja rahastot poislukien yleisöä palvelevat liikelaitokset. Ai-noastaan julkista valtaa palvelevat liikelaitokset luetaan julkisyhteisöihin. Sosiaaliturvarahastot käsittävät yksiköt, joiden pääasiallisena tehtävänä on julkisen vallan säätämisen sosiaaliturvan hoitaminen ja jotka ovat julkisen vallan suoraan valvomia. Tällaisiksi on tilinpidossa katsottu Kansaneläkelaitos, Erorahasto, työttömyyskassat, työttömyyskassojen keskuskassa ja työttömyyskassojen tukirahasto. Sen sijaan poiketen vahvistetusta institutionaalisesta sektoriluokituksesta Työeläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Merimieseläkekassa ja Eläketurvakeskus on luettu rahoituslaitoksiin.

Voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin kuuluvat kaikki kotimaiset talousyksiköt, joiden ensisijaisena tehtävänä on tuottaa kotitalouksille palveluksia ilmaiseksi tai tuotantokustannukset alittavaan hintaan. Tällaisista yhteisöistä voidaan esimerkkeinä mainita kirkot, puolueet, työntekijöiden ammattijärjestöt sekä kotitalouksille palveluksia tuottavat valtionapulaitokset. Lisäksi sektoriin luetaan asunto-osakeyhtiöt. Juridisen muotonsa perusteella nämä pitäisi sijoittaa yrityssektoriin. Toiminnan luonteen on katsottu kuitenkin poikkeavan niin merkittävästi varsinaisista yrityksistä, että luokittelua voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin on pidetty perusteltuna.²⁾

Kotitaloussektori käsittää kaikki kotimaiset palkansaaja-, elinkeinonharjoittaja- sekä tuotantotoimintaan osallistumattomat kotitaloudet. Tällöin kaikki liikkeenharjoittajat, joita ei lueta yrityssektoriin, on sijoitettu kotitalouksiin; tällaisen kotitalouden tuotantotoimintaa ei eroteta omaksi yksikökseen, vaan sekä kulutus- että tuotantotoiminta kuvataan saman yksikön puitteissa. Mainittakoon, että maatilatalouksia ei rajata henkilökunnan määrän mukaan, vaan kaikki maatilatalouden harjoittajat on luokiteltu kotitaloussektoriin silloin, kun harjoittajana on yksityinen henkilö eikä yhteisö.

1) Tilastokeskus, Tilastotiedotus RT-sarja

2) Vahvistetun institutionaalisen sektoriluokituksen mukaan asunto-osakeyhtiöt pitäisi lukea yrityssektoriin. Vastaavasti osa muista yksiköistä kuuluisi julkisyhteisöihin (vrt. lukuun 3.4.1.2.).

Vanhassa kansantalouden tilinpidossa kotimaisia institutionaalisia sektoreita erotettiin ainoastaan kolme:

- yhteisöt,
- julkinen hallinto sekä
- kotitaloudet ja yksityiset voittoa tavoittelemattomat laitokset.

Uudessa tilinpidossa sektoreiden lukumäärän lisääntyminen merkitsee lähinnä vanhojen sektoreiden edelleenjakoa alaryhmiin. Yhteisösektori on jaettu yrityksiin ja rahoituslaitoksiin. Pankkien ja vakuutuslaitosten rooli rahoitusvarojen kohdentajina poikkeaa merkittävästi muista tuotantotoimintaa harjoittavista yrityksistä. Tällöin kummankin uuden sektorin yksiköt ovat tulonmuodostukseltaan ja rahoituskäyttäytymiseltään entistä homogeenisempia. Vastaavasti voittoa tavoittelemattomat yhteisöt on erotettu omaksi luokakseen.

Liikelaitosten luokittelu vanhassa tilinpidossa oli sekava. Osa niiden taloustoimista kuvattiin yhteisösektorissa, osa taas julkisessa hallinnossa. Uudessa tilinpidossa on selvä kahtiajako.

Sosiaaliturvarahastoista julkiseen hallintoon kuului vanhassa tilinpidossa ainoastaan Kansaneläkelaitos. Muut sosiaaliturvarahastot kuuluivat yhteisösektoriin.

4.4. TALOUSTOIMIVIRRAT TULO- JA TULONKÄYTTÖTILEILLÄ

Tulo- ja tulonkäyttötilit kuvaavat tuotannontekijätulojen jakoa sekä sektoreiden välisiä tulonsiirtoja. Tileillä määräytyviä keskeisiä taloustoimia ovat käytettävissä oleva tulo ja säästö. Tulo- ja tulonkäyttötilit funktionaaliseen tilinpitoon yhdistäviä taloustoimia ovat tuotannontekijätulot, välilliset verot ja tukipalkkiot sekä kulutusmenot.

Seuraavassa tarkastellaan tärkeimpien taloustoimien sisältöä ja niiden kirjaamista uudistetussa tilinpidossa. Kunkin taloustoimen yksityiskohtainen määrittely on esitetty liitteessä 5.

4.4.1. Tuotannontekijätulot

Tuotannontekijätulojen komponentit ovat

- palkat,
- työnantajain sosiaalivakuutusmaksut sekä
- toimintaylijäämä.

Funktionaalisisessa tilinpidossa kuvataan näiden syntymistä tuotannon toimialan mukaan. Institutionaalisen tilinpidon tarkastelukohteena on tulojen jako eri sektoreille.

4.4.1.1. Palkansaajien työtulot

Palkat ja työnantajien työntekijöidensä hyväksi suorittamat sosiaalivakuutusmaksut ovat palkansaajien tuotantoon osallistumisesta saamia korvauksia. Nämä korvaukset käsitellään tuloina tulo- ja tulonkäyttötileillä. Saaja-sektoreina ovat kotitaloudet ja ulkomaat, sillä osa kotimaisessa tuotannossa syntyneistä työtuloista maksetaan ulkomaisille kotitalouksille. Vastavasti suomalaiset kotitaloudet voivat saada työtuloja osallistumisesta tuotantoon ulkomailla. Koska kotitalousektori käsittää ainoastaan kotimaisia yksiköitä, niin sektorin tuloiksi kirjataan kotimaan tuotannosta syntyneet työtulot, joista on vähennetty ulkomaalaisille maksetut tulot ja joihin on lisätty suomalaisten kotitalouksien ulkomaisesta tuotannosta saamat työtulot.

4.4.1.2. Toimintaylijäämä

Toimintaylijäämä kuvaa institutionaalisten sektoreiden yrittäjätoiminnan harjoittamisesta saamaa tuloa. Tätä tuloa saa jokainen institutionaalinen sektori. Pelkästään yrittäjätoimintaa harjoittavia sektoreita ovat yritykset ja rahoituslaitokset. Merkittävästi yrittäjätoimintaan osallistuu ei-yhteisömaisten yritysten välityksellä myös kotitaloussektori (pienet elinkeinonharjoittajat). Sen sijaan julkisyhteisöjen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen yrittäjätoiminta on vähäistä.

Funktionaalisisessa tilinpidossa kaikkien julkisten liikelaitosten toiminta katsotaan yrittäjätoiminnaksi. Institutionaalisisessa sektorijaossa yleisöä

palvelevat liikelaitokset kuuluvat yrityssektoriin ja ainoastaan julkisyhteisöjä palvelevat liikelaitokset on liitetty julkisyhteisöihin. Julkisyhteisöjä palvelevissa liikelaitoksissa syntyvä toimintaylijäämä kirjataan institutionaalisessa tilinpidossa valtion ja kuntien tuloiksi.

Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen toimintaylijäämä syntyy pääasiassa asunto-osakeyhtiöistä. Vaikka yhtiöt institutionaalisesti on luokiteltu voittoa tavoittelemattomiksi, niiden tuotantotoiminta käsitellään yrittäjätoimintana. Kokonaistuotos muodostuu lähinnä yhtiöiden saamista hoitovastikkeista, ja toimintaylijäämä määritetään normaalisti vähentämällä kokonaistuotoksesta välituotekäyttö ja muut arvonlisäyserät. Näin saatu toimintaylijäämä kirjataan tulo- ja tulonkäyttötilille asunto-osakeyhtiöiden tuloksi.

Muiden voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen toimintaylijäämä jää todellista pienemmäksi, koska yhteisöjen harjoittamaa yrittäjätoimintaa ei aina ole pystytty erottamaan niiden voittoa tavoittelemattomasta toiminnasta. Tällöin yrittäjätoiminnalle ei laadita omaa tuotantotiliä, vaan toiminnasta saatavat tulot kirjataan markkinahyödykkeiden tuotannoksi yhteisön voittoa tavoittelemattomaa toimintaa kuvaavalle tuotantotilille. Tältä tililtä määritetään yhteisön kulutusmenot vähentämällä kokonaistuotoksesta hyödykkeiden tuotannosta ja myynnistä saadut tulot. Näin ollen yhteisöjen yrittäjätoiminnan harjoittamisesta saama tulo kulkeutuu tulo- ja tulonkäyttötilille pienentyneinä kulutusmenoina.

Rahoituslaitosten toimintaylijäämällä on yksi erityispiirre. Funktionaalisessa tilinpidossa käytetään yrittäjätoiminnan toimintaylijäämän korjaukseksi nimellistä toimialaa, jonka välituotekäytöksi kirjataan ns. laskennallinen pankkipalvelumaksu ja toimintaylijäämäksi samainen maksu negatiivisena (ks. 3.3.4.). Institutionaalisessa tilinpidossa vastaava nimellinen sektori liitetään rahoituslaitoksiin, ja sen ainoana taloustoimena esitetään negatiivinen toimintaylijäämä - laskennallinen pankkipalvelumaksu. Menettelyn tarkoituksena on estää rahoituslaitosten säästön vääristyminen.

Laskennallisella pankkipalvelumaksulla tarkoitetaan anto- ja ottolainauksesta saatujen ja maksettujen korkojen erotusta. Maksu luetaan rahoitustoiminnan kokonaistuotokseen ja tällöin korkomarginaalista saatava tulo kanavoituu toimintaylijäämään. Kun tulo- ja tulonkäyttötilillä saadut ja maksetut

korot esiintyvät omina taloustoiminaan, kahdenkertaisen laskennan välttämiseksi laskennallinen pankkipalvelumaksu on vähennettävä pankkien tuotantotileiltä siirretyistä toimintaylijäämistä.

Kotitaloussektorin toimintaylijäämä muodostuu

- elinkeinonharjoittamisesta,
- kotitalouksien itselleen suorittamista rakennustöistä ja
- asuntojen omistamisesta.

Elinkeinoharjoittamisesta syntyvä toimintaylijäämä liittyy kotitaloussektoriin luokiteltuihin ei-yhteisömaisiin yrityksiin. Kotitalouksien itselleen suorittamalla rakennustöillä taas tarkoitetaan esimerkiksi itse suoritettua omakotitalon rakentamista tai myös toisen kotitalouden tällaisen toiminnan avustamista silloin, kun työstä ei peritä rahallista korvausta. Rakentamiseen liittyvän työn laskennallinen arvo kirjataan kotitaloussektorin toimintaylijäämään. Menettelytapa on seurausta funktionaalisen tilinpidon rakennustoiminnan käsittelystä. Toimialan kokonaistuotos käsittää kaiken - myös kotitalouden itsensä suorittaman - rakentamisen. Tällöin toimialan toimintaylijäämään sisältyy mainittu laskennallinen elementti, jonka kirjaaminen kotitaloussektorin tuloksi merkitsee erän kanavoitumista sektorin säästöön. Kun esimerkkinä mainittu omakotitalo esitetään kotitaloussektorin pääoman rahoitustilillä kiinteän pääoman bruttomuodostuksena, estää näin saatu säästö ulkopuolisen rahoitustarpeen nettoluotonannon virheellisen arvioinnin.

Asuntojen omistamisesta syntyvä toimintaylijäämä sisältää sekä todellisen että laskennallisen komponentin. Todellista toimintaylijäämä on silloin kun kotitalous antaa vuokralle omistamansa asunnon. Tällöin toimintaylijäämä kuvaa sitä nettotuloa, joka tästä vuokraamisesta saadaan. Laskennallisesta toimintaylijäämästä taas on kyse, kun kotitalous asuu omistamassaan asunnossa. Laskennallisuus seuraa jälleen funktionaalisisessa tilinpidossa sovellettavasta tuotannon käsitteestä; asuntojen omistus-toimialan kokonaistuotos kuvaa niitä markkinavuokria, jotka koko asuntokannasta saataisiin vuokrattaessa. Näin ollen omistajan asuessa itse asunnossaan toimintaylijäämä kuvaa omistamisesta syntyvää laskennallista nettotuloa. Tämä tulo kanavoituu myös käytettävissä olevaan tuloon. Säästöön sillä ei sen sijaan ole vaikutusta, koska koko asuntojen omistus-toimialan tuotanto sisältyy kysyntäeränä kotitalouksien kulutusmenoihin.

Kotitalouksien toimintaylijäämä liittyy läheisesti yrittäjätulon käsitteeseen. Yrittäjätulolla tarkoitetaan toimintaylijäämän ja yrittäjätöiminnan harjoittamisen yhteydessä maksettaviksi tulleiden omaisuustulojen erotusta. Tällaisia omaisuustuloja ovat esimerkiksi elinkeinonharjoittajan investointiensa rahoittamiseksi ottamien lainojen korot sekä maatalousyrittäjien maksamat peltojen vuokrat. Yrittäjätuloa syntyy toimintaylijäämän tapaan myös asuntojen omistamisesta. Tällöin yrittäjätöimintaan liittyyviksi, toimintaylijäämästä vähennettäväksi omaisuustuloiksi katsotaan mm. kaikki kotitalouksien asuntoluottojen korot.

4.4.2. Vastikkeelliset tulonsiirrot

Vastikkeellisilla tulonsiirroilla tarkoitetaan sellaisia siirtoja, jotka ovat sopimus pohjaisia ja perustuvat maksusitoumuksiin. Tällaisia siirtoja voi syntyä esimerkiksi maan, yritysten tai muunlaisen omaisuuden omistamisesta. Siirtoja kuvaavina taloustoimina tilinpidossa ovat omaisuustulot ja yrittäjätulon otot. Lisäksi vastikkeellisiin siirtoihin luetaan vahinkovakuutukseen liittyvät taloustoimet, joita ovat nettomääräiset vahinkovakuutusmaksut sekä vahinkovakuutuskorvaukset.

4.4.2.1. Omaisuustulot ja yrittäjätulon otot

Omaisuustulo on tulonsiirto, joka syntyy siitä, että talousyksikkö käyttää toisen talousyksikön omistamia rahoitusvaroja, maata tai aineettomia varoja. Omaisuustulojen tyypillisimpiä luokkia ovat korot ja osingot. Muita omaisuustuloja ovat maanvuokrat, patentti-, royalty-, lisenssi yms. maksut. Mainittakoon, että korkoihin luetaan myös kotitalouksien vapaaehtoisten sosiaalivakuutusrahastojen kasvu (ks. lähemmin luku 4.4.3.1.).

Yrittäjätulon otot ovat todellisia maksuja yhteisömaisten yritysten toimintaylijäämästä ja omaisuustuloista omistajille. Tällaisia ottoja voivat tehdä ensinnäkin julkisyhteisöt yrityssektoriin kuuluvista yleisöä palvelevista liikelaitoksistaan. Vastaavasti tällä taloustoimella siirretään yrityssektorista kotitaloussektoriin yhteisömäiseksi yritykseksi luokitellun liikkeenharjoittajan kuluttajana käyttöönsä ottama tulo. Yrittäjätulon otot voivat olla myös negatiivisia omistajien siirtäessä varojaan yrityksen juoksevan toiminnan tappioiden peittämiseksi.

Liikelaitosten yrittäjätulon otot määritetään siten, että laitosten

säästö on nolla. Toisin sanoen liikelaitokset tulouttavat valtiolle tai kunnille koko ylijäämänsä tai valtio ja kunnat kattavat alijäämän kokonaisuudessaan. Tähän sääntöön on kuitenkin yksi poikkeus. Joidenkin laitosten alijäämä kompensoidaan tuotantotilillä tukipalkkiona, jolloin negatiivista yrittäjätulon ottoa ei esiinny. Näin tehdään silloin, kun liikelaitos noudatetun hinnoittelupolitiikan seurauksena on pysyvästi alijäämäinen.

4.4.2.2. Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksille on vastikkeellisten tulonsiirtojen ryhmässä varattu omat taloustoimensa. Vahinkovakuutuksiksi katsotaan sellaiset vakuutukset, joiden tarkoituksena on peittää erilaisten onnettomuuksien ja tapaturmien aiheuttamat riskit.

Funktionaalisen tilinpidon tuotannon kuvauksessa keskeinen käsite on vahinkovakuutuksen palvelumaksu. Sillä ymmärretään vakuutuslaitosten saamien vakuutusmaksujen sekä niiden maksamien korvausten erotusta. Tämä palvelumaksu määritellään vahinkovakuutuksen kokonaistuotokseksi ja sen katsotaan kuvaavan vakuutuslaitoksen riskin kantamisesta saamaa korvausta.

Vakuutuslaitosten saamien palvelumaksujen summan suhde kokonaisvakuutusmaksuihin kunakin vuonna määrittelee sen osuuden vakuutusmaksuista, joka on korvausta riskin kantamisesta. Tätä osuutta käytetään johdettaessa vakuutusmaksujen perusteella vahinkovakuutuksen väli- ja lopputuotekäyntäeriä. Näin siksi, että satunnaisten korvausten ei haluta vaikuttavan tuotannosta saatavaan kuvaan, vaan tuotantokustannuksiksi hyväksytään ainoastaan keskimääräisen riskin mukainen palvelumaksu.

Vahinkovakuutuskorvaukset näytetään tulo- ja tulonkäyttötileillä rahoituslaitosten menoina ja korvauksia saavien sektoreiden tuloina. Tileillä käytetään käsitettä vahinkovakuutusmaksut, netto. Tällä tarkoitetaan vakuutusmaksun ja palvelumaksun erotusta. Nettomaksut ovat rahoituslaitosten tuloa ja vakuutuksen ottajasektoreiden menoa. Nettomaksulla ottajasektorit maksavat sen osan vakuutusmaksua, mikä palvelumaksuna ei ole tullut kirjatuksi niiden väli- tai lopputuotekäyttöön. Vakuutuslaitosten saamat nettomaksut ovat luonnollisesti yhtä suuret kuin niiden maksamat korvaukset. Näin ollen laskennallisen palvelumaksun käyttö ei vääristä sektoreiden käytettävissä olevaa tuloa ja säästöä.

4.4.3. Vastikkeettomat tulonsiirrot

Vastikkeettomilla tulonsiirroilla tarkoitetaan sellaisia siirtoja, jotka eivät perustu kahdenkeskisiin sopimuksiin ja joissa ei rahan tai tavaran saamisesta synny maksuvelvoitetta. Vastikkeettomia siirtoja ovat mm. sosiaalivakuusmaksut ja -etuudet, verot ja sosiaaliavustukset.

4.4.3.1. Sosiaalivakuutus

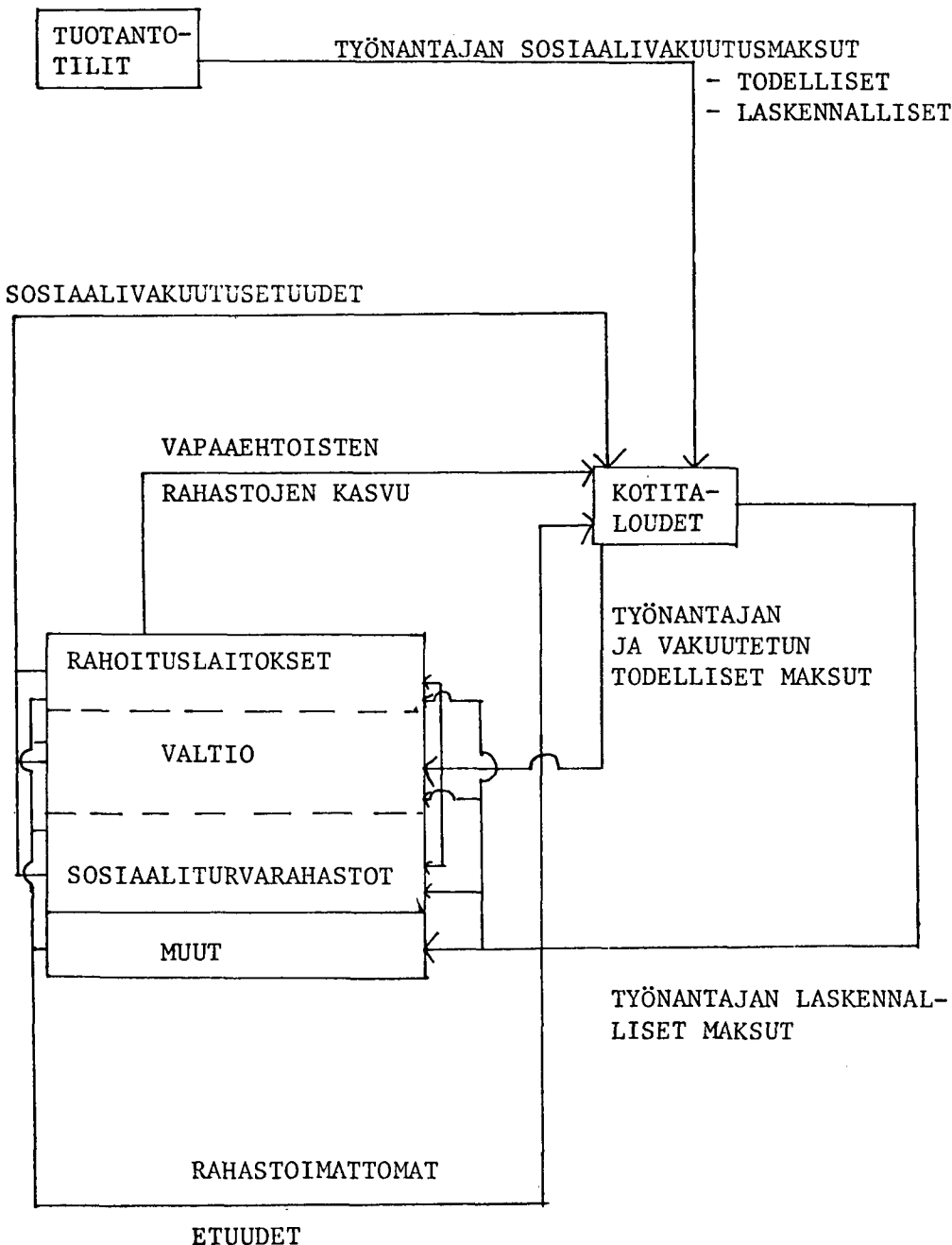
Suomen sosiaalivakuutuksen hoidossa on erotettavissa kaksi erilaista järjestelyä. Ensinnäkin kyseessä voi olla varsinainen vakuutusjärjestelmä, tai sen tyyppinen järjestely, jossa maksuja kerätään sovittujen perusteiden mukaisesti etuuksien maksamiseksi ja joka perustuu yleensä ainakin osittain rahastointiin. Tällaisia ovat esimerkiksi TEL:n ja LEL:n mukaiset eläkejärjestelmät sekä lakisääteinen tapaturma- ja työttömyysvakuutus. Toisaalta työnantaja voi maksaa eläkkeitä ja muita sosiaali-etuuksia työntekijöilleen suoraan osallistumatta varsinaisiin vakuutusjärjestelmiin. Tällaista järjestelyä tilinpidossa kutsutaan rahastoimattomaksi järjestelmäksi. Esimerkkeinä mainittakoon valtion ja kuntien eläkejärjestelmät (VEL ja KVTEL).

Varsinaisten vakuutusjärjestelmien maksuja kutsutaan tilinpidossa todelliseksi sosiaalivakuutusmaksuiksi ja niistä suoritettavia etuuksia sosiaalivakuutusetuuksiksi. Rahastoimattomien järjestelmien tapauksessa käytetään ns. laskennallista sosiaalivakuutusmaksua, joka pyritään määrittämään siten, että etuuksien edellyttämä maksu vastaa varsinaisissa vakuutusjärjestelmissä käytettäviä vakuutusmatemaattisia periaatteita. Menettelyn perusteena on työvoimakustannusten yhdenmukainen kuvaaminen. Etuuksia kutsutaan rahastoimattomiksi sosiaalivakuutusetuuksiksi.

Varsinaisten vakuutusjärjestelmien todelliset maksut voivat olla luonteeltaan pakollisia tai vapaaehtoisia. Pakollisiksi maksut katsotaan paitsi lainsäädännön pohjalta myös esimerkiksi työmarkkinajärjestöjen tekemien sopimusten perusteella. Todellisia maksuja maksavat työnantajat tai vakuutetut, tai molemmat yhdessä. Laskennallisten maksujen suorittajina ovat ainoastaan työnantajat. Nämä maksut katsotaan pakollisiksi, koska rahastoimattomat järjestelmät ovat rinnakkaisia pakollisuuteen perustuvien vakuutusjärjestelmien kanssa.

Sosiaalivakuutukseen liittyvien taloustoimien kuvautumista havainnollistaa oheinen kuvio. Kaikki työnantajien suorittamat sekä todelliset (pakolliset ja vapaaehtoiset) että laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut kirjataan tuotantotileillä arvonlisäyksen komponentteina tuotantokustannuksiksi. Tuotantotileiltä nämä maksut siirretään tuotannon tekijätuloina kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötulle tuloksi. Kaikki todelliset maksut sekä vakuutettujen itsensä suorittamat maksut kirjataan edelleen kotitaloussektorin menoiksi. Tulon saajina ovat tällöin rahoituslaitokset ja sosiaaliturvarahastot sekä lapsilisämaksun osalta valtio. Kotitalouksien tuloiksi merkitään taas näiden sektoreiden maksamat vastaavat sosiaalivakuutusetuudet.

SOSIAALIVAKUUTUKSEEN LIITTYVÄT TALOUSTOIMIVIRRAT

Myös laskennallinen sosiaalivakuutusmaksu kirjataan edelleen kotitalouksien menoksi. Tätä maksua kotitaloussektori maksaa muille sektoreille sen mukaisesti, mitä näille on tuotantotileille kustannuksina merkitty. Näin menettelemällä poistetaan laskennallisuuden vaikutus sektoreiden säästöön.

Laskennallinen sosiaalivakuutusmaksu vaikuttaa tuotantotileiltä joko toimintaylijäämään tai kulutusmenoihin. Julkisessa ja voittoa tavoittelemattomassa toiminnassa kokonaistuotos määritetään panosten summana, jolloin laskennallinen sosiaalivakuutusmaksu siirtyy koko painollaan kokonaistuotokseen. Kun kulutusmenot johdetaan vähentämällä kokonaistuotoksesta markkinahyödykkeiden tuotanto ja markkinattomien hyödykkeiden myynti, laskennallinen maksu korottaa kulutusmenojen tasoa. Yrittäjätoiminnassa toimintaylijäämä määrätty tuotantotilin residuaalina, jolloin laskennallinen maksu alentaa toimintaylijäämän tasoa. Jotta nämä vaikutukset eivät kuitenkaan siirtyisi sektoreiden säästöön, tuotantotileillä kustannuksina esiintyvät maksut kirjataan vastaavasti tulo- ja tulonkäyttötileillä tuloksi. Myöskään kotitaloussektorin säästöön laskennallisuus ei vaikuta, koska maksu esiintyy sekä tulo- että tulonkäyttöpuolella samansuuruisena.

Sosiaalivakuutusjärjestelmissä syntyvä säästö jaetaan kansantalouden tilinpidossa kahteen osaan. Pakollisuuteen perustuvien järjestelmien säästöä kutsutaan sosiaalivakuutusrahastojen lisäykseksi. Järjestelmän pohjautuessa vapaaehtoisuuteen säästöä nimitetään kotitalouksien osuudeksi vapaaehtoisista sosiaalivakuutusrahastoista. Kumpikin säästön erityiskomponentti näytetään julkaisutauluissa omana eränään.

Sosiaaliturvarahastoissa syntyvä säästö katsotaan kokonaisuudessaan sosiaalivakuutusrahastojen lisäykseksi. Rahastojen lisäystä syntyy myös rahoituslaitossektorissa siltä osin, kun se hoitaa pakollista sosiaalivakuutusta.

Vapaaehtoisten sosiaalivakuutusrahastojen kasvu luetaan tilinpidossa kotitaloussektorin säästöksi. Varsinaisesti tämä säästö syntyy rahoituslaitoksissa, joista se siirretään taloustoimessa korot kotitaloussektorin tuloksi. Vastaavasti rahoitustilinpidossa sama erä näytetään rahoituslaitoksissa velkana ja kotitalouksissa rahoitusvarana.

4.4.3.2. Muut vastikkeettomat tulonsiirrot

Sosiaalivakuutukseen liittyvien taloustoimien lisäksi vastikkeettomia

tulonsiirtoja ovat:

- sosiaaliavustukset,
- välittömät verot,
- välilliset verot,
- tukipalkkiot,
- pakolliset maksut ja sakot sekä
- muut (muualle luokittelemattomat) tulonsiirrot.

Sosiaaliavustuksilla tarkoitetaan kotitalouksien saamia avustuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi huoltoapu, sotilasavustus sekä opiskelua varten saadut apurahat ja stipendit. Sosiaaliavustusten tarkoitus saattaa käytännössä olla samanlainen kuin sosiaalivakuutusetuksien. Sosiaalivakuutusetuudet ovat kuitenkin yleensä riippuvaisia työnantajan tai työntekijän suorittamista sosiaalivakuutusmaksuista sekä aiemmista työtuloista. Sosiaaliavustusten kohdalla näin ei ole.

Välillisten verojen ja tukipalkkioiden kirjaamistapa on vastaavanlainen kuin tuotantotekijätulojen. Ne ovat funktionaalisessa tilinpidossa esiintyviä eriä ja vaikuttavat siten välillisesti institutionaalisen tilinpidon kanssa yhteisiin taloustoimiin. Julkisyhteisöjen vastinkirjaus merkitään tulo- ja tulonkäyttötilille: välilliset verot tulona ja tukipalkkiot menona.

Välillisten verojen luonteinen erä on pakolliset maksut. Näillä tarkoitetaan sellaisia kotitalouksien julkisyhteisöille palveluksista suorittamia maksuja, jotka eivät aiheudu kotitalouksien tuotantotoiminnasta ja jotka ovat eräissä olosuhteissa pakollisia. Tällaisia ovat esimerkiksi ajoneuvojen katsastusmaksut, passimaksut ja lainhuutoihin liittyvät leimaverot.

4.5. TALOUSTOIMIVIRRRAT PÄÄOMAN RAHOITUSTILEILLÄ

4.5.1. Varallisuuden muodostus ja sen rahoitus

Varallisuuden muodostuksen ja sen rahoituksen tili muodostaa pääoman rahoitustilin yläosan. Varallisuuden bruttomuodostus käsittää aineellisten ja aineettomien varojen hankinnat sekä rahoitusvarojen nettolisäyksen (nettoluotonannon). Varallisuuden muodostus rahoitetaan tulo- ja tulonkäyttötilitä siirtyvällä säästöllä sekä kiinteän pääoman kulumisella ja saaduilla nettopääomansiirroilla. Aineelliset varat tilinpidossa jaetaan varastojen

lisäykseen, kiinteän pääoman muodostukseen sekä maan netto-ostoihin. Aineettomien varojen ostot muodostuvat kaivosoikeuksien, patenttien yms. kertakaikkisista omistajan vaihdoksista, joilla ostaja saa yksinoikeuden varan käyttöön ja velkoja-velallisuudesta ei synny. Tästä erästä ei tilinpidon julkaisussa ainakaan toistaiseksi esitetä tietoja, koska perusmateriaali tältä osin on puutteellista ja erän merkitys Suomen olosuhteissa lienee varsin vähäinen.

Varastojen lisäyksen käsitettä on kuvattu edellä funktionaalisen tilinpidon yhteydessä. Institutionaalisessa tilinpidossa huoltotaseen varastojen lisäys esitetään sektoreihin jaettuna. Pääasiallisina varaston muodostajina voivat määritelmällisesti esiintyä yritys-, rahoituslaitos- ja kotitaloussektori. Julkisyhteisöjen varastoiksi kirjataan ainoastaan ns. varmuusvarastot, sekä julkisyhteisöjä palvelevien liikelaitosten varastot. Muilta osin julkisyhteisöjen samoin kuin voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen ostot varastoihin kirjataan välittömästi niiden välituotekäyttöön. Kotitaloussektorin varastojen lisäykset liittyvät yrittäjäkotitalouksien varaston muodostukseen.

Myös kiinteän pääoman muodostus on määritelty jo aiemmin. Sektorijaosta todettakoon, että kotitaloussektorin kiinteän pääoman muodostus käsittää yrittäjäkotitalouksien investointien lisäksi kotitalouksien suorassa omistuksessa olevat omakotitalot, kesämökit, autotallit yms. Asunto-osakeyhtiöihin ja niiden perustamiseen liittyvä pääoman muodostus on kirjattu voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin.

Varallisuuden muodostuksen rahoituseristä kiinteän pääoman kulumisen esiintyy myös funktionaalisen tilinpidon tuotantotileillä tuotantokustannuksena. Institutionaalisessa tilinpidossa kuluminen näytetään eri sektoreiden varallisuuden muodostuksen rahoituksen lähteenä.

Pääoman nettosiirroilla tarkoitetaan saatujen ja maksettujen pääomansiirtojen erotusta. Periaatteessa pääomansiirto määritellään sellaiseksi vastikkeettomaksi siirroksi, jota saaja ei pidä juoksevia tulojaan lisäävänä eikä maksaja juoksevia tulojaan vähentävänä. Tällöin tulonsiirtojen ja pääomansiirtojen välillä syntyy usein rajausongelmia erityisesti julkisyhteisöjen ja muiden sektoreiden välisten siirtojen kohdalla. Käytännön periaatteena on ollut, että kaikki epäselvät tapaukset on YK:n suosituksen mukaisesti kirjattu pääomansiirroksi. Siten esimerkiksi perintö-

ja lahjavero on katsottu valtion saamaksi pääomansiirroksi. Yhtenä tärkeänä kriteerinä pääomansiirtoja määriteltäessä on pidetty siirron kertaluonteisuutta.

4.5.2. Rahoitusvarat ja velat

Pääoman rahoitustilin alaosassa esitetään rahoitusvarojen nettohankinta ja velkojen nettohankinta vaateittain. Pääoman rahoitustilien yhdistelmää kutsutaan tavallisesti rahoitustilinpidoksi. Rahoitusvarojen nettohankinta (= saatavien muutos) kuvaa sektorin rahoitusvaroissa (= saatavissa) tapahtuneita muutoksia tilikauden aikana ja vastaavasti velkojen nettohankinta veloissa tapahtuneita muutoksia. Pääoman rahoitustileillä sektorin rahoitusvaroihin sisältyvät sektorin varoista muut kuin reaaliomaisuuteen luettavat erät ja velkoihin sektorin veloista vieras pääoma ilman varauksia ja omasta pääomasta osake- tai osuuspääoma.

Rahoitusvarojen ja velkojen nettohankinta esitetään ryhmiteltynä erityyppisiin rahoitusvaateisiin. Käytetty vaadeluokitus noudattaa pääpiirteittäin SNA:n luokitusuusositusta. Suomen vaadeluokkien määrittelyssä on lähtökohtana ollut vaateiden juridinen muoto, vaateiden tuotto-, likvidiys- ja riskiominaisuudet, eri vaateiden suhteellinen merkitys maamme rahoitusmarkkinoilla sekä eräiltä osin jo olemassa olevissa tilastoissa sovellettu käytäntö. Suomessa käytetyn vaaderyhmittelyn perusteella ei voida tehdä selväpiirteistä jakoa lyhyt- ja pitkäaikaisiin rahoitusvaroihin ja velkoihin, koska esim. lyhyt- ja pitkäaikaiset kauppaluotot esitetään samassa vaateessa.

Pääoman rahoitustileillä saatavien ja velkojen muutokset esitetään vaateittain ilman velallis-velkojasektoreita. Tällöin voidaan kunkin sektorin kohdalta todeta, minkä tyyppisiin rahoitusvaateisiin (esim. talletukset, obligaatiot, osakkeet tai vakuutussäästäminen) sektorin talousyksiköt ovat sijoittaneet ylimääräisiä säästöjään tai missä muodossa sektori on ottanut velkaa investointiensa rahoittamiseksi. Rahoitustilinpidon avulla ei voida todeta sitä, miltä sektorilta velka on saatu tai miltä sektorilta jollakin sektorilla on saatavia.

Pääoman rahoitustileillä kunkin sektorin rahoitusvarojen ja velkojen nettohankinta esitetään bruttona eli saman sektorin sisäisiä saamia ja velkoja tai sektorin välittämiä rahoitusvaroja ei nettouteta pois. Niinpä rahoituslaitossektorin rahoitusvarojen ja velkojen nettohankinta

vaateittain johdetaan laskemalla yhteen kaikkien rahoituslaitosryhmien (8 alasektoria) vastaavat erät. Tällöin esim. Suomen Pankin myöntämä keskuspankkiluotto sisältyy rahoituslaitossektorissa sekä rahoitusvarojen että velkojen nettohankintaerään vaateissa vekselit ja muut lainat. Samoin kuntien valtion varoista välittämät lainat sisältyvät kuntasektorissa sekä rahoitusvarojen että velkojen nettohankintaerään vaateissa velkakirjalainat. Sektorin nettoluontontoon eivät keskinäiset saamiset ja velat vaikuta.

Rahoitusvarojen ja velkojen muutoksina laskettuja rahoitusvirtoja pyritään korjaamaan kurssitappioilla ja -voitoilla sekä muilla korjauserillä. Kurssikorjauksia tapahtuu ulkomaat-sektorin ja kotimaisten sektoreiden välisten taloustoimien yhteydessä lähinnä pitkäaikaisten velkojen ja saatavien tapauksessa. Kurssikorjaukset tehdään kuhunkin vaateeseen siten, että kurssitappiolla pienennetään kotimaisen talousyksikön ulkomaista velkaa (velan muutosta) tai kasvatetaan saatavaa, ja vastaavasti kurssivoitolla pienennetään kotimaisen talousyksikön ulkomaista saatavaa tai kasvatetaan velkaa. Muita rahoitusvirtojen korjauseriä ovat mm. toteutuneet luottotappiot, osakkeiden ilmaisannit, sekä arvonkorotukset tai -alennukset. Näillä korjauksilla pyritään siihen, että rahoitusvarojen nettohankinta vastaisi käsitettä "kassasta maksut, netto" ja velkojen nettohankinta "kassaan maksut, netto".

Myös sektoreiden väliset kirjauserot pyritään korjaamaan pääomanrahoitustileillä. Jos sektoreiden tilinpäätöksissä sama erä kirjataan eri tavoin tilinpidossa tulo- ja tulonkäyttötileillä ja samaa lukua käytetään kummankin sektorin menona ja tulona, korjataan kirjausten erolla sektorin saatavia tai velkoja. Kun esim. valtion maksamat tulonsiirrot kunnille kirjataan valtion ilmoituksen mukaan myös kuntien tulo- ja tulonkäyttötilille ja tämä tulonsiirtoerä eroaa kuntien tilinpäätösluvusta, korjataan kirjausten erotus kuntien pääoman rahoitustilille vaateeseen siirtosaamiset tai -velat. Läheskään kaikkia kirjauseroja ei voida nykyisen perusaineiston pohjalta selvittää, joten kirjauserot ovat merkittävä tilastovirheen aiheuttaja.

5. KANSANTALouden TILINPIDON TULEVAISUUDEN NÄKYMISTÄ

Vuoden 1968 tilinpitosisuosituksen julkaisemisesta on kulunut jo useita vuosia, minä aikana tilinpitoa koskeva kansainvälinen kehittämistyö on jatkunut. Tilinpidon perusrakenne on kuitenkin yleisen käsityksen mukaan saavuttanut tyydyttävän tason, joten tarpeita koko järjestelmän muuttamiseen ei ole. Ainoastaan eräiden käsitteiden ja kuvaustapojen osalta on odotettavissa tarkistuksia, jotka ovat seurausta eri maissa havaituista käytännön soveltamisvaikeuksista. Tällaisilla tarkistuksilla ei tule olemaan merkittävää vaikutusta mihinkään kansantalouden keskeiseen aggregaattiin.

Sen sijaan keskeisesti on ollut esillä lisätietojen ja täydentävien luokitusten liittäminen nykyiseen järjestelmään. Esimerkkeinä lisätiedoista mainittakoon muutama. Nykyisessä järjestelmässä tuotanto kuvataan toimipaikkatyypisten yksiköiden osalta, mikä tarkoittaa, että tietoja saadaan toimialoittain, mutta ei tunneta, mikä on institutionaalisten sektoreiden - kuten yritysten ja kotitalouksien - tuotanto. Tästä syystä tulevaisuudessa tultaneen suosittamaan tuotannon mittaamista myös institutionaalisten yksiköiden osalta. Toinen esimerkki liittyy tilinpidon käsitteiden ja yritysten kirjanpidossaan käyttämien käsitteiden eroavaisuuksiin. Nämä aiheutuvat lähinnä arvostusperusteiden erilaisuudesta. Tilinpidossa tuotantokustannukset ja pääoman muodostus arvostetaan käypään jälleenhankintahintaan, kun taas yrityskirjanpidossa käytetään alkuperäistä hankintahintaa. Inflaation vaikutusten selvittämiseksi on koettu tärkeäksi esittää tietoja myös yrityskirjanpidon mukaisesti ennen siirtymistä tilinpidon mukaisiin arvostuksiin.

Nykyinen tilinpitojärjestelmä kuvaa lähinnä markkinoilla tapahtuvia taloudellisia ilmiöitä ja on sellaisenaan sovelias esimerkiksi finanssi- ja rahapolitiikan apuvälineeksi. Kuitenkin kansainvälisessä kehittämistyössä on koettu tärkeäksi liittää kuvaukseen eräitä markkinoiden ulkopuolisia toimintoja. Tärkeimpiä tällaisista ovat kotitalouksien sisällä tapahtuva luonteeltaan tuotannollinen toiminta sekä ympäristön ja luonnonvarojen tuottamat palvelukset.

Kotitalouksien tuotantoon luetaan nykyisessä järjestelmässä kaikki sellaiset toiminnot, joiden tuloksena syntyvät palvelukset vaihdetaan markkinoilla myymällä ne esimerkiksi toiselle kotitaloudelle. Muutamissa tapauksissa, kuten edellä on kuvattu, tuotantoon sisällytetään myös toimintoja,

joiden tuloksia ei myydä, vaan käytetään kotitalouden omiin tarpeisiin. Pääosiltaan markkinoimaton tuotos ei kuitenkaan kuulu nykyisen järjestelmän tuotannon käsitteeseen. Tarpeita käsitteen laajentamiseen on ilmenyt, ja periaatteellisena tavoitteena tällöin on, että tuotanto käsittäisi kaikki sellaiset kotitalouden toiminnot, joilla on merkittävää vaikutusta kotitalouden tarpeiden tyydyttämisen tasoon. Edustavathan esimerkiksi kotona tapahtuva lastenhoito ja kotitaloustyö usein palveluja, joiden vaihtoehtoisena hankintatapana on ostaminen markkinoilta. Tuotannon käsitteen laajentamisen on ajateltu palvelevan erityisesti kansainvälisiä vertailuja.

Toinen vastaavanlainen laajentamiskohde, jota kansainvälisesti on pidetty tärkeänä, on ympäristön ja luonnonvarojen tuottamien palvelusten mittaaminen. Nykyisessä järjestelmässä näihin liittyvät ilmiöt ovat kuvauksen piirissä siltä osin, kuin markkinoilla kiertää niihin liittyviä rahavirtoja. Tällöin tileillä näkyvät esimerkiksi vesien puhdistamisesta aiheutuneet kustannukset, ilman saastumista vähentävien laitteiden asentaminen, maanparannukset yms. Kuitenkin laskettaessa jätteitä vesistöihin, käytettäessä vesivoimaa sähkön tuottamiseksi jne. hankitaan luonnolta palveluksia, joista saadut hyödyt eivät välttämättä vastaa toiminnoista syntyneiden haittojen poistamiskustannuksia. YK:n puitteissa on tehty työtä ympäristötilastojen kehittämiseksi, mutta lähestymistapana on ollut ainoastaan fyysinen mittaaminen. Tärkeäksi koetaan näiden mittareiden muuntaminen rahamääräisiksi ja niiden integroiminen kansantalouden tileihin.

Mitä laajennuksia kansantalouden tilinpitoon tultaneenkin tekemään, niin peruseriaatteena on, että nykyistä perusjärjestelmää ei tulla muuttamaan. Uusiin kuvauskohteisiin liittyvät tiedot tullaan esittämään aina erikseen, jolloin kansantalouden tilinpidon käyttö markkinoilla tapahtuvien taloudellisten ilmiöiden analysoimiseen ei vaikeudu.

INSTITUTIONAALINEN SEKTORILUOKITUS

1. Yritykset

Kotimaan alueella toimivat talousyksiköt, joiden ensisijaisena tarkoituksena on tuottaa tavaroita ja palveluksia myytäväksi markkinoilla normaalisti tuotantokustannukset peittävään hintaan tai palvelu tällaista toimintaa harjoittavia yksiköitä. Mukaan luetaan yhteisömuotoisten yritysten lisäksi ns. yhteisömäiset yritykset kuten yleisöä palvelevat julkisen vallan liikelaitokset, sekä toiminnaltaan yhteisömuotoisia yrityksiä muistuttavat liikkeenharjoittajat.

2. Rahoituslaitokset

Kaikki kotimaan alueella toimivat talousyksiköt, joiden pääasiallisena toimintana on rahoitusvarojen ja velkojen hankkiminen. Ensisijaisesti vakuutustoimintaa harjoittavat yksityiset talousyksiköt kuuluvat rahoituslaitoksiin (vrt. sosiaaliturvarahastot).

3. Julkisyhteisöt

3.1. Valtio

Budjettitalous ja rahastot pl. yleisöä palvelevat liikelaitokset.

3.2. Kunnat ja kuntainliitot

Budjettitalous ja rahastot sekä Ahvenanmaan maakuntahallinto pl. yleisöä palvelevat liikelaitokset.

3.3. Sosiaaliturvarahastot

Sellaiset yksiköt, jotka pääasiassa toteuttavat julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa ja jotka ovat varojen käytössä itsenäisiä. Yksiköt ovat Kansaneläkelaitos, työttömyyskassat ja niiden tukirahasto, työttömyyskassojen keskuskassa sekä Erorahasto.

4. Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Kaikki kotimaan alueella toimivat yksityiset talousyksiköt, joiden

ensisijaisena tarkoituksena on tuottaa kotitalouksille palveluksia ilmaiseksi tai tuotantokustannukset alittavaan hintaan. Luokkaan kuuluvat myös asunto-osakeyhtiöt.

5. Kotitaloudet

Kaikki kotimaiset kotitaloudet sekä muualle luokittelemattomat yritykset.

6. Ulkomaat

FUNKTIONAALINEN SEKTORILUOKITUS

A. Yrittäjätöiminta

Kaikki yksityiset ja julkiset toimipaikat tai vastaavat yksiköt, jotka tuottavat tavaroita ja palveluksia myytäväksi markkinoille tuotantokustannukset peittävään hintaan. Riippumatta siitä, miten tuotantokustannusten kattamiskriteeri toteutuu, luetaan yrittäjätöimintaan lisäksi:

- rahoituslaitokset,
- yleisöä palvelevat julkiset liikelaitokset. Nämä tuottavat yleisölle sellaisia tavaroita ja palveluksia, joiden tuottajina saattaisivat olla myös yritykset, esim. Valtionrautatiet, posti- ja lennätinlaitos, sähkölaitokset, liikennelaitokset,
- julkista toimintaa palvelevat liikelaitokset ja kuntien sisäisen palvelutoiminnan yksiköt. Näitä ovat julkisyhteisöistä erotettavissa olevat yksiköt, jotka tuottavat pääasiassa omistajilleen sellaisia tavaroita ja palveluksia, joita yritykset yleensä tuottavat, esim. Valtion hankintakeskus, Valtion ravitsemuskeskus, Valtion polttoainekeskus, keskuskeittiöt, keskuspesulat,
- asuntopalvelusten tuottaminen asunnon omistajasta ja hallintasuhteesta riippumatta,
- omaan käyttöön suoritettu rakentaminen,
- kotitalouksien alkutuotteiden tuottaminen omaan käyttöön sekä
- yrityksille palveluksia tuottavat yksityiset voittoa tavoittelemattomat yhdistykset tms. yksiköt, esim. elinkeino- ja työnantajajärjestöt.

B. Julkinen toiminta

Sellaisten yleisten palvelusten tuottaminen yhteiskunnalle, joiden tuottamista muulla tavoin on usein vaikea toteuttaa sekä valtionhallinnon järjestäminen ja yhteiskunnan talous-, sosiaali- ym. politiikan toteuttaminen. Julkiseen toimintaan kuuluvat kaikki ne keskushallinnon ja paikallishallinnon toimipaikat, jotka tuottavat esim. hallinto-, puolustus-, järjestys-,

terveydenhoito-, opetus- ja sosiaalipalveluksia. Julkiseen toimintaan luetaan:

- valtion budjettitalous ja rahastot pl. yrittäjätoimintaan erotetut toimipaikat,
- kuntien ja kuntainliittojen talous, kunnalliset keskusjärjestöt sekä Ahvenanmaan maakuntahallinto pl. yrittäjätoimintaan erotetut toimipaikat,
- koko yhteiskunnan tai sen tietyt lohkot kattavat sosiaalivakuutusjärjestelmät. Sosiaaliturvarahastoihin luetaan Kansaneläkelaitos, Erorahasto, työttömyyskassojen keskuskassa, työttömyyskassojen tukirahasto sekä työttömyyskassat. Yrittäjätoimintaan on sosiaaliturvarahastoista erotettu lähinnä asuntopalvelusten tuottaminen. Sosiaalivakuutusjärjestelmistä yksityisen sektorin hoitamat työeläkevakuutus sekä lakisääteinen tapaturmavakuutus sisältyvät yrittäjätoimintaan.

C. Voittoa tavoittelematon toiminta

Yleishyödyllisten palvelusten tuottaminen etupäässä kotitalouksille, ilmaiseksi tai tuotantokustannukset alittavaa korvausta vastaan. Perittyjen korvausten lisäksi toimintaa rahoitetaan jäsenmaksuilla, lahjoituksilla, avustuksilla, omaisuustuloilla yms. Esimerkkejä: rekisteröidyt yhdistykset, puolueet, säätiöt, kirkko. Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kaupallinen toiminta luetaan yrittäjätoimintaan.

D. Kotitalouspalvelutoiminta

Kotitalouksien toisilleen palkkaa vastaan tekemät palvelukset, esim. koti-apulaiset.

TOIMIALALUOKITUS

Luokituksen yhteydessä on osoitettu toimialan esiintyminen eri funktio-
naalisissa sektoreissa, jotka on merkitty lyhenteillä:

Y = yrittäjätoiminta

J = julkinen toiminta

V = voittoa tavoittelematon toiminta

K = kotitalouspalvelutoiminta

TOL-KOODI

Funkt. sektori

		Y	J	V	K
1	Maa-, metsä- ja kalatalous, metsästys	x	x		
111, 112	Maatalous	x	x		
12	Metsätalous	x			
13, 113	Kalatalous ja metsästys	x			
2	Kaivos- ja muu kaivannaistoiminta	x			
3	Teollisuus	x			
31	Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistus	x			
32	Tekstiilien, vaatteiden ja nahkatuotteiden valmistus	x			
331	Puutavaran pl. kalusteiden valmistus	x			
332	Ei-metallisten kalusteiden valmistus	x			
341	Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus	x			
342	Graafinen tuotanto, kustannustoiminta	x			
35	Kemiallisten, maaöljy-, kumi- ja muovituot- teiden valmistus	x			
36	Savi-, lasi- ja kivituuotteiden valmistus	x			
37	Metallien valmitus	x			
381, 382	Metallituotteiden ja koneiden valmistus	x			
383, 385	Sähkötekniisten ja hienomekaanisten tuotteiden valmistus	x			
384	Kulkuneuvojen valmistus	x			
39	Muu valmistus	x			
4	Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	x			
5	Rakennustoiminta	x			
51	Talonrakennustoiminta	x			
52	Maa- ja vesirakennustoiminta	x			

TOL-KOODI

Funkt. sektori

		Y	J	V	K
6	Kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	x			
61	Tukkukauppa ja agentuuritoiminta	x			
62	Vähittäiskauppa	x			
63	Ravitsemis- ja majoitustoiminta	x			
7	Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	x	x		
71	Kuljetus ja varastointi	x	x		
72	Tietoliikenne	x			
8	Rahoitus-, vakuutus-, kiinteistö- ja liike- elämää palveleva toiminta	x	x		
81, 82	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	x	x		
831	Asuntojen omistus	x			
831-833	Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toi- minta	x	x		
9	Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palve- lukset	x	x	x	x
91	Julkinen hallinto		x	x	
92	Puhtaanapito	x	x		
931, 932	Opetus- ja tutkimustoiminta	x	x	x	
933	Lääkintä- ja eläinlääkintäpalvelu	x	x	x	
934	Sosiaalihuolto		x	x	
935-94	Järjestö- ja aatteelliset palvelukset sekä kulttuuri- ja virkistystoiminta	x	x	x	
95	Kotitalouksia palveleva toiminta	x			x

JULKISYHTEISÖJEN TEHTÄVÄLUOKITUS

Yleishallinto

Yleinen hallinto ja ulkoasiainhoito. Ensimmäinen sisältää lakia säätävät ja ylimmät toimeenpanevat elimet, taloushallinnon sekä hallintoa kokonaisuudessaan palvelevat elimet.

Yleinen järjestys ja turvallisuus

Hallinto, poliisitoimi, oikeustoimi, vankeinhoito, palo- ja pelastustoimi, väestönsuojelu ja rajojen vartiointi.

Maanpuolustus

Hallinto, tutkimustoiminta ja puolustusvoimat kokonaisuudessaan.

Koulutustoiminta

Koulutukseen liittyvä hallinto ja tutkimus, yleissivistävä opetus, ammattiopetus, korkeakouluopetus, aikuiskoulutus ja yleinen tutkimus.

Terveydenhuolto

Terveydenhuollon hallinto ja terveysolojen valvonta, kansanterveystyö ja sairaalahoito.

Sosiaaliturva ja sosiaalipalvelukset

Sosiaaliturvan ja sosiaalipalvelusten hallinto ja tutkimus, sekä sosiaalipalvelukset kuten lasten, vanhusten ja vammaisten huolto.

Asuminen ja yhdyskunnat

Yhdyskuntien kehittämiseen liittyvä hallinto ja tutkimus, maankäytön suunnittelu, asumisen edistäminen, ympäristöhuolto ja vesitalous.

Virkistys-, kulttuuri- yms. palvelukset

Urheilua ja liikuntaa palvelevat laitokset kuten urheilukentät, uimahallit,

leirintäalueet ja retkeilymajat sekä kulttuurilaitokset kuten kirjastot, museot, orkesterit ja teatterit.

Liikenne

Tie-, vesi- ja ilmaliikenteeseen kohdistuva hallinto, ohjaus, tutkimus ja suunnittelu sekä kunnossapito.

Elinkeinot

Yleinen elinkeinotoimintaan kohdistuva hallinto, ohjaus, tutkimus ja edistämistoiminta sekä työvoimaa ja työoloja, maa- ja metsätaloutta, teollisuutta ja rakennustoimintaa sekä energiahuoltoa koskevat toiminnat.

Muut tehtävät

Julkiseen velkaan liittyvät taloustoimet sekä muualle luokittelemattomat erät.

REAALITILINPIDON TALOUSTOIMILUOKAT

Aineettomien varojen ostot, netto

Aineettomien varojen ostot, netto ovat rahoitusvarojen, vuokraoikeuksien, kaivosoikeuksien, patenttien, tekijänoikeuksien ja muiden samankaltaisten varojen ostojen ja myyntien erotus vähennettynä vastaavien hyödykkeiden arvoon sisältyvillä välityspalkkioilla ja lainmukaisilla maksuilla.

Arvonlisäys

Yrittäjätoiminnan toimialan arvonlisäys tuottajahintaan on tuottajahintaisen kokonaistuotoksen ja ostajan hintaisen välituotekäytön erotus. Toisaalta tuottajahintainen arvonlisäys saadaan, kun lasketaan yhteen palkat, työntantajain sosiaalivakuutusmaksut, toimintaylijäämä, kiinteän pääoman kuluminen ja välilliset verot pl. hyödykeverot sekä vähennetään summasta tukipalkkiot pl. hyödyketukipalkkiot. Koko yrittäjätoiminnan arvonlisäystä laskettaessa vähennetään toimialojen arvonlisäysten summasta laskennallisten pankkipalvelusten arvo.

Julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan arvonlisäys tuottajahintaan on palkkojen, työnantajain sosiaalivakuutusmaksujen, kiinteän pääoman kulumisen ja välillisten verojen pl. hyödykeverojen summa.

Kotitalouspalvelutoiminnan arvonlisäys tuottajahintaan on palkkojen ja työnantajain sosiaalivakuutusmaksujen summa.

Bruttokansantuote

Bruttokansantuote tuottajahintaan saadaan summaamalla kaikkien funktionaalisten sektoreiden tuottajahintaiset arvonlisäykset.

Bruttokansantuote markkinahintaan saadaan, kun tuottajahintaiseen bruttokansantuotteeseen lisätään hyödykeverot ja siitä vähennetään hyödyketukipalkkiot. Kysyntäpuolelta tarkasteltuna markkinahintainen bruttokansantuote on yhtä suuri kuin yksityiset kulutusmenot plus julkiset kulutusmenot plus varastojen lisäys plus kiinteän pääoman bruttomuodostus plus tavaroiden ja palvelusten vienti miinus tavaroiden ja palvelusten tuonti. Tulopuolelta markkinahintainen bruttokansantuote saadaan laskemalla yhteen palkat, työntantajain sosiaalivakuutusmaksut, toimintaylijäämä, kiinteän

pääoman kuluminen ja välilliset verot sekä vähentämällä summasta tukipalkkiot.

Hyödyketukipalkkiot

Katso Tukipalkkiot.

Hyödykeverot

Katso Välilliset verot.

Julkinen kiinteän pääoman bruttomuodostus

Julkinen kiinteän pääoman bruttomuodostus käsittää funktionaalisen sektorin julkinen toiminta kiinteän pääoman bruttomuodostuksen.

Julkiset kulutusmenot

Julkisilla kulutusmenoilla tarkoitetaan julkisen toiminnan omaan käyttöön- sä tuottamien tavaroiden ja palvelusten arvoa, joka saadaan vähentämällä tuottajahintaisesta kokonaistuotoksesta myydyt markkinahyödykkeet ja markkinattomat hyödykkeet.

Kansantulo (markkinahintainen)

Kansantulo saadaan summaamalla kotimaan palkansaajien työtulot, välilliset verot miinus tukipalkkiot ja kotimaisten talousyksiköiden saamien ja maksamien omaisuus- ja yrittäjätulojen erotus.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus

Kiinteän pääoman bruttomuodostus käsittää yrittäjä-, julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan kiinteän pääoman hankintamenot, joista on vähennetty käytettyjen ja romutettujen pääomaesineiden nettomyynnit. Uusia pääomahyödykkeitä ovat Suomessa valmistetut uudet, ennen käyttämättömät pääomahyödykkeet sekä kaikki ulkomailta tuodut pääomahyödykkeet, joita mikään toimipaikka ei ole käyttänyt. Kiinteän pääoman bruttomuodostukseen luetaan niinkään peruskorjausmenot, jotka pidentävät pääomaesineiden odotettua normaalia käyttöikää tai lisäävät merkittävästi niiden tuotantokykyä. Muilta hankitut pääomaesineet arvostetaan ostajan hintaan ja itse

tuotetut pääomaesineet tuotantokustannusten perusteella. Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet kirjataan kiinteään pääoman bruttomuodostukseen silloin, kun omistusoikeus siirtyy myyjältä ostajalle, kun taas rakennukset kirjataan kiinteään pääoman bruttomuodostukseen sitä mukaa kun rakentaminen edistyy. Puolustuslaitoksen kalustohankinnat sisältyvät julkisiin kulumismenoihin.

Kiinteään pääoman kuluminen

Kiinteään pääoman kulumisella tarkoitetaan jälleenhankintahintaan arvostettua uudelleen tuotettavissa olevan kiinteään pääoman arvon vähenemistä, joka on seurausta ajanjakson aikana tapahtuneesta tavallisesta kulumisesta, odotetusta vanhanaikaistumisesta sekä tavanomaisista vahingoista. Kiinteään pääoman kulumista ei arvioida julkisen toiminnan ylläpitämille maa- ja vesirakennuksille.

Kokonaistuotos

Yrittäjätoiminnan kokonaistuotos on ajanjakson aikana tuotettujen markkinahyödykkeiden summa. Tähän luetaan muille myydyt tai luovutetut tavarat ja palvelukset, keskeneräisten töiden ja valmistevarastojen lisäys, omaan käyttöön tuotetut pääomaesineet, rakennuksista, huoneistoista, koneista, laitteista ja kuljetusvälineistä perityt vuokrat, omistusasuntojen laskennalliset vuokrat sekä alkutuotteiden tuotanto tuottajien omaan kulutukseen. Kaupan kokonaistuotos käsittää tavaroiden välityspalkkiot, ts. myynti- ja ostohintojen erotukset. Rahoitustoiminnan kokonaistuotokseen sisältyy todellisten pankkipalvelumaksujen lisäksi antolainauksesta saatujen korkojen sekä ottolainauksesta maksettujen korkojen erotuksena laskettava laskennallinen pankkipalvelumaksu. Vahinko- ja henkivakuutustoiminnan osalta kokonaistuotos lasketaan saatujen maksutuottojen ja maksettujen korvausten erotuksen suuruisena vakuutuspalvelumaksuna. Asuntojen omistus -toimialan kokonaistuotos muodostuu markkinavuokriin arvostetuista asuntopalveluksista niin vuokra- kuin omistusasuntojen osalta. Osakehuoneistojen osalta markkinavuokra kattaa lämmitysmenot yms. yhteiskustannukset, kun taas omakotitalojen osalta kyseessä on ns. kylmävuokra. Kokonaistuotos arvostetaan tuottajahintaan tuotantoajankohtana.

Julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan kokonaistuotos on ajanjakson aikana muodostuneen arvonlisäyksen ja ostettujen välituotteiden summa.

Kotitalouspalvelutoiminnan kokonaistuotos on yhtä suuri kuin sen arvonlisäys.

Korot

Katso Omaisuustulot.

Kotimaiset tuotannontekijätulot

Kotimaisiin tuotannontekijätuloihin luetaan kotimaisessa tuotannossa maksetut palkat ja työnantajain sosiaalivakuutusmaksut sekä kotimaisessa yrittäjätoiminnassa syntynyt toimintaylijäämä.

Kotitalouksien kulutusmenot

Kotitalouksien kulutusmenoihin luetaan suomalaisten kotitalouksien uusien tavaroiden ja palvelusten hankintamenot Suomessa ja ulkomailla vähennettynä käytettyjen tavaroiden, romun ja jätteen nettomyynneillä.

Kotitalouksien kulutusmenot Suomessa

Kotitalouksien kulutusmenoihin Suomessa luetaan suomalaisten ja ulkomaalaisten kotitalouksien uusien tavaroiden ja palvelusten hankintamenot Suomessa vähennettynä käytettyjen tavaroiden, romun ja jätteen nettomyynneillä.

Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla

Kotitalouksien kulutusmenoihin ulkomailla luetaan suomalaisten kotitalouksien suorat ostot ulkomailla.

Kulutusmenot

Kulutusmenot koostuvat kotitalouksien kulutusmenoista, voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenoista sekä julkisista kulutusmenoista.

Käytettävissä oleva tulo

Institutionaalisten yksiköiden käytettävissä oleva tulo on kaikista lähteistä saadut tulot ja tulonsiirrot miinus maksetut tulonsiirrot. Käytettävissä olevat tulot käytetään joko kulutusmenoihin tai säästetään.

Laskennalliset pankkipalvelukset

Laskennalliset pankkipalvelukset -erään kirjataan negatiivisena rahoitustoiminnan tuottama laskennallinen pankkipalvelumaksu, joka lasketaan vähentämällä antolainauksesta saaduista koroista ottolainauksesta maksetut korot. Tämä erä pienentää yrittäjätoiminnan arvonlisäystä ja toimintaylijäämää.

Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut

Katso sosiaalivakuutusmaksut.

Maanostot, netto

Maanostot, netto ovat maanostot miinus myynnit ilman välityspalkkioita ym. siirtokustannuksia. Maan ostot ja myynnit tapahtuvat vain kotimaisten sektoreiden välillä. Ne nettoutetaan kussakin sektorissa, joten koko kansantalouden tasolla ostot ja myynnit kumoavat toisensa.

Markkinahyödykkeet

Katso Tavarat ja palvelukset.

Markkinattomat hyödykkeet

Katso Tavarat ja palvelukset.

Muut tulonsiirrot

Muita tulonsiirtoja ovat muualle luokittelemattomat vastikkeettomat tulonsiirrot. Siirrot tehdään maksajan juoksevista tuloista ja ne lisäävät vastaanottajan juoksevia tuloja ja käytetään kulutusmenoihin yms. tarkoituksiin. Tällaisia siirtoja ovat esim. kuntien ja kuntainliittojen sekä sosiaaliturvarahastojen saamat valtionavut ja osuudet, pellonvarauskorvaukset ns. pakettipelloista, tapporahat, säästöpalkkiot, malminlöytöpalkkiot, korvaukset vakuuttamattomista vahingoista ja rikosvahingoista sekä palkansaajien etujärjestöjen, aatteellisten, sivistyksellisten, uskonnollisten, poliittisten ja vastaavien jäsenmaksut. Myös ulkomaille lähetetyt ja sieltä saadut tavaralahjat ja muuttajien mukanaan tuomat tavarat jne. luokitellaan muiksi tulonsiirroiksi.

Nettoluotonanto

Nettoluotonanto on rahoitusvarojen nettohankinnan ja velkojen nettolisäyksen erotus. Se saadaan myös pääoman rahoitustilin yläosasta varallisuuden bruttomuodostuksen ja sen rahoituksen erotuksena.

Omaisuuustulot

Omaisuuustulot sisältävät rahoitusvaroihin ja -velkoihin perustuvat korot ja osingot sekä maanvuokrat ja käyttöoikeusmaksut.

Korot ovat todellista tuloa, joka maksetaan tai saadaan pankki- ja muista talletuksista, vekseleistä, obligaatioista ja muista lainoista, kauppaenakoista ja kuluttajain luotoista. Koroksi kirjataan myös rahoituslaitoksissa syntyvä kotitalouksien vapaaehtoiseen sosiaalivakuutukseen liittyvä rahastojen kasvu (vrt. säästö ja kotitalouksien osuus vapaaehtoisista sosiaalivakuutusrahastoista).

Osingot ovat maksettuja tai saatuja tuloja osakeyhtiöiden tai osuustoiminnallisten yritysten osakkeista ja osuuksista.

Muut omaisuustulot muodostuvat maanvuokrasta ja käyttöoikeusmaksuista. Rakennuksista, koneista ja laitteista maksettavia vuokria pidetään maksuina hyödyke-tyyppisistä palveluksista ja niistä syntyvä tulo on näin ao. varojen omistajan toimintaylijäämän osa. Käyttöoikeusmaksut ovat patenttien, tavaramerkkien, julkaisuoikeuksien ja vastaavien käytöstä saatuja maksuja.

Osingot

Katso Omaisuustulot.

Ostajan hinta

Ostajan hinnalla tarkoitetaan ostajan hyödykkeestä maksamaa hintaa. Tämä saadaan vähentämällä tuottajahinnasta hyödyketukipalkkiot ja lisäämällä siihen hyödykeverot sekä jakelumarginaalit.

Pakolliset maksut ja sakot

Pakolliset maksut ovat kotitalouksien julkisille viranomaisille suorittamia

palvelumaksuja, joiden ensisijainen tarkoitus on toimia julkisen vallan välineenä ja jotka ovat pakollisia mutta välttämättömiä vain olosuhteissa, joissa palveluksia käytetään, esim. kuljettajatutkintomaksut, passimaksut, lentokenttämaksut ja koiravero. Julkiset viranomaiset voivat asettaa sakkoja yhteisö- ja yhteisömäisille yrityksille, voittoa tavoittelemattomille yhteisöille tai kotitalouksille.

Palkansaajat

Palkansaajia ovat yksityisen tai julkisen työnantajan palveluksessa työkentelevät henkilöt, joille maksetaan tästä työstä palkkaa tai vastaavaa korvausta. Mukaan luetaan asevelvollisuuttaan suorittavat.

Palkat

Palkkoihin luetaan kaikki työnantajien palkansaajilleen rahana tai luontoisetuina maksamat palkat ja palkkiot, myös verovapaat tulot sekä asevelvollisten ja siviilipalvelumiesten päivärahat ja luontoisedut. Palkkoihin eivät kuulu työnantajalle maksettu osa sairausajan ja äitiysloman palkoisista, eikä päivärahat, jotka on tarkoitettu matka- ym. kustannusten peittämiseen. Niistä on vähennetty sellaisten työvälineiden ja -varusteiden hankinnasta aiheutuneet kustannukset, jotka työntekijät ovat sopimusten nojalla velvolliset hankkimaan tuloillaan.

Pääomansiirrot

Pääomansiirrot ovat vastikkeettomia siirtoja, jotka on tarkoitettu käytettäväksi pääoman tai muun varallisuuden bruttomuodostuksen rahoitukseen ja jotka tehdään lahjoittajan varallisuudesta tai säästöistä tai jotka ovat luonteeltaan epäsäännöllisiä jommalle kummalle taloustoimen osapuolelle. Pääomansiirtoja ovat esim. tulvien, tuholaiden ym. aiheuttamien vahinkojen korvaukset, investointiavustukset, perintö- ja lahjaverot.

Rahastoimattomat sosiaalivakuutusetuudet

Rahastoimattomat sosiaalivakuutusetuudet ovat maksuja, jotka työnantajat maksavat suoraan entisille tai nykyisille palkansaajilleen järjestämättä näitä varten erityisrahastoja, -varauksia tai -vakuutusta (vrt. sosiaalivakuutusetuudet). Rahastoimattomia sosiaalivakuutusetuuksia esiintyy

lähinnä julkisyhteisöjen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen piirissä (VEL, KVTEL, KIEL). (Ks. sosiaalivakuutusmaksut).

Sosiaaliavustukset

Sosiaaliavustukset ovat julkisten viranomaisten, voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen sekä yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten kotitalouksille maksamia raha-avustuksia (pl. rahastoidut ja rahastoimattomat sosiaalivakuutusetuudet). Tällaisia ovat mm. äitiysavustus, elatusavun ennakot, elatustuki, huoltoapu, sotilasavustukset, rintamasotilaskorvaukset ja -eläkkeet, stipendit ja apurahat opiskelua ja harjoittelua varten.

Sosiaalivakuutusetuudet

Sosiaalivakuutusetuudet ovat sosiaalivakuutusjärjestelmistä yksityisille henkilöille maksettuja maksuja, jotka ovat suhteessa kyseisen henkilön nykyisiin tai entisiin työtuloihin tai suoritettuihin sosiaalivakuutusmaksuihin, esim. työttömyyskorvaus, työtapaturma- ja sairausvakuutuskorvaus, kansaneläke, työeläke, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke ja lapsilisät. Ks. sosiaalivakuutusmaksut.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut ovat yksityisten henkilöiden itsensä tai työnantajan työntekijöittensä hyväksi suorittamia todellisia tai laskennallisia maksuja sosiaaliturvajärjestelmiin. Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut jaetaan pakollisiin, pakollisia vastaaviin laskennallisiin ja vapaaehtoiisiin. Vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksut jaetaan pakollisiin ja vapaaehtoiisiin.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut ovat työnantajan suorittamia todellisia tai laskennallisia maksuja palkansaajien hyväksi yksityisiin vakuutuslaitoksiin tai sosiaaliturvarahastoihin eläkkeitä, perheavustuksia, lakautus- ja seisokkiajanpalkkaa, äitiyslomakorvauksia, sairaus- ja tapaturmavakuutuksia ja sen kaltaisia tarkoituksia varten. Todellisia pakollisia ovat TEL:n perusturva, LEL, MEL, työnantajan sosiaaliturvamaksu, lakisääteinen tapaturmavakuutusmaksu, lakisääteinen työttömyysvakuutusmaksu ja v. 1977 lähtien työntekijäin ryhmähenkivakuutusmaksu. Vapaaehtoisia sosiaalivakuutusmaksuja ovat rekisteröidyt ja rekisteröimättömät TEL:n

lisäturvamaksut, henki- ja eläkevakuutusyhtiöille maksetut ryhmähenkivakuutus- ja ryhmäeläkemaksut sekä työpaikkojen ns. avustuskassoihin (eläkekassat, hautaus- ja eroavustuskassat sekä sv-kassat) maksetut tuki- ja kannatusmaksut. Laskennallisia sosiaalivakuutusmaksuja ovat työnantajan pakollisia sosiaalivakuutusmaksuja vastaavat maksut niissä tapauksissa, joissa työnantaja maksaa eläkkeet ym. etuudet suoraan työntekijöilleen muodostamatta niitä varten rahastoja. Laskennallisia sosiaalivakuutusmaksuja maksavat valtio (VEL) ja kunnat (KVTEL) sekä näiden liikelaitokset, valtionapulaitokset, kirkko (KiEL) sekä Suomen Pankki, Postipankki ja Kansaneläkelaitos.

Vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksut ovat vakuutettujen itsensä suorittamia todellisia maksuja yksityisiin vakuutuslaitoksiin tai sosiaaliturvarahastoihin eläkkeitä ym. etuuksia varten (ks. yllä). Vakuutettujen maksamia pakollisia ovat yrittäjien eläkemaksut YEL ja MYEL, merimieseläkemaksut (MEL), sekä kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu. Vakuutettujen maksamia vapaaehtoisia ovat YEL:n lisäturva, em. työpaikkojen avustuskassoihin maksetut jäsenmaksut, maksut työntekijäin ottamasta ryhmäeläkevakuutuksesta sekä työttömyyskassojen jäsenmaksut.

Säästö

Säästö on yhtä suuri kuin käytettävissä oleva tulo miinus kulutusmenot. Säästön erityiskomponentteina erotetaan sosiaalivakuutusrahastojen lisäys ja kotitalouksien osuus vapaaehtoisista sosiaalivakuutusrahastoista.

Sosiaalivakuutusrahastojen lisäys määritellään työnantajain ja vakuutettujen pakollisista sosiaalivakuutusmaksuista muodostuvien rahastojen vuosimuutokseksi.

Kotitalouksien osuus vapaaehtoisista sosiaalivakuutusrahastoista sisältää kotitalouksien vapaaehtoiseen sosiaalivakuutukseen liittyvien rahastojen kasvun. Tähän ryhmään kuuluvat vapaaehtoisen eläkevakuutuksen rahastot, vapaaehtoisen sairausvakuutuksen rahastot sairausvakuutuskassoissa, hautaus- ja eroavustuskassojen rahastot sekä TEL:n ja YEL:n mukaisesta lisäeläketurvasta kertyvät rahastot.

Tavarat ja palvelukset

Tavarat ja palvelukset jaetaan markkinahyödykkeisiin ja markkinattomiin

hyödykkeisiin.

Markkinahyödykkeitä ovat tavarat ja palvelukset, jotka on tavallisesti tarkoitettu myytäväksi markkinoilla tuotantokustannukset peittävään hintaan. Ne käsittävät kaikki yrittäjätoiminnan tuottamat hyödykkeet, tuontihyödykkeet lukuun ottamatta julkisen toiminnan ja kotitalouksien suoria ostoja ulkomailla sekä julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuottamat hyödykkeet, jotka myydään markkinahyödykkeiden myynnille tyypillisillä ehdoilla. Ne käytetään toisaalta yrittäjä-, julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan välituotteina valmistettaessa toisia hyödykkeitä ja toisaalta lopputuotteina kotitalouksien kulutukseen, varastojen lisäykseen, kiinteään pääoman bruttomuodostukseen ja vientiin.

Markkinattomia hyödykkeitä ovat tavarat ja palvelukset, jotka eivät ole normaalisti myytävänä markkinoilla, ja jotka luovutetaan niiden käyttäjille joko ilmaiseksi tai tuotantokustannukset alittavaa korvausta vastaan. Näihin luetaan suurin osa julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan kokonaistuotoksesta, kotitalouspalvelutoiminnan kokonaistuotos sekä kotitalouksien ja julkisen toiminnan suorat ostot ulkomailla. Peritty tuotantokustannukset alittava korvaus esim. opetus-, terveydenhoito- ja sosiaalipalveluksista kirjataan maksajan mukaisesti joko kotitalouksien kulutusmenoihin tai julkisen toiminnan välituotekäyttöön. Se osa julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan kokonaistuotoksesta, josta käyttäjiltä ei peritä korvausta, muodostaa ao. toimintojen kulutusmenot. Kotitalouspalvelutoiminnan tuotanto sisältyy kotitalouksien kulutusmenoihin.

Tavaroiden ja palvelusten tuonti

Tuonti jaetaan tavaroiden tuontiin ja muuhun tuontiin.

Tavaroiden tuonti käsittää varsinaisen cif-arvoisen kauppatavaroiden tuonnin lisäksi ei-monetäärisen kullan, merimiesten verottoman tuonnin, kansainvälisessä liikenteessä olevien laivojen ja lentokoneiden polttoainatäydennykset ulkomailla sekä arvion salakuljetuksesta. Tuonnin arvoon on tehty uplift-korjaus. Tavaratuonnin cif-arvostuksesta johtuen tavaroiden tuonti sisältää siihen liittyvien kuljetus- ja vakuutuspalvelusten arvon riippumatta siitä, ovatko nämä palvelukset kotimaisten tai ulkomaisten talousyksiköiden suorittamia.

Muu tuonti

Muu tuonti käsittää erilaisia palveluksia, kuten kuljetus-, satama-, tietoliikenne-, vakuutus-, asennus- ja korjauspalvelukset sekä palvelukset elinkeinoelämälle. Vakuutuspalvelukset on kirjattu vakuutusmaksujen ja korvausten erotuksen suuruisena vakuutuspalvelumaksuna. Muuhun tuontiin luetaan lisäksi julkisen toiminnan ja kotitalouksien suorat ostot ulkomailla.

Tavaroiden ja palvelusten vienti

Vienti jaetaan tavaroiden vientiin ja muuhun vientiin.

Tavaroiden vienti käsittää varsinaisen fob-arvoisen kauppatavaroiden viennin ohella ei-monetäärisen kullin sekä ulkomaisten laivojen ja lentokoneiden polttoainetäydennykset. Viennin fob-arvosta on vähennetty ahtauskustannukset.

Muu vienti

Muu vienti käsittää erilaisia palveluksia, kuten kuljetus-, satama-, tietoliikenne-, vakuutus-, asennus- ja korjauspalvelukset sekä palvelukset elinkeinoelämälle. Vakuutuspalvelukset on kirjattu vakuutusmaksujen ja korvausten erotuksen suuruisena vakuutuspalvelumaksuna. Muuhun vientiin luetaan lisäksi ulkomaisten lähetystöjen ja kansainvälisten järjestöjen sekä ulkomaalaisten kotitalouksien suorat ostot Suomessa.

Toimintaylijäämä

Toimintaylijäämä saadaan vähentämällä tuottajahintaisesta arvonlisäyksestä palkat, työnantajain sosiaalivakuutusmaksut, kiinteän pääoman kuluminen ja välilliset verot pl. hyödykeverot ja lisäämällä tähän muut tukipalkkiot. Toimintaylijäämää syntyy vain yrittäjätoiminnassa.

Tukipalkkiot

Tukipalkkiot ovat yrittäjätoiminnan julkisyhteisöiltä saamia avustuksia, jotka lisäävät tuottajien juoksevasta tuotannosta saamia tuloja. Ne jaetaan hyödyketukipalkkioihin ja muihin tukipalkkioihin.

Hyödyketukipalkkioiden suuruus määräytyy hyödykkeen tuotannon, viennin tai kulutuksen arvon tai määrän perusteella, esim. elintarvikkeiden hinnanalennuskorvaukset ja tuotantoavustukset sekä vientituet. Myös julkisyhteisön julkiselle liikelaitokselle suorittama avustus toimintatappioiden peittämiseksi käsitellään hyödyketukipalkkiona, kun tappio syntyy yrityksen piitässä tariffit tuotantokustannuksiin nähden alhaisella tasolla, esim. Valtionrautateiden alijäämä.

Muut tukipalkkiot ovat julkisyhteisöjen tuottajille suorittamia avustuksia, joiden määrä perustuu työvoiman tai maan hyväksikäyttöön tai tapaan, jolla tuotanto on organisoitu ja toteutettu. Hyödyketukipalkkioita lukuun ottamatta julkisyhteisöjen kaikki avustukset yritysten juoksevalle tilille kirjataan käytännössä muiksi tukipalkkioiksi. Esimerkkejä: pinta-alalisät, maatalousyrittäjien lomittajien palkkaus, erinäiset korkotuet sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan avustukset.

Tuottajahinta

Hyödykkeen tuottajahinta saadaan vähentämällä ostajan hinnasta jakelumarginaalit ja hyödykeverot sekä lisäämällä siihen hyödyketukipalkkiot.

Työlliset

Työllisiin luetaan kaikki kansantalouden kokonaistuotoksen tuottamiseen osallistuneet henkilöt riippumatta siitä, asuvatko he vakinaisesti Suomessa. Työllisten lukumäärätiedot kuvaavat tilannetta keskimäärin ajanjakson aikana. Työlliset jaetaan palkansaajiin ja yrittäjiin. Asevelvollisuutta suorittavat luetaan palkansaajiin.

Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut sisältävät kotitaloussektorin tuloina sekä todelliset että laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut. Ks. sosiaalivakuutusmaksut.

Ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa

Ulkomaalaisten kulutusmenoihin Suomessa luetaan ulkomaalaisten kotitalouksien suorat ostot Suomessa.

Vahinkovakuutusmaksut, netto

Vahinkovakuutukseen luetaan erilaiset omaisuusvakuutukset esim. auto-, metsä-, vastuu-, palo-, kasko- ja murto- ja vakuutus, sekä muu kuin lakisääteinen tapaturmavakuutus ja yksilöllinen henkivakuutus. Vahinkovakuutuksen nettovakuutusmaksuilla tarkoitetaan vakuutusmaksujen ja laskennallisten vakuutuspalvelumaksujen erotusta. Kunkin vakuutustyyppin laskennalliset vakuutuspalvelumaksut tilikauden aikana määritetään vakuutuslaitosten saamien vakuutusmaksujen ja maksamien korvausten erotuksena, jota pidetään kyseessä olevaan vahinkovakuutukseen sisältyvän riskin mittana tilikauden aikana.

Vahinkovakuutuskorvaukset

Vahinkovakuutuskorvaukset ovat omaisuusvakuutuksista, yksilöllisestä henkivakuutuksesta ja muusta kuin lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta saatuja ja maksettuja korvauksia.

Varallisuuden bruttomuodostus

Varallisuuden bruttomuodostus saadaan summaamalla varastojen lisäys, kiinteän pääoman bruttomuodostus, maan netto-ostot ja muiden aineettomien varojen paitsi rahoitusvaateiden hankinta ja nettoluotonanto.

Varastojen lisäys

Varastojen lisäykseen sisältyy yrittäjätoiminnan hallussa olevien raaka-aineiden, tarvikkeiden, keskeneräisten töiden paitsi rakennusten, valmiiden, kauppatavaroiden ja karjan sekä julkisen toiminnan pitämien varmuusvarastojen määrien muutokset ajanjakson keskihintoihin arvostettuna.

Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus

Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot käsittävät voittoa tavoittelemattoman toiminnan omaan käyttöön tuottamien tavaroiden ja palvelusten arvon, joka saadaan vähentämällä tuottajahintaisesta kokonaistuotoksesta myydyt markkinahyödykkeet ja markkinattomat hyödykkeet.

Välilliset verot

Välilliset verot ovat julkisyhteisöille suoritettuja pakollisia maksuja,

joita yritykset käsittelevät osana tuotantokustannuksiaan. Ne jaetaan hyödykeveroihin ja välillisiin veroihin pl. hyödykeveroihin.

Hyödykeverojen suuruus määräytyy hyödykkeen tuotannon, tuonnin tai myynnin arvon tai määrän perusteella, esim. liikevaihtovero, valmisteverot, tuontitullit jne. Hyödykeveroksi luokitellaan myös sellaisten julkisten yritysten toimintaylijäämä, jotka ovat monopoliasemassa ja hinnoittelevat tuotantonsa yli tuotantokustannusten, esim. valtion osuus veikkausvoittovaroista.

Välilliset verot pl. hyödykeverot ovat tuotantotoiminnan yhteydessä suoritettuja maksuja, joilla hankitaan lupa, oikeus tms., esim. leimaverot, moottoriajoneuvovero sekä erilaiset tarkastusmaksut.

Välilliset verot, netto

Välilliset verot, netto ovat välilliset verot miinus tukipalkkiot.

Välittömät verot

Välittömät verot ovat julkisen viranomaisen määräämiä säännöllisiä maksuja työ-, omaisuus-, yrittäjä- ja eläketuloista sekä varallisuudesta. Näihin luetaan valtion tulo- ja varallisuusvero, kunnallisvero, merimiesvero ja arpajaisvero. Sen sijaan kertaluonteisia maksuja esim. perintövero ei lueta välittömiin veroihin, vaan ne ovat pääomansiirtoja.

Välituotekäyttö

Yrittäjätoiminnan välituotekäyttöön luetaan ajanjakson aikana tuotannossa kokonaan käytetyt markkinahyödykkeet. Mukaan luetaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sekä pääomakannan korjaus- ja kunnossapitokustannukset lukuun ottamatta peruskorjauskustannuksia. Välituotteet arvostetaan ostajan hintoihin käyttöajankohtana.

Julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan välituotekäyttö käsittää ajanjakson aikana ostetut uudet tavarat ja palvelukset miinus käytettyjen tavaroiden nettomyynnit. Valtion välituotekäyttöön sisällytetään sotilaskäyttöön hankitut koneet, laitteet ja kuljetusvälineet sekä valtion suorat ostot ulkomailla.

Yksityinen kiinteän pääoman bruttomuodostus

Yksityinen kiinteän pääoman bruttomuodostus käsittää funktionaalisten sektoreiden yrittäjätoiminta ja voittoa tavoittelematon toiminta yhteenlasketun kiinteän pääoman bruttomuodostuksen.

Yksityiset kulutusmenot

Yksityiset kulutusmenot ovat kotitalouksien kulutusmenojen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenojen summa.

Yksityiset kulutusmenot Suomessa

Yksityiset kulutusmenot Suomessa käsittävät kotitalouksien kulutusmenot Suomessa sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot.

Yrittäjät

Yrittäjiin luetaan omassa yrityksessään työskentelevät, palkattomat avustavat perheenjäsenet sekä itsenäiset ammatin harjoittajat.

Yrittäjätulo

Yrittäjätulo on kotitalouksien toimintaylijäämä miinus yrittäjätoimintaan liittyvät maksetut omaisuustulot.

Yrittäjätulon otot

Yrittäjätulon otot ovat todellisia maksuja yhteisömaisten yritysten toimintaylijäämästä ja omaisuustuloista omistajille. Siirrot voivat olla negatiivisia, ts. omistaja voi siirtää varoja yrityksen juoksevaan toimintaan tappion peittämiseksi.

KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOJEN LUOKITUKSET

Yhteys kestävyysluokitukseen on osoitettu suluissa seuraavasti:

- K = kestokulutustavarat
- PK = puolikestävät kulutustavarat
- L = lyhytikäiset tavarat
- P = palvelukset

Elintarvikkeet, juomat ja tupakka (L)

Ryhmään ei sisälly ravintoloista, baareista yms. ostettu ruoka ja juoma.

Elintarvikkeet

Alkoholittomat juomat

Alkoholijuomat

Tupakka

Vaatetus ja jalkineet (PK)

Vaatetus

Ryhmä sisältää myös kotitalouksien ostamat kankaat ja langat sekä vaatteiden korjauksen ja vuokrauksen.

Jalkineet

Jalkineiden korjaus sisältyy tähän ryhmään.

Asunto

Bruttovuokrat (P)

Yhteisöasuntojen lämmitysmenot sisältyvät tähän ryhmään.

Lämpö, valo, voima (L)

Lämpö sisältää vain ei- yhteisöasuntojen lämmitysmenot.

Kotitalouskalustot, -tarvikkeet ja -palvelukset

Ryhmään kuuluu em. tavaroiden korjaus ja vuokraus.

Huonekalut, matot (K)

Muut tekstiilit ja kalusteet (PK)

Kotitalouskoneet (K)

Kotitalousvälineistö (PK)

Esim. keittiövälineet, pöytäkalusteet, lasitavara jne.

Kotitaloustarvikkeet ja -palvelukset

Esim. pesuaineet, kertakäyttöastiat ja tulitikut (L),
nuohous, siivous ja irtaimistovakuutus (P)

Kotiapu (Markkinaton hyödyke)

Esim. lastenhoitomaksut

Terveydenhoito

Lääkkeet ja farmaseuttiset tuotteet (L)

Lääkkeet sisältyvät ryhmään täysimääräisinä mahdollista sairausvakuutuskorvausta vähentämättä.

Terapeuttiset laitteet ja välineet (K)

Esim. silmälasit ja hammasproteesit

Lääkärimaksut (P)

Ryhmä käsittää vain lääkäreille, laboratorioille yms. maksettavat maksut.

Vapaaehtoisen tapaturma- ja sosiaalivakuutuksen palvelumaksu (P)

Liikenne

Yksityiset kulkuvälineet (K)

Yksityisten kulkuvälineiden käyttömenot

Esim. osat, tarvikkeet ja korjaus (PK),
poltto- ja voiteluaineet (L),
ajo-opetus ja autojen vuokrat (P)

Ostetut kuljetuspalvelukset (P)

Ryhmä sisältää maksetut matkat maa-, ilma- ja vesiliikenteessä.

Tietoliikenne (P)

Esim. posti- ja puhelinmaksut

Virkistys, kulttuuri ja koulutus

Virkistystavarat

Esim. radiot, TV:t, kamerat ja veneet (K),

kukat, lelut, filmit ja korjauspalvelukset (PK)

Virkistys- ja kulttuuripalvelukset (P)

Esim. radio- ja TV-luvat, veikkaus-, arpajais- yms. maksut (voitot ja arpajaisvero vähennettyinä) ja yksityiset kulttuuri- ja virkistyspalvelukset

Kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet (L)

Muut tavarat ja palvelukset

Henkilökohtainen puhtaus

Ryhmä sisältää henkilökohtaiseen puhtauteen tarkoitettut tavarat (PK)

sekä parturien ja kauneushoitoloiden jne. palvelukset (P).

Muut tavarat

Esim. kellot ja korut (K) sekä kirjoitus- ja piirtämistarvikkeet ja muut henkilökohtaiset tavarat (PK)

Ravintola- ja hotellimenot (P)

Ryhmään sisältyy ravitsemisliikkeissä kulutetun ruoan ja juomien arvo sekä majoituspalvelumaksut.

Valmismatkat (P)

Muualle kuulumattomat rahoituspalvelukset (P)

Ryhmään sisältyvät todelliset pankkipalvelumaksut ja henkilövakuutusmaksut.

Muut palvelukset (P)

Esim. lakiasiaainpalvelukset, sanomalehti-ilmoitukset, hautauspalvelukset jne.

Ostot julkiselta toiminnalta

Ryhmään sisältyy a) markkinahyödykkeitä (P) esim. julkaisuja, oppilastöitä, käytöstä poistettua tavaraa ym., joita ei pystytä sijoittamaan edellä oleviin ryhmiin sekä b) markkinattomia hyödykkeitä esim. opiskelumaksuja ja sairaanhoitomaksuja.

Ostot voittoa tavoittelemattomalta toiminnalta

a) markkinahyödykkeitä (P) esim. ravitsemis- ja majoituspalveluksia ja arpojen, kirjojen yms. ostoja

b) markkinattomia hyödykkeitä esim. virkistys- ja kulttuurilaitosten sisäänpääsymaksuja, opiskelumaksuja ja sairaala- ja laitospmaksuja

Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla

Ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa

KIINTEÄN PÄÄOMAN BRUTTOMUODOSTUKSEN TAVARATYYPPILOUKITUS

Asuinrakennukset

Mukaan luetaan menot, jotka ajanjakson aikana on käytetty rakennettaessa asuntoja ja asumista välittömästi palvelevia rakennuksia sekä tehtäessä näihin peruskorjauksia. Lisäksi mukaan kirjataan asuntojen kauppaan liittyvät välityskustannukset.

Muut talorakennukset

Mukaan luetaan kaikki muiden talorakennusten kuin asuinrakennusten rakentamisesta ajanjakson aikana aiheutuneet menot, perusparannusmenot sekä välityskustannukset. Esimerkkeinä muista talorakennuksista mainittakoon tehtaot, varastot, konttorirakennukset ja hotellit.

Maa- ja vesirakennukset

Mukaan luetaan talorakennuksiin liittyviä menoja lukuun ottamatta kaikkien muuhun rakentamiseen ja peruskorjaukseen ajanjakson aikana liittyvät menot. Esimerkkeinä muusta rakentamisesta mainittakoon teiden rakentaminen, maakaasuputkistojen ja sähkövoimajohtojen vetäminen sekä televerkoston rakentaminen. Mukaan luetaan lisäksi menot, jotka aiheutuvat maan raivaamisesta, istuttamisesta ja lannoittamisesta.

Kuljetusvälineet

Mukaan luetaan yrittäjä-, julkisen ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan hankkimat uudet ja tuodut valmiit laivat, lentokoneet, rauta- ja raitiotien vaunusto, tiekuljetukseen käytettävät traktorit, kuorma-autot sekä muut moottoriajoneuvot. Mukaan ei lueta sotilaskäyttöön hankittuja kuljetusvälineitä. Kuljetusvälineisiin liittyvät merkittävät muutos- ja parannuskulut sekä periaatteessa välityskulut kirjataan niinkään kiinteän pääoman bruttomuodostukseen.

Koneet ja laitteet

Mukaan luetaan kaikki kotimaisten tuottajien hankkimat koneet ja laitteet,

joiden käyttöaika on vähintään vuosi, sekä menot sellaisiin koneiden ja laitteiden parannus- ja muutostöihin, jotka olennaisesti lisäävät näiden hyödykkeiden käyttöaikaa tai tuottavuutta. Lisäksi mukaan luetaan välityskustannukset. Sotilaallisiin tarkoituksiin hankittuja tavaroita ei sisällytetä kiinteän pääoman bruttomuodostukseen.

RAHOITUSVAATEIDEN LUOKITUS

Kulta, SDR ja kultaosuus IMF:ssa

Monetäärinen kulta, erityiset nosto-oikeudet ja kultaosuus IMF:ssa.

Käteisraha

Suomen Pankin liikkeellelaskemat setelit ja valtion liikkeellelaskema metalliraha sekä kotimaisten yksiköiden hallussa oleva ulkomaan raha.

Shekki- ja postisiirtotalletukset

Shekki- ja postisiirtotalletukset sekä muut avistatalletukset. Kaikki rahalaitosten ulkomaiset talletukset ja ulkomaisten talletukset kotimaisissa rahalaitoksissa sisältyvät tähän ryhmään.

Muut talletukset

Kaikki muut talletukset rahalaitoksissa kuin käteistalletukset; talletukset osuuskauppojen säästökassoissa, investointirahastotalletukset, suhdanne-, pääomatuonti- ja tuontimaksutalletukset.

Shekkivililuotto

Koti- ja ulkomaisten rahalaitosten myöntämän shekki- ja postisiirtotililuoton käytetty määrä.

Vekselit

Kaikki rahalaitoksissa diskonttatut vekselit sekä vakuutuslaitosten myöntämät rahoitusvekselit.

Kauppaluotot ja -ennakot

Kauppaluotot (tilisaatavat ja -velat) sekä ennakot tekeillä olevista ja tulevaisuudessa tehtävistä töistä. Tähän vaateeseen sisältyvät myös pitkäaikaiset ulkomaiset kauppaluotot.

Velkakirjalainat

Kaikki velkakirjalainat.

Muut lainat

Tähän ryhmään luetaan muualla mainitsemattomat luotot kuten osamaksu- ja muut kulutusluotot, factoring-luotot, valtion yritysten ja muiden talousyksiköiden ei-diskontatut rahoitusvekselit. Tähän ryhmään sisältyvät myös SP:n myöntämä päivälotto liikepankeille, valtion metallirahavastuu, vakuutuslaitosten talletteet vakuutuslaitoksissa jne.

Joukkovelkakirjalainat

Obligaatiot, debentuurit ja muut joukkovelkakirjalainat sekä ulkomaiset private-placement lainat ja Maailmanpankin lainat.

Osakkeet ja osuudet

Tähän ryhmään sisältyy tavallisten osakkeiden lisäksi osuuskuntien osuudet, osuudet kommandiittiyhtiöissä, laivaisännistössä, keskinäisessä yhtiössä ja kuntainliitossa, puhelinyhdistysten osuudet sekä avoimen yhtiön, kiinteistöyhtiön ja asunto-osakeyhtiön osakkeet.

Siirtosaamiset ja -velat

Siirtyvät erät tilinpäätöksistä kuten esim. maksamattomat verot, korot, osingot, vuokrat, palkat, kansaneläke- ja lapsilisämaksut yms.

Kotitalouksien osuus vapaaehtoisista sosiaalivakuutusrahastoista

Tähän ryhmään sisältyvät vapaaehtoisen eläkevakuutuksen rahastot, vapaaehtoisen sairausvakuutuksen rahastot sairausvakuutuskassoissa, hautaus- ja eroavustuskassojen rahastot sekä TEL:n ja YEL:n mukaisesta lisäeläketurvas- ta kertyneet rahastot.

Omistajien sijoitukset yhteisömäisiin yrityksiin

Omistajien nettosijoitukset yhteisömäisten yritysten varoihin pääoman muodostuksen rahoittamiseksi.

TILASTOKESKUS

TUTKIMUKSIA

1. *Paavo Grönlund – Olavi Niitamo*, Kansantalouden tilinpidon rakenne. Kesäkuu 1966. 38 s.
2. *Olavi Niitamo*, Taloudellinen malli. Kolmas painos. Lokakuu 1979. 67 s.
3. *Reino Hjerppe*, Aksiomaattisen menetelmän periaatteista ja soveltamisesta kokonaistaloudellisen kuvausjärjestelmän laatimisessa. Huhtikuu 1967. 45 s.
4. *Aarno Soivio*, Koe akateemisen koulutuksen saaneen työvoiman kysynnän ennustamiseksi. Syyskuu 1967. 12 s.
5. *Paavo Grönlund – Olavi Niitamo*, Suomen kansantalouden tilinpito vuosina 1948–1964, käsitteet ja menetelmät. Maaliskuu 1968. 190 s.
6. *Olavi Niitamo*, Systemiajattelun eräitä pääpiirteitä. Huhtikuu 1968. 31 s.
7. *Raoul Brummert*, Om företaget och den ekonomiska tillväxten. En mikroekonomisk undersökning. Juni 1968. 169 s.
8. *Kalevi Koljonen*, Pääomakannan käsite ja mittaaminen sekä sovellutus Suomen rakennuskantaan vuosina 1950–1960. Syyskuu 1968. 92 s.
9. *Olavi Niitamo*, Tuotantofunktio, sen jäännöstermi ja teknillinen kehitys. Tammikuu 1969. 49 s.
10. *Eeva-Liisa Kaski*, Näkökohtia aluetilastojen kehittämistä. 28 s.
Pertti Marjomaa, Aluesuunnittelun tilastojen tarpeesta. 18 s.
Reino Hjerppe, Pääomakannan alueittaisesta jakautumisesta aluesuunnittelun näkökulmasta 17 s.
Antti Somervuori, Tulojen ja elinkustannusten alueellisten erojen mittaaminen. Kesäkuu 1969. 54 s.
11. *Heikki Oksanen*, Monitasosuunnittelun käsite ja perusongelmat. 12 s.
Eila Olkkonen, Suunnittelusta ja päätöksenteosta monitasoprosesseina keskitetyistä johdetuissa talouksissa. Syyskuu 1969. 18 s.
12. Tulonjaon kehityspiirteitä vuosina 1955–1968. Maaliskuu 1970. 43 s.
13. *Tarmo Korpela*, Talonrakennustoiminnan lyhyen tähtäyksen ennustemalleja koskeva tutkimus. Kesäkuu 1970. 92 s.
14. *Tor Hartman*, Ylioppilastutkinnosta ja ylioppilaiden lukumäärästä tulevaisuudessa. Heinäkuu 1971. (Vain ruotsinkielinen). 32 s.
15. *Reino Hjerppe – Olavi E. Niitamo*, Uuden SNA:n mukaisen kansantalouden tilinpidon perusrakenne. Elokuu 1971. 124+74 s.
16. *Antti Somervuori*, Elinkustannusten ja reaalityulojen alueelliset erot Suomessa. Maaliskuu 1972. 99 s.
17. *Pasi Markelin*, Itsemurhat Suomessa vuosina 1936–1965. Elokuu 1972. 151 s.
18. *Mauri Nieminen*, Syntyvyysfunktion matemaattisesta teoriasta. Sovellutus Suomen väestöön vuosina 1963–1967. Elokuu 1972. 82 s.
19. Vuoden 1971 kuntien kalleustutkimus. Marraskuu 1972. 76 s.
20. *Aarno Laihonon*, Ympäristötilastollisen tietojärjestelmän kehikko. Joulukuu 1972. 130 s.
21. *Reino Hjerppe*, Kokonaistaloudelliseen ohjelmointimalliin perustuva tutkimus tuotannon tekijöiden allokaatiosta Suomessa. Joulukuu 1972. 133 s.
22. *Kimmo Mikkola*, Maassamuutto ja pohjoismainen muuttoliike vuonna 1970. Tammikuu 1973. 85 s.
23. *Aarno Laihonon*, The Framework of an Information System of Environmental Statistics. March 1973. 39 s.
24. *Seppo Leppänen – Tuulikki Lund – Arto Ojala – Reijo Pöytäkiivi*, Osamaksukauppa ja sen säätely Suomessa vuosina 1969–1972. Huhtikuu 1973. 118 s.
25. *Kimmo Mikkola*, Ruotsissa vuosina 1946–1970 ansiotyössä ollut suomalaisväestö. Heinäkuu 1973. 40 s.
26. Neuvostoliiton suunnittelujärjestelmästä. Marraskuu 1973.
Olavi E. Niitamo, Suunnittelusta Neuvostoliitossa. 62 s.
Reino Hjerppe, Neuvostoliiton suunnittelumalleista. 12 s.
Osmo Kuusi, Suunnittelun menetelmistä ja ongelmista Neuvostoliitossa. 27 s.

27. Tulonjaon kehityspiirteitä II vuodet 1960–1972. Joulukuu 1973. 21 s.
28. *Hannu Laine*, Systeemitheorian ja systeemidynamiikan peruskäsitteitä. Toukokuu 1974. 65 s.
29. *Niitamo*, Sosialistimaissa sovellettava kansantalouden tilinpitojärjestelmä. Toukokuu 1974. 95 s.
30. *Leskelä – Salomäki – Virtanen*, Teollisuustuotannon kuukausivolyyymi-indeksin virheet ja niiden korjaaminen lineaarisella regressiomallilla. Syyskuu 1974. 60 s.
31. *Lind – Mäenpää – Puustinen – Simola*, Vuoden 1974 kuntien kalleustutkimus. Syyskuu 1975. 178 s.
32. *Timo Puustinen*, Hintaindeksit ja laadunmuutokset, sovellutus henkilöautojen hintakehityksen mittaamiseen. Lokakuu 1975. 50 s.
32. *Timo Puustinen*, Prisindexar och kvalitetsförändringar, Försök att mäta personbilarnas prisutveckling. September 1976. 54 s.
33. *Risto Kolari*, Kuolleisuus, Kuolleisuuden alueellinen jakaantuminen Suomessa 1961–1972. Marraskuu 1975. 85 s.
34. Kokonaistaloudellisia ongelmia II. Marraskuu 1975. 95 s.
35. Finnish survey on relative income differences. March 1976. 79 s.
36. *Pekka Myrskylä*, Syntyvyys, Syntyvyyden kehitys ja alueelliset erot Suomessa. Heinäkuu 1976. 126 s.
37. Tulonjako, Kotitalouksien ja yksityisten tulonsaajien tulonjako ja sen kehitys vuosina 1966–1974. Heinäkuu 1976. 52 s.
38. *Tuominen – Puustinen*, Kuluttajahintaindeksi, Menetelmät ja käytäntö, Alueittaiset ja väestöryhmittäiset kuluttajahintaindeksit (1972 = 100) ja alueittainen kuluttajahintatilasto, Marraskuu 1976. 76 s.
38. *Tuominen – Puustinen*, Consumer price index, Methods and practice, Consumer price indices (1972 = 100) by regions and population groups and consumer price statistics by regions. March 1977. 76 s.
39. *Heli Jeskanen*, Kansantalouden tilinpidon ennakkotilaston luotettavuus Suomessa vuosina 1968–1973. Joulukuu 1976. 59 s.
40. *Kalevi Ahti*, Hinta- ja volyyymi-indeksit kansantalouden tilinpidossa. Joulukuu 1976. 57 s.
41. *Risto Kolari*, Kuolleisuus, kuolleisuuden jakaantumisesta kuolemansyiden mukaan 1951–1972. Huhtikuu 1977. 90 s.
42. *Pasi Markelin*, Siirtolaisuustilastojen kehittäminen Pohjoismaissa. Heinäkuu 1977. 105 s.
43. *Veli-Matti Lehtonen*, Talonrakennusten tuotantokustannukset Suomessa vuonna 1973. Heinäkuu 1977. 85 s.
44. *Pirkko Ahmavaara*, Työvoimakehityksen ennustaminen, Arviointi pitkän aikavälin työvoimaennustemenetelmistä yhteiskuntapoliittisen suunnittelun välineenä. Heinäkuu 1977. 114 s.
45. *Veli-Matti Lehtonen*, Talonrakentamisen volyyymi 1973=100. Marraskuu 1977. 35 s.
46. *August Leppä*, Kuluttajahinnat Unkarissa ja Suomessa vuosina 1945-1975. Joulukuu 1977. 80 s.
46. *August Leppä*, Consumer Prices in Finland and Hungary 1945-1975. December 1977. 80 s.
47. *Kalevi Alestalo*, Uusitut yritystilastot, käsitteet, luokitukset ja menetelmät. Maaliskuu 1978. 44 s.
47. *Kalevi Alestalo*, Revised Enterprise Statistics. Concepts, classifications and methods. January 1979. 34 s.
48. *Pekka Myrskylä*, Muuttoliike 1950-1975. Lokakuu 1978. 173 s.
49. *Anders Ekman – Sakari Riihelä*, Pientalon rakennuskustannusindeksi. Marraskuu 1978. 28 s.
50. *August Leppä - Elisa Leppä*, Metalliteollisuuden volyyymi-indeksin ennakkotietojen käyttö. Huhtikuu 1979. 45 s.
51. Elinolosuhdetiedustelu 1978, Tuloksia suomalaisten elinoloja kartoittaneesta haastattelututkimuksesta. Kesäkuu 1979. 86 s.
51. Survey on Living Conditions 1978, Results from the Interview Survey on Living Conditions in Finland. September 1979. 88 s.
52. *Veli-Matti Lehtonen*, Kuluttajahintaindeksi 1977=100. Elokuu 1979. 67 s.
52. *Veli-Matti Lehtonen*, Consumer Price Index 1977=100, October 1979. 52 s.
53. *Tapio Kanninen*, Julkisyhteisöjen tilastojärjestelmät, Julkisyhteisöjen talous- ja toimintatilastojärjestelmä yhteiskuntapoliittisena ohjausinformaatiojärjestelmänä. Lokakuu 1979. 68 s.

54. *Hannele Sauli*, Kuolleisuus, Ammatti ja kuolleisuus 1971–75. Joulukuu 1979. 156 s.
55. *Carita Putkonen*, Tupakkatuotteiden kulutus, Tupakkatuotteiden kokonaiskulutus Suomessa vuosina 1960–1978. Tammikuu 1980. 23 s.
56. *Pentti Tuominen*, Tuottajahintaiset indeksit, Menetelmät ja käytäntö, Teollisuuden tuottajahintaindeksi 1975=100, Kotimarkkinoiden perushintaindeksi 1975=100, Vientihintaindeksi 1975=100, Tuontihintaindeksi 1975=100, Maaliskuu 1980. 124 s.
56. *Pentti Tuominen*, Producer Price Indices, Methods and Practice, Producer Price Index for Manufactured Products 1975=100, Basic Price Index for Domestic Supply 1975=100, Export Price Index 1975=100, Import Price Index 1975=100, August 1980. 125 p.
57. *Risto Kolari*, Kuolleisuus, Kohorttikuolleisuus Suomessa v:sta 1851 lähtien. Maaliskuu 1980. 94 s.
58. *Vihavainen – Valppu – Suokko – Björk*, Kansantalouden tilinpito, Pääomakanta vuosina 1965–1977, Huhtikuu 1980. 101 s.
59. *Pekka Mäkelä*, Maatalouden yritystilastojärjestelmän kehittäminen, Toukokuu 1980. 35 s.
60. Tuotantomenetelmien kehittäminen, Tilastokeskuksen pitkän tähtäyksen suunnitelman erillisselvitys. Joulukuu 1980. 38 s.
61. *Pekka Mäkelä – Raimo Nurminen*, Kansantalouden tilinpito, Maa-, metsä- ja kalatalous sekä metsästys kansantalouden tilinpidossa. Syyskuu 1980. 129 s.
62. *Uotila – Leppä – Katajala*, Kansantalouden tilinpito, Neljännesvuositainen kansantalouden tilinpito. Marraskuu 1980. 58 s.
63. *Heikki Sourama – Olli Saariaho*, Kansantalouden tilinpito, Rakenne, määritelmät ja luokitukset. Joulukuu 1980. 87 s.

Tätä julkaisua myy	Denna publikation säljes av	This publication can be obtained from
VALTION PAINATUSKESKUS MARKKINOINTIOSASTO	STATENS TRYCKERICENTRAL MARKNADSFÖRINGSÄVDELNINGEN	GOVERNMENT PRINTING CENTRE MARKETING DEPARTMENT
Postimyynti PL 516 00101 HELSINKI 10 Puh. 90-539011	Postförsäljning PB 516 00101 HELSINGFORS 10 Tel. 90-539011	Mail-order business P.O. Box 516 SF-00101 HELSINKI 10 Phone 90-539011
Kirjakauppa Annankatu 44 00100 HELSINKI 10 Puh. 90-17341	Bokhandel Annegatan 44 00100 HELSINGFORS 10 Tel. 90-17341	Bookshop Annankatu 44 00100 HELSINKI 10 Phone 90-17341